

„**ODBUDUJMY
W WYOBRAŻNI
RZECZY, KTÓRYCH
JUŻ NIE MA
I DOPEŁNIJMY
NIMI OBRAZ
RZECZWISTOŚCI**“

„**ВІДБУДУЙМО В УЯВІ
РЕЧІ, ЯКИХ ВЖЕ НЕ МАЄ
І ДОПОВНІМО НИМИ
КАРТИНУ РЕАЛЬНОСТІ**“

“LET'S REBUILT THINGS THAT NO LONGER EXIST IN OUR IMAGINATION AND LET'S COMPLETE THE PICTURE OF THE REALITY WITH THEM”

**OPRACOWANIE/SKRYPT
PUBLICATION OF THE PAPER/SCRIPT
ПУБЛІКАЦІЯ**

„Niniejszy projekt jest dofinansowany przez Unię Europejską“
“This project is funded by the European Union”
„Цей проект фінансується Європейським Союзом”

**MIKROPROJEKT REALIZOWANY W RAMACH
PROJEKTU PARASOLEWEGO „KULTURA
POGRANICZA POMOSTEM INTEGRACJI
SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH
W EUROREGIONIE BUG”**

**PROJEKT REALIZOWANY JEST PRZY
WSPARCIU UNII EUROPEJSKIEJ
W RAMACH PROGRAMU WSPÓŁPRACY
TRANSGRANICZNEJ POLSKA – BIAŁORUŚ –
UKRAINA 2007-2013**

**МІКРОПРОЕКТ РЕАЛІЗУЄТЬСЯ В РАМКАХ ПАРАСОЛЬКОВОГО
ПРОЕКТУ „КУЛЬТУРА ПРИКОРДОННЯ ЯК ІНТЕГРАЦІЙНА
ПЛАТФОРМА МІСЦЕВИХ ГРОМАД В ЄВРОРЕГІОНІ БУГ”**

**ПРОЕКТ РЕАЛІЗУЄТЬСЯ ЗА ПІДТРИМКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО
СОЮЗУ В РАМКАХ ПРОГРАМИ ТРАНСКОРДОННОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА ПОЛЬЩА – БІЛОРУСЬ – УКРАЇНА**

**MICRO-PROJECT REALIZED WITHIN THE FRAMEWORK OF THE UMBRELLA PROJECT
PREPARED BY THE ASSOCIATION OF LOCAL GOVERNMENTS IN THE BUG EUROREGION.
THE NAME OF THE PROJECT IS „THE CULTURE OF THE BORDERLAND AS A BRIDGE TO
INTEGRATION OF LOCAL COMMUNITIES IN THE BUG EUROREGION”,**

**THIS PROJECT IS FUNDED BY THE EUROPEAN UNION” CO-FINANCED WITH THE FUNDS
FROM THE POLAND – BELARUS – UKRAINE CROSS-BORDER COOPERATION PROGRAME
2007-2013.**

SPIS TREŚCI

WSTĘP	7
ROZDZIAŁ I. INFORMACJE O PARTNERACH PROJEKTU	7
1.1 Gmina Werbkowice – Lider Projektu	7
1.1.1 Położenie i podstawowe dane	7
1.1.2 Bogactwo zasobów	8
1.1.3 Obiekty turystyczne i dziedzictwa kulturowego	8
1.2 Miasto Ugniew – Partner nr 1 Projektu	9
1.2.1 Położenie i podstawowe dane	9
1.2.2 Bogactwo zasobów, obiekty turystyczne i dziedzictwo kulturowe	10
ROZDZIAŁ II. OPIS PROJEKTU	11
2.1 Informacje ogólne o projekcie	11
2.2 Wiedza zdobyta podczas warsztatów	11
2.3 Warsztaty stacjonarne, warsztaty terenowe, Wdrażanie/prezentacja zdobytej wiedzy i umiejętności, Plenerowa inscenizacja wydarzenia obrzędowego w Polsce i na Ukrainie	12
2.4 Plenerowa inscenizacja wydarzenia obrzędowego w Polsce	12
2.5 Plenerowa inscenizacja wydarzenia obrzędowego na Ukrainie	13
ROZDZIAŁ III. OPISY WYBRANYCH OBRZĘDÓW	13
3.1 Scenariusze obrzędów w Polsce	13
3.1.1 Kupała, Kupalinka, Sobótka, Noc Świętojańska	13
3.1.2 Andrzejki	15
3.1.3 Herody	17
3.2 Scenariusze obrzędów na Ukrainie	18
3.2.1 Kupała	18
3.2.2 Andrzejki	19
3.2.3 Kolędowanie (wertepl)	22
ROZDZIAŁ IV. POTENCJAŁ KULTUROWY PARTNERÓW	23
ROZDZIAŁ V. WYDARZENIA CYKLICZNE	24
5.1 Wydarzenia cykliczne w Werbkowicach	24
5.2 Wydarzenia cykliczne w Ugniewie	24
PODZIĘKOWANIA	24
DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA	71

WSTĘP

Każde społeczeństwo ma własną kulturę, która przez odróżniające ją od innych cechy stanowi o poczuciu tożsamości jej członków. Zasadniczym warunkiem zachowania własnej kultury każdej zbiorowości jest przekaz dziedzictwa kulturowego. Proces dziedziczenia opiera się na tradycji, którą określić można jako wszelką spuściznę, która ustępujące generacje przekazują pokoleniom wchodząącym w życie. Ziemia werbkowicka i ziemia ugnińska kompleksowo wpisuje się w ten proces. Na terenie obu samorządów jeszcze nie dawno zamieszkiwali obok siebie Polacy i Ukraińcy, którzy wspólnie kultywowały swoją przynależność, cechy wspólne i odrębności dziedzictwa kulturowego. Decyzje polityczne, zmiana mentalności, rozwój globalny sprawiły, że wspólna spuścizna zanika, powstają bariery kulturowe, występuje niezadowalający poziom inicjatyw społecznych.

Podtrzymanie i rozpowszechnianie dziedzictwa kulturowego regionu w formie warsztatów, plenerowej inscenizacji wydarzenia obrzędowego i narzędzi promujących - stworzyło okazję do podniesienia świadomości społeczności lokalnej w obszarze transgranicznego Gminy Werbkowice i miasta Ugnia.

Poprzez wspólną realizację projektu rozwiązyano problemy obu społeczności, co wpłynęło na wzrost tożsamości kulturowej mieszkańców obu regionów; wzrost poziomu kultywowania i rozpowszechniania dziedzictwa kulturowego w szczególności „obrzędowości” wśród młodzieży; na lepszą kondycję ekonomiczną obszarów; lepszą promocję walorów kulturowych i turystycznych Gminy Werbkowice i Miasta Ugnia.

Projekt był odpowiedzią na zmiany społeczne i demograficzne jakie zaszły na obszarach obu partnerów od poł. XX w., które w dużej mierze zatarły tożsamość kulturową i poczucie wspólnoty mieszkańców przygranicznych obszarów stanowiących w przeszłości ich wspólny manewnik. W obecnych czasach, coraz mniejszą wagę młodzież przywiązuje do zachowywania obyczajów, które dla poprzednich pokoleń były czymś wielce istotnym. Efekt globalizacji niszczy rodzinne kultury, wpływa ujemnie na wartość sztuki, która staje się coraz bardziej masowa, co sprawia, że zmiany są nieodwracalne.

Wobec powyższego należy starać się zachować nasze tradycje. Życie w wielkiej globalnej wspólnocie, nie musi być przeszkodą nie do pokonania. Z jednej strony, wszystko na świecie zaczyna się upodabniać do siebie, z drugiej jednak, możemy zwracać uwagę na swoją odrębność. Działania pro-młodzieżowe obu samorządów zagwarantują rozwój inicjatyw dotyczących tradycji obu regionów, podtrzymają je na kolejne lata.

Niezbędnym warunkiem skuteczności wprowadzenia nowych wydarzeń, odnowionych tradycji i obiektów na „mapie” ciekawych miejsc godnych odwiedzenia w obu miejscowościach, jest uatrakcyjnienie ich zwiedzania poprzez upowszechnienie informacji o nich w drodze dzia-

łań będących przedmiotem projektu, m. in.: warsztaty, inscenizacje obrzędów, opisy dziedzictwa kulturowego w formie wykorzystania tradycyjnych /publikacje, ulotki, ścianki wystawowe/ i nowoczesnych dróg przekazu /narzędzia ICT/.

Projekt wykreował podstawy do współpracy transgranicznej. W projekcie zostały powołane wspólne struktury zarządzania. Tym samym struktura administracyjna, wspólna dla obu partnerów, stanowiła platformę wspólnej, bezpośrednią pracy nad projektem. Dużą wartością dodaną tego projektu jest poznawanie się poszczególnych osób z organizacji i instytucji z obu stron granicy, nauczenie się kodów kulturowych, językowych, obyczajów i tradycji oraz poznawanie innych opinii i poglądów na współpracę transgraniczną. W trakcie wspólnej realizacji projektu nastąpiła identyfikacja kluczowych osób w instytucjach – liderów. W wyniki takich powiązań powstały również osobiste przyjaźnie i zbudowano zaufanie. Jest to kapitał nie do przecenienia, zwłaszcza na Ukrainie, gdzie podejmowanie decyzji opiera się, nie o jakości proceduralne, ale o kontakty personalne. Taki kapitał instytucjonalny i interpersonalny jest nie do przecenienia.

Dlatego też w odpowiedzi na bariery postawione przez partnerów projektu, stawiając sobie wyznaczone cele służące ich usunięciu, Partnerzy przewidzieli w projekcie działania służące podniesieniu świadomości społeczności lokalnej, podtrzymaniu tożsamości i tradycji dziedzictwa kulturowego regionów werbkowickiego i ugnińskiego. Poprzez udział/aktywizację młodzieży Werbkowickiej i Ugnińskiej (z terenów o wieloletniej wspólnej tradycji religijno-kulturowej) do „poszukiwania i utrwalenia korzeni” dziedzictwa kulturowego swoich Małych Ojczyzn w wyniku uczestniczenia w cyklu zadań projektowych.

ROZDZIAŁ I. INFORMACJE O PARTNERACH PROJEKTU

1.1 GMINA WERBKOWICE – LIDER PROJEKTU

1.1.1 POŁOŻENIE I PODSTAWOWE DANE

Gmina Werbkowice leży w południowo-wschodniej części województwa lubelskiego, w powiecie hrubieszowskim, pn.- zach. części Kotliny Hrubieszowskiej. W skład gminy wchodzi 26 wsi, co stanowi 28 sołectw. Powierzchnia gminy to 188,26 km². Liczba ludności: 9848 mieszkańców (stan na koniec roku 2013 roku).

1.1.2 BOGACTWO ZASOBÓW

Gmina Werbkowice to malownicze drogi i ścieżki połne idealne dla turystyki pieszej, rowerowej i konnej, piękne krajobrazy, urozmaicony teren. Nieograniczony dostęp do rzek i lasów, niewielkich stawów, architektury zabytkowej i sakralnej, stanowisk archeologicznych oraz żywej tradycji miejscowej ludności. Różnorodność atrakcji w sferach edukacyjnej, artystycznej, kulturalno-społecznej, rekreacyjnej, sportowej dla dzieci, młodzieży i dorosłych:

- Nieskażone środowisko naturalne, rzadkie gatunki fauny i flory, miejsca obfitujące w pomniki przyrody, malowniczy krajobraz rzeki Huczwy.
- Zabytkowe obiekty religijne (kościoły, dawne cerkwie, monaster w Turkowicach, pomniki przyrodnicze).
- Produkty regionalne (ciasto staropolskie podhoreckie, warzonka kryształówka, werbkowickie placki z soczewicami).
- Grupa rekonstrukcyjna Wandalii w Kotorowie odtwarzająca tradycje i obyczaje z III - IV w. n.e.
- Grupa kuglarska „Iluzja” - grupa wykonuje pokazy nocne (tzw. fireshow) z użyciem sprzętu typu: poi (różne rodzaje), wachlarze, pazurki, skrzypka, kije, levistyk oraz drobnych elementów pirotechnicznych, pokazy dżienne z użyciem sprzętu typu: veil poi, flagi, poi treningowe.
- Koła Gospodyń Wiejskich. W Gminie Werbkowice zarejestrowanych jest 17 Kół. Kobiety czynnie uczestniczą we wszelkich imprezach i wydarzeniach kulturalnych. Działalność swą prowadzą we własnych środowiskach lokalnych, z zaangażowaniem włączając się do pomocy podczas imprez gminnych. Z powodzeniem reprezentują gminę - prezentując wafasne rękoździeło i kulinaria na różnych wystawach, targach, kiermaszach i festiwalach.
- Zespoły, kapele ludowe, zespoły śpiewacze: Kapela Podwórkowa STAH, Zespół Śpiewaczy Lotos, Zespół Górzanki, Zespół Śpiewaczy z Kapelą z Honiatycz, Zespół Rytmu.
- Gotania - obszar ponadlokalnej marki turystycznej, stworzonej przez 9 gmin z terenu 3 powiatów, dla których wspólnym mianownikiem jest dziedzictwo kulturo-historyczne w okresie II-IV wieku, związane z bytnością Gotów. Obszar bogaty w odkrycia archeologiczne, rekonstrukcje dawnych kompleksów osadniczych oraz inne atrakcje turystyczne, wspierający rozwój przedsiębiorczości i turystyki.
- Obszar 3-ch wymiarów „Gotania - Grody Czerwieńskie - Grzęda Sokalska” - nowatorski i innowacyjny na skalę województwa lubelskiego wysiłek marketingowy 5 jednostek samorządu terytorialnego łączących w sobie próbę zintegrowania istniejących i planowanych do promowania produktów turystycznych, oparcie się o rozpoznawalną markę turystyczną inną niż własną i na masową skalę wykorzystanie nowoczesnych technologii w marketingu gospodarczym.

1.1.3 OBIEKTY TURYSTYCZNE I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Formy turystyki. Ze względu na wielość atrakcji możemy to zaobserwować turystykę: Krajoznawczą Ekologiczną Konną i rowerową Wędkarską

Atrakcje naturalne. Piękne krajobrazy, nieskażone środowisko naturalne, rzadkie gatunki fauny i flory, miejsca obfitujące w pomniki przyrody, malowniczy krajobraz rzeki Huczwy, to najważniejsze walory naturalne gminy.

- Park pałacowy z przełomu XVIII/XIX w., m. Werbkowice.
- Ogród monasteru prawosławnego z I poł. XX w., m. Turkowice.
- Jeziorko Humiczyzna - charakteryzujące się występowaniem rzadkich, chronionych gatunków fauny, m. Wronowice.
- Pomniki przyrody - lipa drobnolistna i dęby szypułkowe.
- Rzeka Huczwa - drugi co do wielkości lewobrzeżny dopływ Bugu. Infrastruktura rzeki wyposażona jest w przystanie kajakowe, dzięki czemu płynąc kajakiem turysty mogą podziwiać piękni natury.
- Atrakcje antropogeniczne (tj. stworzone przez człowieka). Gmina Werbkowice obok niewątpliwych walorów naturalnych posiada także wiele interesujących elementów krajobrazu kulturowego, w tym zabytków świadczących o bogatej historii obszaru gminy.
 - Dawna cerkiew grekokatolicka z II poł. XIX w. w miejscowości Hostynne, obecnie kościół katolicki pw. św. Jana Chrzciciela.
 - Dawna kaplica grobowa Ignacego Lubowieckiego z 1841 r. w miejscowości Malice, wzniecona w stylu neogotyckim, obecnie kościół kat. pw. Krzyża Św.
 - Dawna cerkiew prawosławna z 1873 r. w miejscowości Sahryń, obecnie kościół katolicki pw. św. Cyryla i Metodego.
 - Dawna drewniana cerkiew z 1779 r. konstrukcji zrębowej w miejscowości. Terebiń, obecnie kościół katolicki pw. Św. Apostołów Piotra i Pawła.
 - Dawna kaplica grobowa rodu Makomaskich z 1870 r. w miejscowości Turkowice, obecnie kościół katolicki pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Matki Bożej.
 - Dawna cerkiew grekokatolicka z 1864 r. w miejscowości Werbkowice, obecnie kościół katolicki pw. Św. Michała Archanioła.
 - Grodzisko w miejscowości Gozdów położone w pobliżu rzeki Huczwy, wzniszenie na którym w XVI w. ufortyfikowany był dwór.
 - Młyn motorowy drewniany z I poł. XX w. w miejscowości Hostynne.
 - Drewniana dzwonnicza konstrukcji słupowo - ramowej z XVIII w. w miejscowości Podhorce.
 - Dawnego cmentarz przy cerkwi w XVIII w., na którym zachowały się trzy kamienne obeliski w miejscowości Peresołowice.

• Pozostałości cmentarza prawosławnego z początku XX w. w miejscowości Terebiń.

• Kwatra wojenna z mogiłami zbiorowymi poległych żołnierzy armii niemieckiej i rosyjskiej podczas I wojny światowej w miejscowości Terebiń.

• Zespół budynków dawnego monasteru prawosławnego z I poł. XX w. w miejscowości Turkowice w skład monasteru wchodzą: sobór, tzw. Aula, monaster, pawilon Czajnia, dom ihumeni, obecnie mieszkania.

• Zespół pałacowy z I poł. XIX w. w miejscowości Werbkowice, składający się z pałacu, oficyny murowanej, zarządcówki, bramy z ogrodzeniem, budynku stajni.

• Kompleks wystawowy - zagroda Wandalska w krainie Gotów - w miejscowości Kotorów. Kompleks odtwarzający zabudowę z okresu II/III wieku n.e. Zagroda jest areną prezentującą wydarzenia z burzliwego okresu starć Wandalów z Gotami. Kompleks wystawowy składa się z chaty, chaty biesiadnej, szopy, traktu drewianego z mostkiem i kładką oraz ogrodzenia plecionkowego. Wyposażony jest w stroje damskie i męskie oraz wojownika wraz z jego wyposażeniem. Na wyposażeniu chaty znajdują się również naczynia klepkowe, meble, naczynia gliniane i drewniane, kosze wiklinowe, warsztat tkacki, czy drewianne łóżka.

Obiekty sportowo-rekreacyjne. Doskonala lokalizacja obiektów z dala od zgiełku sprzyja atmosferze skupienia i koncentracji, a bogate zaplecze rekreacyjne pozwala efektywnie wypocząć.

• Stadion sportowy. Miejsca siedzące zadaszone (400), m. Werbkowice.

• Hala sportowa (boiska do siatkówki, koszykówki, piłki nożnej) trybuny na ok. 200 miejsc zaplecze (sanitariaty - sauna, fitness, siłownia), m. Werbkowice.

• Kompleks boisk sportowych - „Orlik” (boisko piłkarskie oraz boisko wielofunkcyjne), Werbkowice.

• Prywatne stadyny koni.

• Profesjonalne place zabaw i siłownia zewnętrzna w miejscowościach gminy: Werbkowice, Podhorce, Sahryń, Malice, Kotorów.

• Przystanie kajakowe w m. Kotorów oraz Werbkowice.

• Czerwona rowerowa trasa turystyczna długości około 80 km - Hrubieszów - Mieniany - Cichobórz - Kosmów - Kryłów - Małków - Mircze - Stara Wieś - Mołozów - Nabór - Tyszowce - Czermno - Wronowice - Malice - Łysa Góra - Werbkowice - Wilków - Podhorce - Leopoldów - Nielelew - Obrowiec - Hrubieszów.

Obiekty kultury. Obiekty kultury koncentrują swoje działania na wielu wydarzeniach i przedsięwzięciach kulturalnych. Organizują czas mieszkańców, zachęcają do integracji oraz zwiększonej aktywności na rzecz społeczności:

• Amfiteatr wraz z terenem parkowym.

• Gminny Ośrodek Kultury i Biblioteka Publiczna w Werbkowicach.

• Ogólnodostępne świetlice wiejskie.

• Zagroda Wandalii w Kotorowie.

Baza noclegowa:

• Pensjonat Magnolia, Gozdów 164, 22-550 Werbkowice.

• Gospodarstwo „Pod Bocianim Gniazdem”, Konopne 25, 22-550 Werbkowice.

• Kwatra, Symeona Zinkiewicz, ul. Buczyńskiego 5, 22-550 Werbkowice.

• Kwatery prywatne, ul. Sikorskiego 29, 22-550 Werbkowice.

• Anna Szewczuk, Wronowice, 22-546 Turkowice.

• Agroturystyka, Danuta Bednarczuk, Kopernika, 22-550 Werbkowice.

• Hostel „Mrówczek”, ul. Polna 9, 22-550 Werbkowice.

• Agroturystyka Turkowice „Żabka”, Turkowice 36, 22-546 Turkowice.

Baza gastronomiczna:

• Nadhuczwińska, ul. Zamojska 6, 22-550 Werbkowice.

• Pensjonat Magnolia, Gozdów 164, 22-550 Werbkowice.

• Smakosz Barek Gastronomiczny Janina Górska, ul. Piłsudskiego 1, 22-550 Werbkowice.

• Dom Weselny Karolina, ul. Zamojska 20, 22-550 Werbkowice.

Znaczące podmioty gospodarcze. Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Werbkowice oscyluje w granicach 300 przedsiębiorstw.

• Krajowa Spółka Cukrowa S.A. - Oddział Cukrownia Werbkowice - największy w Polsce i siódmy, co do wielkości, producentem cukru w Europie.

• Instytut Uprawy, Naużenia i Gleboznawstwa - Rolniczy Zakład Doświadczalny Werbkowice . Prowadzi prace obejmujące uprawę roślin, nawożenie, żywiość gleb, rozpoznanie i ochronę przestrzeni rolniczej, chów bydła mlecznego. Powierzchnia ogólna RZD Werbkowice wynosi 521 ha.

• Elwerb” Zakłady Zbożowo-Młynarskie Sp. z o.o. - firma zajmująca się skupem i sprzedażą zbóż oraz produkcja mąk pszennych piekarniczych i handlowych.

• Zakłady Zbożowo-Młynarskie w Werbkowicach s.c. - firma zajmująca się skupem i sprzedażą zbóż oraz produkcja mąk pszennych piekarniczych i handlowych

• Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego i Drogowego.

• PHU Kot & W - skup i sprzedaż surowców wtórnego, stacja demontażu pojazdów.

• Bank Spółdzielczy.

1.2 MIASTO UGNI - PARTNER NR 1 PROJEKTU

1.2.1 POŁOŻENIE I PODSTAWOWE DANE

Miasto Uhniw [łum. - polski odpowiednik nazwy geograficznej - Uhniów], rejon sokalski, obwód lwowski; Powierzchnia: 2,48 km²; Liczba ludności: (01.12.2013r.) 1007; Gęstość zaludnienia: (stan na 01.01.2011r.) 403 os./ km²; Współrzędne geograficzne: 50°22'05" N

23°44'52" E; Miasto o znaczeniu powiatowym: położone nad rzeką Sotokią – dopływem Zachodniego Bugu

Połączenia transportowe

Przez miasto biegnie linia kolejowa Rawa-Ruska – Sołk. Miasto jest połączone drogą samochodową z Czerwonogrodem, Rawą-Ruską. Komunikacja prywatna zapewnia również połączenie Uhnowa ze Lwówem przez Rawę-Ruską.

W chwili obecnej niewiele osób na Ukrainie wie o najmniejszym mieście na polsko – ukraińskim pograniczu – Uhnowie. Współczesne encyklopédie i gazety, ale i również podział administracyjny z dumą określają go mianem miasta, choć z pewnością, dla tego wiekowego, pełnego ciekawych wydarzeń historycznych miejsca bardziej odpowiednie byłoby określenie miasteczko. Nic w tym dziwnego, bowiem, jakby nie liczyć, a ilość jego mieszkańców nie przekracza tysiąca, zaś popularna encyklopedia internetowa Wikipedia podaje, że jest ich 999.

1.2.2 BOGACTWO ZASOBÓW, OBIEKTY TURYSTYCZNE I DZIEDZICTWO KULTUROWE

Zabytki o znaczeniu narodowym:

- Kościół Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny (mur.) 1642, 1695r. № rejestr. 492 0
Adres: Uhnów ul. Adama Mickiewicza, 2 A. Jest częścią Państwowego Rezerwatu Historyczno-Kulturalnego w m. Belz.
- Cerkiew Narodzenia Najświętszej Maryi Panny (mur.) XIX w. Dzwonnica (drew.).
- Drewniana dzwonnica została wybudowana w 1780 r. i znajduje się na dziedzińcu Cerkwi Narodzenia Najświętszej Maryi Panny.
- Żydowska Synagoga oraz budynek żydowskiej szkoły (mur.) XIX w.

Pamiętki architektury oraz urbanistyki:

- Pomnik przyrody jesion m. Uhnów ul. Mickiewicza 2A. Opis: Jesion, który liczy blisko 400 lat. W czasie budowy domów, obok każdego sadzono jesion. Uhnów otaczały bfta oraz bagna. Jesion pochłania dużo wilgoci, ale powoli rośnie. Aby chronić budowle przed wilgocią, wszyscy sadzili po kilka tych drzew. Ten jesion jest wyjątkowy, albowiem on niby połknął inne drzewo. Jest to pomnik przyrody, nadano mu imię Jana Pawlikowskiego.

Warte zobaczenia są pozostałości muru obronnego z XVII w.

Z czasów książęcych zachowały się pozostałości wałów ziemnych, które otaczały miasto pierścieniem obronnym.

Fortyfikacje z czasów II Wojny Światowej. Miasto ma dwa bunkry – są to budowle obronne z czasów II Wojny Światowej, wybudowane w 1940 roku. Jeden z nich znajduje się na wale obronnym, w pobliżu szkoły, zaś drugi obok młyna, przed rzeką.

W Uhnowie funkcjonuje drużyna młodzieżowa „Arsenal – Uhnów dzieci”

Turystyka:

Statystyki przyjazdów turystów do miasta Uhnów

2011 rok	310 os.
2012 rok	473 os.
2013 rok	585 os.
Łączna liczba turystów	1368 os.

Główny odsetek turystów stanowią przedstawiciele społeczności międzynarodowej, w szczególności z sąsiedniej Polski, którzy przyjezdają do Uhnowa na Festiwal „Uhnowska brama”. Popularności miasta częściowo sprzyjają również pielgrzymki wyznawców chasydzyzmu, na których Cadyka, która znajduje się na Cmentarzu Żydowskim w m. Betz.

Uhnów to miejsce pielgrzymek: greko-katolików, katolików, prawosławnych (corocznie Polacy z okolicznych wiosek i miasteczek przybywają na uroczystości odpustowe z okazji dnia Św. Antoniego do Kościoła w Uhnowie).

Każdego roku w Uhnowie odbywa się Festiwal Folklorystyczny „Brama uhnowska” (Forum promuje polską i ukraińską kulturę narodową)

Uhnów położony jest dość daleko od miasta obwodowego Lwowa, Sokala czy Zółkwi, ale Festiwal Literatury i Sztuki „Nasze amulety”, który odbywa się we wsi Michałówka pokazał, że ludzie są zainteresowani przyjazdem w odległe miejsce, daleko od miejskiego zgiełku, pobyć bliżej przyrody. Skosztować domowego jedzenia, pochwycić świeżego powietrza, pójść do lasu, który jest bardzo blisko. Wykąpać się w czystej jak dotąd wodzie Sołkiji, powędrować. Zwiedzić najmniejsze miasto na Ukrainie, zobaczyć jego zabytki, odpocząć ciałem i duszą. Ponieważ ziemia ta jest bogata w ludzi utalentowanych i dobrych.

Rzemiosło w Uhnowie:

Uhnów z dawien-dawna uważany jest za miasto rzemieślnicze. Tutaj szyte niepowtarzalną odzież uhnowską, karbowano skory, sztyłyne uhnowskie buty, po które przejeżdżał Iwan Franko. Tu tkano płótna, wyrabiano gliniane naczynia, a wszystko to było do nabycia na miejscowościowym targu w czwartek. Kupujący i sprzedawcy jeździli się ze wszystkich okolic. Wszystko zmieniło się po wojnie. W 1946 r. ludność ukraińska została wysiedlona z miasta. A w 1951 r. wysiedlono ludność polską, sprowadzając do miasta mieszkańców okolicznych wiosek, jak również ludność z rejonów Skola i Chyrowa. Ludzie, którzy przybyli do miasta zaczęli zajmować się szewstwem, krawiectwem, produkcją mebli, piekli stynny uhnowski chleb, wytwarzali produkty mleczne, pracowali na roli. Te rzemiosła przetrwały do dnia dzisiejszego.

Informacje historyczne o stroju uhnowskim:

Strój ludowy – to dziedzictwo historyczne naszego narodu. To podstawa, na której twórcy ludowi tworzyli różne hafty ozdobne, koronki, płótna. Stój ludowy, język

oraz tradycje – to wszystko służy zachowaniu tożsamości kulturowej. Nasz naród zachował strój ludowy jako symbol, który prowadził go przez odwieczne cierpienia i uciski.

Ukraiński strój ludowy posiada następujące cechy charakterystyczne: mała ilość elementów składowych, prosty krój, przewaga koloru białego, stosowane kolory ozdób oraz brak zdobienia – zachowanie poczucia umiaru. Są to cechy naszego stroju, które nadają mu przewagę nad strojami innych narodów.

W ciągu wieków ukraińskie kobiety i mężczyźni czcili strój który w pewien sposób wpływa na kształcenie zachowań społecznych człowieka. Z tego względu tworzenie stroju ludowego opierało się na moralności i tradycjach rodzinnych.

Nasz strój ludowy zachował swoją odrębność oraz tradycje, które przetrwały przez wieki i zachował się do dnia dzisiejszego.

ROZDZIAŁ II. OPIS PROJEKTU

2.1 INFORMACJA OGÓLNE O PROJEKCIE

Gmina Werbkowice jako Partner Wiodący Mikroprojektu wraz z partnerem nr 1 Radą Miasta Ugniu realizowała mikroprojekt pt. „Odbudujmy w wyobraźni rzeczy, których już nie ma i dopełnijmy nimi obraz rzeczywistości” nr BUG/06/K/14 w ramach Projektu Parasolowego Stowarzyszenia Samorządów Euroregionu Bug pt. „Kultura pogranicza pomostem integracji społeczności lokalnych w Euroregionie Bug”, współfinansowanego z Programu Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina 2007-2013.

Termin realizacji mikroprojektu: 01.03.2014 r. – 31.12.2014 r.

Cel ogólny operacji: Podniesienie świadomości społeczności lokalnej z obszaru transgranicznego Gminy Werbkowice i miasta Ugniu, poprzez podtrzymywanie i rozpowszechnianie dziedzictwa kulturowego regionu w formie warsztatów, plenerowej inscenizacji wydarzenia obrzędowego i narzędzi promujących.

W projekcie przeprowadzono działania służące podniesieniu świadomości społeczności lokalnej, podtrzymywaniu tożsamości i tradycji dziedzictwa kulturowego regionów werbkowickiego i ugnińskiego. Poprzez udział/aktywizację młodzieży werbkowickiej i ugnińskiej (w ramenach o wieloletniej wspólnej tradycji religijno-kulturowej) do „poszukiwania i utrwalenia korzeni” dziedzictwa kulturowego swoich Małych Ojczyzny w wyniku uczestniczenia w cyklu warsztatów stacjonarnych i terenowych – „Żywe lekcje”, poprzedzonych „spotkaniem roboco-studijnym”, do którego zaproszeni zostali m.in. młodzieżowi liderzy z terenów obu jst celem omówienia

i przedyskutowania szczegółów projektu, w tym propozycji wyboru i podziału obrzędów do ewentualnego wykorzystania podczas działań projektowych. Warsztaty odbywały się w dwóch blokach: po stronie Polskiej i Ukraińskiej. Na podstawie przeprowadzonych działań warsztatowych zostały przygotowane, z udziałem uczestników projektu/młodzieży, wydarzenia - „Plenerowa inscenizacja wydarzenia obrzędowego”, które odtworzyły dawne obyczaje i obrzędy praktykowane na terenach beneficjentów. Uczestnikami projektu – grupą docelową była młodzież z Gminy Werbkowice oraz z miasta Ugniu, uczestnicy spotkań roboco-studijnych m.in.: przedstawiciele formalnych i nieformalnych organizacji w tym grup młodzieżowych, przedstawiciele młodzieży szkolnej, pracownicy jst, przedstawiciele społeczności lokalnych, instytucji kultury; odbiorcy/widzowie dwóch Plenerowych inscenizacji wydarzenia obrzędowego /do 400 osób u obu partnerów projektu.

Beneficjentami ostatecznymi projektu są Mieszkańcy Gminy Werbkowice (ok. 10 000 osób), Ugniu (ok. 1 000), potencjalni turyści.

Uzyskane rezultaty

1. Zacieśnienie partnerstwa między Gminą Werbkowice (Lider) oraz Radą Miasta Ugniu (Partner)
2. Wzrost zainteresowania obu społeczności partnerских zachowaniem i efektywnym wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego
3. Wzrost poziomu wiedzy mieszkańców obu obszarów partnerskich w dziedzinie kultywowania obrzędowości
4. Podtrzymanie i rozpowszechnianie dziedzictwa kulturowego poprzez powołanie do życia przez młodzież uczestniczącą w projekcie Kółka Obrzędowego Wartość uzyskanego wsparcia wynosi 90% kosztów kwalifikowanych projektu, co stanowi 37 016,98 EURO.

2.2 WIEDZA ZDOBYTA PODCZAS WARSZTATÓW

Zrozumieć sens realizacji zadań projektowych można tylko wtedy, gdy postaramy się w prosty sposób przybliżyć potrzebę ochrony dziedzictwa kulturowego na terenie obu beneficjentów oraz określić w czasach współczesnych, czym jest tradycja i obrzędowość dla młodego człowieka.

Kultywowanie tradycji to ochrona dziedzictwa kulturowego, pielęgnowanie dorobku przeszłych pokoleń, które przez wieki podtrzymywane niezmiennie wzorce obchodzenia świąt i związanych z nimi obrzędów i rytuałów, gdzie życie w zgodzie z naturą i przemianami było tak oczywistym, jak wschody i zachody słońca, jak nastawianie po sobie pór roku, które z kolei wyznaczały rytm życia człowieka – zwłaszcza na wsi.

Posłużymy się cytatem:

„Tradycja nazwać niczego nie możesz. I nie możesz uchwałą specjalną zarządzić, ani jej ustanowić. Kto inaczej sądzi, świeci jak zgasała świeczka na słonecznym dworze! Tradycja to dąb, który tysiąc lat rósł w górze. Niech nikt kiełka małego z dębem nie przymierza! Tradycja

ODBUDUJMY W WYOBRAŻNI RZECZY, KTÓRYCH JUŻ NIE MA I DOPĘŁNUJMY NIMI OBRAZ RZECZYWISTOŚCI

cja naszych dziejów jest warownym murem. To jest właśnie kolejka, świąteczna wieczerza, to jest ludu śpiewanie, to jest ojców mowa, to jest nasza historia, której się nie zmieni. A to co dookoła powstaje od nowa, to jest nasza codzienność, w której my żyjemy". Cytat z filmu „Miś” S. Barei (wg. Węglarza)

Celem działań projektowych było uświadomienie młodym ludziom, jak istotna jest potrzeba ochrony materialnych i niematerialnych dóbr kulturowych. Uczestnictwo w warsztatach stacjonarnych, terenowych, wspólny wybór obrzędów, prace w ich przygotowaniach oraz udział w finale, utwierdziło młodzież o sensie działań na rzecz podtrzymywania tradycji lokalnych, o potrzebie chronienia dziedzictwa kulturowego regionu.

Istotny stał sposób przekazania wiedzy o tradycji, obrzędach i rytuałach, o symboliczności religijnej oraz wiezieniach a nawet zabobonach. Przekaz wiedzy był dowowany, dostosowany do odbiorców, którym w sposób obrazowy starano się przedstać główne założenia projektu. Zgromadzenie rekwizytów, pamiątek z życia naszych przodków, żywe lekcje, którymi były spotkania z „gawędziarzem ludowym”, warsztaty z rękodziela, warsztaty z rzemiosłem w terenie, stopniowo przybliżały młodzież sens kultywowania tradycji, a tym samym przyczyniały się do zdobywania lub uzupełniania wiedzy teoretycznej i praktycznej.

Uczestnicy warsztatów uświadomili sobie fakt, że fizyczny byt funkcjonuje także w świadomości społecznej (zarówno indywidualnej, jak i zbiorowej), która czyni go istotnym elementem życia jednostek i społeczności. Istnienie poszczególnych elementów dziedzictwa ma związek z ludzką pamięcią, z podtrzymywaniem tradycji i jej przekazem.

2.3 WARSZTATY STACJONARNE, WARSZTATY TERENOWE, WDRAŻANIE/PREZENTACJA ZDOBYTEJ WIEDZY I UMIEJĘTNOSCI, PLENEROWA INSZENIZACJA WYDARZENIA OBRZĘDOWEGO W POLSCE I NA UKRAINIE

W Polsce w dniach od 23 do 26 lipca 2014r. odbywały się w Gminnym Ośrodku Kultury w Werbkowicach warsztaty obrzędowe (teoretyczne i praktyczne), których efekt można było zobaczyć 27 lipca podczas plenerowej inscenizacji obrzędu - Noc Świętojańska.

Na Ukrainie w dniach od 10 do 14 października 2014r. uczestnicy projektu (młodzież z ukraińska i polska) uczestniczyli w analogicznych warsztatach obrzędowych, których finał nastąpił 14 października w Ugniewie. Efektem był przygotowany fragment „Nocy Świętojańskiej”.

Działania projektowe przyniosły oczekiwany rezultat. Dzięki nim młodzież uzyskała wiedzę na temat tradycji obrzędowych na terenie poszczególnych samorządów w tym:

- Znajomość terminów: dziedzictwo kulturowe, tradycja, obrzęd, rytuał, zwyczaj, kalendarz obrzędowy, cykliczność życia na wsi.
 - Okresy roku obrzędowego w Polsce; porównanie z obrzędami na Ukrainie: zima (związane z nią święta i obrzędy), wiosna (związane z nią święta i obrzędy), lato (związane z nią święta i obrzędy), jesień (związane z nią święta i obrzędy).
 - Wykazanie różnic i podobieństw obrzędów w Polsce i na Ukrainie.
 - Wesele na wsi (obrzędy, wierzenia i zabobony).
 - Dawne budownictwo mieszkalne i sakralne.
 - Dawne stroje ludowe (codzienne, odświętne).
 - Plastyka obrzędowa.
 - Folklor (muzykowanie) ludowe.
 - Dziedzictwo kulinarne.
 - Obrzędy i zwyczaje rodzinne (narodziny i chrzest dziecka oraz śmierć i pogrzeb).
 - Dawne sprzęty gospodarskie, domowe, dawne wierzenia związanych z życiem, pracą na roli.
 - Ludowe przysłówka.
 - Miejscowa gwara.
 - Poeci, pisarze lokalni.
 - Warsztaty w terenie:
 - Wiedza i umiejętności związane z rękodzielkiem ludowym i rzemiosłem tradycyjnym (warsztaty terenowe w Obszy „Zagroda Roztocze” – Polska i w Muzeum Architektury Ludowej we Lwowie, tzw. Gaju Szewczenki oraz w wytwórnii czekolady – Ukraina).
- Następny etap realizacji zadań projektowych to - Wdrażanie/prezentacja zdobytej wiedzy i umiejętności, plenerowa inscenizacja wydarzenia obrzędowego w Polsce i na Ukrainie:
- Wspólne opracowanie trzech scenariuszy tradycyjnych obrzędów dla strony polskiej i ukraińskiej.
 - Wybór jednego z nich celem przygotowania inscenizacji wydarzenia obrzędowego (Noc Świętojańska).
 - Przygotowanie z półproduktów elementów scenografii obrzędu, charakteryzacji postaci i rekwizytów, uszycie strojów, wykonanie ozdób, przeprowadzenie prób z podziałem na role, z muzyką oraz prób w terenie.

2.4 PLENEROWA INSZENIZACJA WYDARZENIA OBRZĘDOWEGO W POLSCE

W piątym dniu (27.07.2014 r.) uczestnicy warsztatów przygotowywali pozostałe rekwizyty wykorzystane podczas inscenizacji wydarzenia obrzędowego (stelaże pod wianki, wianki, ozdoby). Dokonano charakteryzacji postaci (strój, makijaż).

Inszenizacja obrzędu Nocy Świętojańskiej odbywała się na stadionie w Werbkowicach przy rzece Huczwie. Impreza uświetniała prezentację dawnych obyczajów wykonaną przez Stowarzyszenie Chorągiew Rycerstwa Ziemi Lubelskiej oraz „pogadanki ludowe” – prowadzone przez lokalną znawczynię dziedzictwa kulturowego (żywy przekaz obrzędów i tradycji lokalnych).

Uczestnicy warsztatów dodatkowo przygotowali gry i zabawy obrzędowe, w trakcie których publiczność m.in. mogła otrzymać lub wykonać własnoręcznie amulety obrzędowe a dzieci mogły pomalować twarze i ręce oraz występy artystyczne (występ folklorystyczny przygotowany przez młodzież ukraińską i taniec z ogniem zaprezentowany przez młodzież polską).

Natomiast o godzinie 21:00 przemarszem z pochodniami rozpoczęła się inscenizacja Nocy Świętojańskiej. Zostały odwzorowane dawne obyczaje i obrzędy praktykowane podczas „sobótek” w Polsce. W wydarzeniu udział wzięli uczestnicy projektu ze strony polskiej i ukraińskiej. Odpowiednia naturalna sceneria oraz pobliże rzeki pozwoliło osiągnąć oczekiwany efekt (przemarsz z pochodniami, rozpalenie ognisk, palenie ziół, tańce wokół ogniska, puszczanie wianków oraz symboliczne obmycie wodą).

2.5 PLENEROWA INSZENIZACJA WYDARZENIA OBRZĘDOWEGO NA UKRAINIE

W piątym dniu (14.10.2014 r.) uczestnicy warsztatów przygotowywali fragment inscenizacji obrzędu Nocy Świętojańskiej (tradycyjny taniec Kupały). Impreza uświetniała prezentację dawnych obyczajów (żywy przekaz obrzędów i tradycji lokalnych) oraz występy folklorystyczne młodzieży z Ukrainy. Uczestnicy warsztatów dodatkowo mogli spróbować tradycyjnej kuchni kozackiej. Natomiast o godzinie 19:00 (czasu ukraińskiego) wystąpiła polska młodzież przedstawiając program charakterystyczny dla „Sobótek” - taniec z ogniem połączony z formą inscenizacji teatralnej.

ROZDZIAŁ III. OPISY WYBRANYCH OBRZĘDÓW

3.1 SCENARIUSZE OBRZĘDÓW W POLSCE

3.1.1 KUPAŁA, KUPALINKA, SOBÓTKA, NOC ŚWIĘTOJANSKA

to stare słowiańskie święto związane z letnim przesieniem, najdłuższym dniem w roku, powitaniem lata. Było świętem jedności, połączenia ognia i wody, słońca i księżyca, mężczyzn i kobiet, urodzaju i płodności, miłości i radości, pełnym czarów i wróżb.

W tym dniu dokonywano oczyszczania, skacząc przez ognisko i dokonując obrzędu kąpieli. Ten dzień ma głębszy wymiar niż puste, bez wyrazu, nachalne, narzucone nam Walentynki. W tym dniu również wyjątkowo nie obowiązywały surowe zakazy obyczajowe, a młodzi mogli bezkarnie oddalić się od zgromadzenia „w poszukiwa-

niu kwiatu paproci”. Tańczono, śpiewano pieśni, uprawiano załoty – to wszystko do białego rana.

„OJ SOBÓTKI, SOBÓTECZKI” – SCENARIUSZ INSZENIZACJI

Zbiórka uczestników (25 osób) wydarzenia około 200 metrów od miejsca inscenizacji. Odpalenie pochodni. Przemarsz całej grupy na miejsce inscenizacji (plac nad rzeką)

I Gospodarz i gospodyn rozmawiają:

Gospodarz: To już sobótki. Dzień z nocą się zwrócił. Stońce wciąż świeci...

Gospodyn: Dzisia zioła mają większą siłę i młodzi więcej szaleją.

Gospodarz: Prawda! A ciekawy też jestem kogo na sobótka wyznaczają na męża dla naszej Zosi?

Gospodyn: A kogoż by? Jak nie Wojtkę? Cała wieś gada że mają się ku sobie.

Gospodarz: Czy myślisz, że się pobiorą?

Gospodyn: Bo ja wiem, ale przecież gada się:

Bóg zaczyna i Bóg kończy,

Kochającymi z sobą łączy.

W niebie wyrok zapisany,

Kto dla kogo obiecany.

A kto nie ma robótki,

Niech idzie do sobótki.

Tam zażyje radości,

W tej czerwonej ciemności.

Tam zażyje swawoli,

Oj dowoli, dowoli.

muzyka, śpiew – pieśń o Janie Kupale (dowolna)

II (Wchodzą dziewczęta i chłopcy, ustawiają się wokół ogniska, wtykają do niego zioła śpiewając piosenkę)

Mity panie

Hejże, hejże mój miły panie,

Co tam robisz w tym topianie?

A jeśli się chcesz ożenić,

My ci dziewczę namówimy.

Mój ty miły panie

Będziesz miał wesele,

oj w najbliższą sobotę

albo w niedzielę

oj dana, dana, da,

będziesz miał wesele,

oj i dana, dana, da,

w najbliższą niedzielę

Hejże, hejże miły panie,

Co tam robisz w tym topianie?

A jeśli się chcesz ożenić,

My ci dziewczę namówimy. (recytują wszystkie dziewczęta)

PRZYSŁOWIE: „Gdzie sobótki rozpalają, tam grady nie przeskadzają” (recytuje dziewczyna)

III Rozpalenie ogniska – (chłopcy rozpalają ognisko, a jedna z dziewcząt recytuje):

Siostry, ogień rozpalono

I placu nam odstępiono

Czemu sobie rąk nie damy

A razem nie zaśpiewamy?
Dziątki, rady mej słuchajcie
Ojcowiskie rządy zachowajcie
Święta niechaj święttem będzie
Tak bywało przedtem wszędzie
Święta przed nami ludzie cczili
A przedtem wszystko zrobili
A ziemia hojnje rodziła
Bo pobożność Bogu miała.

IV Dziewczęta i chłopcy ustawiają się na przemian i w tą samą krogu dookoła ogniska, podają sobie ręce i tańczą dookoła (melodia), następnie stają w parach na obwodzie koła i przeskakują przez ognisko z okrzykiem „Oj sobótki, sobóteczki” (okrzyk całej grupy)

V Dziewczęta i chłopcy ustawiają się w grupach. Dziewczęta biorą przyrządzone lubczyki, przechodzą wokół ogniska i podają go chłopcom. Dziewczęta wracają na swoje miejsce, odkładają dzbanki, a biorą bylicę i wkładają sobie za krajki

Opowieść Nocy Świętojańskiej:

Kiedy Matka Bosko uciekała z dzieciakiem do Egiptu, schroniła się u dobrych gospodarzy. Wyśleźli ich zły człowiek, naznał ją dom. Zgiął bylicę, która rostała przy drzwiach i poleciał po żołnierze. Gdy żołnierze przybyli do wioski, że zobaczyli wszystką bylicę była poginięta. Bylica schyliła swe czoła i żołnierze nie odnaleźli Matki Boski z dzieciakiem. Od tory, gdy tańczymy wokół ogniska w noc życia, trzymajmy w rękach białe chustki i bylicę. (opowiada dziewczyna)

Muzyka (przygrówka – taniec w parach lub samych dziewcząt)

Cudna świętojańska noc
O jakże cudna świętojańska noc
Badź ty cierpiącym duszom na pomocy
Może szczęśliwy, jaki po tym mroku
I kwiat paproci niewidzialny oku
Co gdzieś po nocy zakłyty tam kwitnie?
Znajdzie nareszcie i w szczeście odświętne.

(recytuje dziewczyna)

VI Wychodzą dziewczęta po kwiat paproci. Dziewczęta poszukują kwiatu paproci (nasiążka), te które znajdują wymawiają szepotem zaklątki i zrywają go.)

Zaklęcie wypowiadane przez dziewczęta szukające kwiatu paproci:

Nasiążka, mój nasiążrale
Rwę cię śmiało, śmiało.

Palcami, całą dłonią

Niechaj chłopaki za mną gonią.
(wszystkie dziewczęta)

Wróżba z listków akacji i płatków rumianku, które dziewczyna zrywając mówi:

„Kocha, lubi szanuje, nie chce, nie dba żartuje” (recytuje dziewczynka)

Gitarę, śpiew

Oj kochanie, kochanie

Oj kochanie, kochanie,

Żeby Cię nie było

A kto kochania nie zna
Temu jeszcze miło
A kto kochana nie zna,
U Boga szczęśliwy
A ma nockę za nocką
Dzionek nietęskliwy
A kochanie, kochanie,
Gorsze niż więzienie
A z więzienia wyjść można
Z kochania nie można
(gra i śpiewa dziewczyna)
VI Dziewczęta podają do wybrańca swego serca i wplatają mu we włosy znalezione kwiaty paproci i wypowiadają zaklęcie

Zaklęcie wypowiadane przez dziewczęta wręczające chłopcom kwiaty paproci:

Przymij ode mnie tenże kwiat,
Zerwany w borze o nocnej porze
Niechaj odmieni Ci świat.

Niechaj szczęście Ci osłodzi,
Niechaj miłość nam zrodzi. (recytują dwie dziewczyny)
(muzyka)

VII W trakcie muzyki dziewczęta biorą deseczki ze świeczkami i kładą na nich zdjęte z głowy wianki

VIII Dziewczęta podchodzą do chłopców i od pochodni zapalają świeczki i razem idą nad rzekę, puszczaając wianki

PRZYSŁOWIE:
(wypowiadane w tym czasie kiedy dziewczęta puszczały wianki na wodę)

„Dzisiaj święty Janek, puścmy na wodę wianek” – recytuje dziewczyna
(muzyka) (gdy wianki już płyną dziewczęta patrzą za nim)

PRZYSŁOWIE:
„Już Jan ochrzcił wszystkie wody,
Nikomu nie będzie szkody” (recytują wszyscy)
Jan święty Chrzciciel przyszedł. Więc palą sobótki
A wkoło niej, śpiewając, skaczą wiejskie młodki.

Nie znoście tych zwyczajów! Co nas z wieków doszło
I wielkim się ustało, trzeba, by w wiek poszło. (recytuje dziewczynka)

IX Symboliczna kąpiel w wodzie (dziewczęta zostają skropione wodą z dzbanu)

Woda da ci urodę, powodzenie i zdrowie. Można zażywać kąpieli, dziś Święty Jan już „Ochrzcił” wody. (recytuje kobieta i kropi dziewczęta wodą) – muzyka i taniec dziewcząt z chłopcami (trzymają się za ręce)

Rekwizyty: stroje dla dziewcząt (proste, długie sukienki, krajki, wianki ze świeżych ziół, kwiatów) i chłopców (proste koszule i spodnie) – tkanina (białe lub szare lniane płótno), pochodzące parafinowe, dzbany (2 sztuki, drewiana łyżka) stelaże pod wianki, świece, drewno na trzy ogniska, suszone zioła

3.1.2 ANDRZEJKI

Andrzejki obchodzone są w Polsce w noc z 29 na 30 listopada, czyli w Wigilię dnia św. Andrzeja. Jest to wieczór wyjątkowy, gdyż zgodnie z tradycją św. Andrzej uchyla rąbka tajemnicy wszystkim pragnącym poznąć, jaka przyszłość ich czeka w uczuciach, zdrowiu, pracy..... Ten wieczór poświęcony był wróżbom matrymonialnym. Andrzejka zaczęto uznawać za rozdawcę mężów, a dzień jego pamięci poświęcono dziewczętym wróżbom. Dawniej nie wystarczyło jednak położyć się spać z nadzieją, że św. Andrzej zdradzi tajemnicę naszego losu. Prześcigano się w pomostach, by z najróżniejszych oznak wyczytać swoją przyszłość

PRZEBIEG WIECZORU ANDRZEJKOWEGO

1. Przygotowanie sali: tajemnicze dekoracje na ścianach, ozdobne napisy:

Na św. Andrzeja dziewczom z wróżby nadzieja (na stołach zapalone świece i stołki poczęstunek)

Na drzwiach sali umieszczone napis:

Święty Andrzeju daj nam znać
Co się będzie z nami dzieć!

2. Słuchanie wiersza D. Gellner „Wieczór Andrzejkowy” recytowanego przy zapalonej świecach

Świeca marszczy złoty nos
Z każdej strony kapie wosk.

Cienie toczą się co krok,
Już w pokoju straszny tłok!
Cienie tu i cienie tam –

Pewnie przyszły wróżby nam.
Już się pchają na firanki
Cienie – czarne wycinanki.

Już rozsiedły się na ścianach:
Czarny zamek, czarna brama.
I już skrzał się na tapetę

Czarne koła przy karcie.
Czarny paź przed Bramą staje,
Czarną różę nam podaje.

Kto ją weźmie – ja? Czy ty?
Komu z nas się spełnią sny?

3. „Noc Świętego Andrzeja” – pogadanka na temat źródeł ludowej tradycji wróżib i przepowiedni

Wśród wielu zwyczajów ludowych, znany był od dawna w całej chrześcijańskiej Europie, andrzejkowy wieczór wróżib, organizowany w wigilię świętego Andrzeja. Późną jesienią po zakończeniu wszystkich prac rolnych, gdy dni były coraz krótsze, a wieczory dłuższe, rozpoczynała się niegdyś na wsi pora kojarzenia małżeństw. Następował wtedy okres wróżib i żałótek. Według wierzeń ludowych dzień 24 listopada – wigilia św. Katarzyny i 29 listopada – wigilia św. Andrzeja, to najlepsze dni w roku do wróżenia, bo w tych dniach przybywają na ziemię istoty znające przyszłość.

„Święta Katarzyna z Aleksandrii uważana była za opiekunkę kawalerów.

Święty Andrzej z Galilei, rybak i uczeń Chrystusa był powiernikiem dziewcząt

Prowadzący mówi:
„Święty Andrzej daj nam znać
Co się będzie z nami dzieć!”

4. Wróżby – obecni przeprowadzają zaplanowane wróżby

I WRÓŻBA – „Moneta w studni”

Na środku sali stoi studnia z wodą. Każdy otrzymuje 1 grosz i wypowiadając zaklęcie: „Pokus – pokus, czary – mary, Aby wróżby się spełniły, złóżmy dary” wrzuca monetę do studni. Rzut odbywa się przez lewe ramię, a czynią moneta wpadnie do wody, ten ma szansę na spełnienie jego życzeń.

II WRÓŻBA – „O czym marzysz?”

Na kartkach wypisane są literki od A do O, na każdej kartce pod daną literkę kryje się jedno marzenie. Wyścignij kartkę lewą ręką pod prawym kolanem a ja powiem ci o czym marzysz skrycie:

A. o karierze

B. o miłości

C. o przyjaźni

D. o pieniądzach

E. o zdrowiu

F. o dobrym filmie

G. o smacznjej potrawie

H. o dalekich podrózach

I. nie marzysz o niczym

J. o szybkim samochodzie

K. o modnych ciuchach

L. o interesującym księciem

Ł. o drogiej zabawce

M. o pochwałach w szkole

N. o nagrodzie za osiągnięcia

O. o ciekawych wakacjach

(pomoce: miseczka, karteczki z literkami od A do O)

III WRÓŻBA – „Wirująca butelka”

Na środku sali leży butelka, a wokół niej gwiazdy symboliczne. Każdy kręci butelką i odczytuje symbol, który wskazuje butelkę.

(korona) W przyszłości będziesz ważną osobą. Obejmiesz ważne stanowisko.

(książka) Przed tobą kariera naukowa, zaszczyty.

(serce) Czekaj cię wielka miłość i szczęście rodzinne.

(moneta) Będziesz bardzo bogatym biznesmenem. Sukces w interesach.

(gwiazda) Przed tobą kariera aktorska lub piosenkarska.

Będziesz gwiazdą.

(palma) Czekaj cię wspaniałe przygody. Zostaniesz podróżnikiem.

(różaniec) Będziesz księdem lub zakonnicią. Spędzisz życie na modłach.

(jabłko) Nowe życie, odrodzenie, ożywienie interesów.

IV WRÓŻBA – „Sercia”

Dzieci przeklubują szpilkę serca, na których na odwrotnej stronie wypisane są imiona dziewcząt lub chłopców. Zaznaczone imię będzie imieniem przyszłego męża lub żony.

ODBUDUJMY W WYOBRAŻNI RZECZY, KTÓRYCH
JUŻ NIE MA I DOPĘNUJMY NIMI OBRAZ
RZECZYWISTOŚCI

V WRÓŻBA – „Buty”

Wszyscy chętni zdejmują lewy but. Butami przemierzamy salę, przekładając je na przemian. Właściciel (właścicielka) buta, który pierwszy "wyjdzie" za próg, pierwszy(a) wejdzie w stan małżeński.

VI WRÓŻBA – „Numerologia”

Numerologia jest najstarszą wiedzą magiczną. Z daty urodzenia można odczytać cechy charakteru. Każdy uczestnik dodaje kolejne liczby z daty urodzenia, np.: 19 czerwca 1983

$$(1+9+6+1+9+8+3) = 3+7=1+0=1.$$

Podaj mi dzień swojego urodzenia, a ja podam ci po obliczeniach cechy twojego charakteru:

1. Cyfra jeden symbolizuje człowieka wyróżniającego się spośród innych ludzi. Osoba taką jest wytrwała w dążeniu do celu. Jej ulubiony kolor to czerwony. Szczęśliwy kamień: rubin, koral.

2. Cyfra dwa symbolizuje człowieka łagodnego, uprzejmego, skrytego, czasami podstępnego. Ulubiony kolor – pomarańczowy. Pomyślność przynosi mu bursztyn.

3. Cyfra trzy symbolizuje człowieka sprawiedliwego, twórczego, a zarazem nieustępstwego, dobrego przyjaciela godnego zaufania. Szczęśliwy kolor – żółty. Kamień: bursztyn i topaz.

4. Cyfra cztery symbolizuje osobę dobrą, odbarzoną zdrowym rozsądkiem, łagodną, lubiącą ruch na świeżym powietrzu. Ulubiony kolor zielony. Kamień: turkus, szmaragd, jaspis.

5. Cyfra pięć symbolizuje osobę impulsywą, ruchliwą, inteligentną, a przy tym upartą. Posiada ona dar trafnego oceniania. Można na niej polegać. Ulubiony kolor niebieski i różowy. Kamień przynoszący szczęście: diament, szafir.

6. Cyfra sześć symbolizuje człowieka uczciwego, skromnego, czasami upartego, zawsze towarzyskiego i otwartego na innych. Unikającego spieć i konfliktów. Szczęśliwy kolor niebieski i fioletowy. Kamień: lazuryt, topaz.

7. Cyfra siedem symbolizuje człowieka romantyka, lubiącego przyrodę, spacery po górach. Jest osobą stałą w uczuciach, skromną. Szczęście przynosi mu kolor beżowy i brązowy. Kamień: agat, piasek pustyni, malachit.

8. Cyfra osiem to symbol wieczności, doskonałości i porządku kosmicznego. Cechuje daną osobę pewnością siebie, powodzenie materialne, radość, młodość. Szczęśliwy kolor: bordo i biały. Kamień przynoszący szczęście to szafir.

9. Cyfra dziewięć to symbol metafizycznej równowagi między duchem a materią. Osoba taką ma skłonności artystyczne, jest solidna, szczerza, prawa. Szczęśliwy kamień: perła, opal. Kolory: odcienie niebieskiego i białego.

VII WRÓŻBA – „Zawody w ciasteczkach”

Dzieci częstują się ciasteczkami, w których znajdują się karteczki z wypisanymi zawodami, które będą w przyszłości wykonywać.

VIII WRÓŻBA – „Talerzyki przeszłości”

Na stoliku kładziemy obrączkę i różaniec i przykrywamy talerzykami. Trzeci talerzyk jest pusty. Uczestnik zabawy wybiera jeden talerzyk. Jeśli wybierze kubeczek, pod którym jest:

1. Różaniec – oznacza to, że życie spędzi w zakonie.

2. Obrączkę – zostanie mężem lub żoną.

3. Pusty – osoba ta zostanie kawalerem lub panną. (pomoce: 3 talerzyki, różaniec, obrączka)

IX WRÓŻBA – „Wróżenie z kapelusza”

Każdy losuje zwiniałe kartki z przepowiedniami: Pocałuj szybko dziewczynę, bo będziesz miał głupią minę!

Jutro o zmroku Baba Jaga dotrzyna Ci kroku!
Czeka Cię wielka wygrana, gdy kogut zapieje z rana!

Czeka Cię podróź dookoła świata jak pozwoli ci tata!
Za tydzień dostaniesz wielką nagrodę, tylko zapuść sobie brodę!

Pojutrze z rana zniknie ci piżama!
W toniedziałek z rana dostaniesz w prezencie pawiana!

Uważaj na krzak, bo wypadnie z nich pies kudłytko!
Wtóżnie wywróciła ci wróżka - dziś w nocy spadniesz z łóżka!

To będzie dobra robota, za dni dwa ktoś podaruje ci kota!

Stań przy jarzębinie, jutro o trzynastej godzinie szczęście Cię nie ominie!

Wieczorem, gdy słońce już zajedzie, Twój królewicz Ciebie znajdzie!

Odwróć się za siebie i policz: raz, dwa... to mama kupi ci psa!

Pojutrze wieczorem staniesz się potworem!
Trzeciego dnia po pełni księżyca spotkasz swego królewicza!

Za dni parę dostaniesz od kogoś gitarę!
Tuż po nowym roku zacznie boleć cię w buku!

Pocałuj szybko chłopaka, bo zrobi się wielka draka!
Jutro musisz wynieść śmieci, bo będziesz miał głupie dzieci!

Gdy usłyszysz w nocy dziwne głosy, to urosną ci na brodzie włosy!

Ten tydzień będzie ciekawy, pojedziesz do Warszawy!
Za tydzień lub dwa będziesz skakać jak pticha!

Za trzy lata czeka Cię podróż dookoła świata!
Wiątek z rana rozleje Ci się śmietana!

Idź szybko do spania, to jutro pocałuje Cię Ania!
Nie śpiewaj przed jedzeniem, bo się zrobisz strasznym leniem!

W czwartek zostaniesz bez portek!
Jutro w południe ubrudzisz się cudnie!

W poniedziałek wieczorem staniesz się kaczorem!
Za rok wyrośnie Ci kok!

Za dwa miesiące będziesz gorący jak słońce!
Na Twoje urodziny będzie jazd rodzinny!

W niedzielę w południe będzie nudnie!
Idź do kina, czeka tam na Ciebie dziewczyna!

Wróżba Ci się spełni, będziesz gruby jak książyc w pełni!

Jutro z rana podrze Ci się piżama!

X WRÓŻBA – „Kubki przeszłości”

Na stole stoją trzy kubki, w których jest mleko, ocet i woda. Teraz je przestawimy, a każdy z was z zawiązanymi oczami zarunzy palec w jednym z kubków. Oblizując palec, jeśli palec ma smak:

- Mleka - to czeka Cię szczęśliwe małżeństwo.
- Octu - to maż (żona) będzie miał kwaśne usposobienie.
- Wody - to nigdy nie wyjdzesz z maż (nie ożenisz się) (pomoce: 3 kubki, mleko, oct, woda, szalik).

XI WRÓŻBA – „Lanie wosku”

Prowadzący mówi:

Oj, Dadaje, oj, babaże,

niechaj przeszłość się ukąże.

Czary – mary wosku lanie,
co ma stać się, niech się stanie.

Dzieci podchodzą kolejno do stołu na którym stoi miska z wodą i przy pomocy nauczycielki leją wosk przez klucz. Wspólnie oglądają woskowe odlewy i z cienia na ścianie interpretują, co one mogą oznaczać.

3.1.3 HERODY

Na wsi w okresie od Bożego Narodzenia aż do Święta Trzech Króli pojawiały się tzw. Herody, czyli grupy odgrywające biblijną opowieść o przyjęciu na świat Jezusa, w której wplatały zabawne wątki ludowe. Charakterystycznymi postaciami w grupach kolędniczych byli także: pasterze, trzej królowie, dziad, baba (za postacie kobiece przebierali się również chłopcy). Żyd, śmierć, diabeł, Cygan, żołnierz, policjant, kominiarze, muzykanci. Życzenia składano w postaci wierszowanych oracji lub śpiewając specjalne życzące kolędy, płatano przy tym figle, recytowano zabawne rymowanki, całemu widownisku towarzyszą atmosfera ogólnego wesołego.

HERODY – SCENARIUSZ PRZEDSTAWIENIA:

Osoby: Marszałek, Gospodyn, Gospodarz, Król, Żołnierze (czterech), Anioł, Żyd – Mosiek, Diabeł, Śmierć, Dzieci (sześciu), chórki śpiewające kolędy)

Rekwizyty: miecz, kosa, choinka, stół, fajka, serwetka, miotła, materiały do wyszywania, cebula, krzesła (wnętrze chaty, w lewym rogu pokoju stół, wokół niego krzesła, w prawym rogu choinka, matka wyszywa serwetkę, ojciec siedzi przy stole- pali fajkę, dzieci zgromadzone wokół choinki- śpiewają kolędy)

Dzieci (śpiewają głośno): „Przybieżeli do Betlejem.....” (słysząc pukanie do drzwi, drzwi się otwierają, wchodzą Marszałek, dzieci przestają śpiewać)

Marszałek: Czy Państwo domu tutejszego pozwolą sprezentować króla Heroda naszego?

Gospodyn: Pozwolim, pozwolim.

Król (korona na głowie, berło w ręku, szata w kolorze purpurowym; mówi, zwracając się do domowników): Dajcie pokój domowi temu, który žeście odebrali ubogiemu. Jestem król Herod z okrągłego świata, złotem, laurem

przebiegają moje lata. (głośniej) Przybądźcie hetmani z licznymi gwiazdami, chylam się czołem, czynię was panami. Na mój rozkaz, na moje zawielenie niech przede mną Marszałek stanie!

Marszałek (wbiega przestrzony, na twarzy widać ślady zdenerwowania): Królu! Królu! Smutna nowina przychodzi! W mieście Betlejem drugi król się rodzi! Z rodziną królewską od Boga pochodzi, królem żydowskim ma być ogłoszon.

Król zatroskany (ze smutkiem w głosie): Doszła mnie, doszła smutna nowina, że Panna Czysta porodzi syna w mieście Betlejem. Tam się pośpieszcie, może go znajdziecie! (ostatnie słowa kieruje do żołnierzy stojących w zwartym szeregu na środku sceny)

Żołnierze (pewnym głosem): Nie boję się króla żadnej przeszkoły, bo my tu stojim w twojej głowie. U twojej głowy z bronią rycerza . Na twoje wezwanie miecz w miecz uderz!

Król do żołnierzy: Gdy na zachodzie słońce wschodzić będzie, na moim tronie nowy król zasiądzie, a wy moi milii żołnierze bierzcie miecze, pancerze, na koñ wiśniadziecie i do miasta Betlejem ruszajcie. Tam dla dzieciaka jednego wszystkich powycinacie, nad królewskim synem dysponsy się dawajcie!

Żołnierze: Natychmiast królu spełnim twą wolę, wytinem, wyrąbiem małe pachole, by nie została żadna głowka mała na tym ziemskim padole!

(trzech żołnierzy wybega, jeden zostaje, na scenie powijają się diabeł i anioł)

Anioł śpiewa (ręce złożone jak do modlitwy): Królu, królu bój się Boga, diabeł czarny stoi i śmierć u proga.

Król (z lekceważeniem): Ja się śmierci nie boję, mam obronę(wskazuje na żołnierza) wojsko swoje. (zwracając się do żołnierza) Zawołajcie mi tu Żydka Mośka – tej rozmumnej głowy, niech mi wyjaśnysz sen takowy.

Żołnierz I woła: Żydka Mośku chodź do króla!

Żyd zza sceny: Nu, niech ja zjem czosnek czosnek i cebule.

Żołnierz I: Żydka Mośku, król cię woła!

Żyd (powoli wchodzi, w prawej ręce trzyma dużą cebulę): Ojciec woła, matka woła , czego chce ta stara pierdoła?

Żołnierz (podchodzi do Żydka, delikatnie go popycha): Przedżeż Żydzie!

Żyd: Nu, już ja biorę swoje kasztanowate kobyliczki, już ja jedzie. (chwytka szczerbkę stojącą w kącie, wskakuje na nią i udaje, że na niej jedzie) Dobry wieczór, królu Herodzie, marnie słyszać w twoim grodzie. Czterdzieste tysiące działy wycięto, a twojemu synowi tēb w pót brzucha ucięto!

Król ze złością: I tobie urżnę!

Żyd (popochając króla): Nu, i królowi tyż!

Król: Idź precz Żydzie!

Żyd (zwracając się do publiczności): Nu, gdzie? Tam za piec. Źeby tam były ładne kobietki, Mośko skoczyły przez sztachetki. Źeby tam były ładne paninki, Mośko skoczyły przez drabinki.

ODBUDUJMY W WYOBRAŻNI RZECZY, KTÓRYCH JUŻ NIE MA I DOPĘNUJMY NIMI OBRAZ RZECZYWISTOŚCI

Żołnierz (ze złością do Żyda): Idź Żydzie precz, bo cię nie znoś, a ty (zwraca się do Śmierci) wyostrz swą kosę.

Zyd: Ja pójdę, ale ten elegant przyjdzie (wskazuje ręką diabła)

Diabeł (wyskakuje na środek pokoju): Brr, suko wędzona spod mojego bata wypuszczona! Stużyłem ci przez wieki, a teraz biorę cię pod swoje opieki!

Śmierć: Mój pan!

Diabeł: Mój pan!

Anioł (śpiewa zwracając się do króla): Już ja od ciebie odstąpić muszę, bo ty czartowi zaprzedał duszę.

Diabeł (do Anioła): Aniele, Aniele nie śpiewaj tak wiele, bo chodzę tak wściekle jak diabeł po piekle, te lata wiązjące uderzają mnie w głowę, te skrzynki mające biją mnie w obręcze. Tak miły mój bracie, jak Bóg w tej chacie, chciałeś Boga zwojować, chodź do piekła pokutować!

Śmierć (do króla): W tym domu ci życia nie daruję, ostatnie słowa ci powiadam i kosę na twą szycie zakładam (zakładka kosę, diabeł wyskakuje na krzesło, król znika)

Zyd (przestraszony): To nie król! Gdzie nasz król? (wchodzi Żołnierz)

Żołnierz: Chory!

Zyd: Mośko mu przeznaczy doktory, z muchy juchy, z komara kości, z bąka tłustości. Wszystko w kociołku ugotowane, jak będzie pić to będzie żyć!

Marszałek: Idź (zwraca się do Diabła) czarny precz w czartowskie bramy, my króla Heroda nie oddamy. (na scenie pojawia się król)

Król: Za moje życie ocalone czyście co chcecie, będzie wam dozwolone.

Wszyscy: Dziś dzień Heroda, dziś dzień bogacza, użyć wesela w stonczym kole, dziś nasza radość na tym padole. Na tym padole, na tej niskości, chwała bądź Bogu na wysokości. Dziś śpiewać będziem, będziem tańczyć, a w dobrym domu będziem nocować.

Król: Winszuję Państwu szczęśliwego Nowego Roku, daj Boże, abyśmy tak za rok doczekali.

Zyd: A Mośko winszować nie przestanie, aż na cybule dostanie.

(gospodyni wręcza podarki Herodom, wszyscy śpiewają kolędę „Cicha noc”, powoli schodzą ze sceny)

3.2 SCENARIUSZE OBRZĘDÓW NA UKRAINIE

3.2.1 KUPAŁA

Scenariusz obchodów „Oj, na Iwana, oj na Kupałę”

Brzmi melodia „Oj, na Iwana, oj na Kupałę”, na jej tle

Prowadzący I: W dawnych czasach, gdy nasi przodkowie, słońce Bogiem nazywali, powstało wspariałe święto, w narodzie Kupał nazwane.

Prowadzący II: Skrzeczą wszystkie sroki na wierzbie, Źe Kupały świętą na ziemi, Źeby ludzi zbiegły się tyle, co kwiatów na polu, Niech omija was żał i niedola.

Prowadzący III: W czas wspariału, w czas skrzylatyu, Zapraszamy was na świętą, Na Iwana, na Kupał! By was szczęście odnalazło!

Prowadzący IV: W Uhnowie tradycją się stało Gościć wszystkich w dniu Iwana Kupały! Przymijcież, proszę, miłe słowa: Dozgonnego szczęścia, miłości, dobra.

/Wbiegają chłopcy i dziewczęta/

1-y chłopak: Hej, ludzie, czy dobrze trafiliśmy, Czy to tu sprzedają śmiech, wesołe pieśni, kąpie się słońce w wodzie i rosie?

Prowadzący V: Nie, radości nie sprzedajemy, ale jeżeli macie worek lub pełną furmankę dobrego humoru, to zapraszamy.

2-i chłopak: Panie Gospodarzu, Pani –Gospodyn! Hej! Wrota otwierajcie, Kupał przywitajcie!

3-i chłopak: Przyszliśmy dziewczęta wam powinszować, szczęścia i doli życzyć. Spójrzcie, jacyś chłopcy dzielni, szwarcni, będącze z nami szczęśliwi.

1-y chłopak: Pieśni o miłości, o kwicie zaczarowanym śpiewały jeszcze nasze babcie dawno temu.

2-i chłopak: Czekaliśmy na was dziewczęta, na wesołe świętę! Plecie wianuszkę, na wodę puszczać i nas na mżów wybierajcie!

(Pojawia się czarodziej)

Czarodziej: Jestem czarodziejem! Bajkowy las dookoła i tylko wiatr wierzby kotysze. I postać dziewczęta nad stawem widnieje. Swojego losu to dziewczę szuka.

Dziewczyna: Pójdę dziś wróżyć, żeby Cię kochany spotkać, żeby cię wiecznie kochać, jak ziemię, jak wodę, jak słońce!

Czarodziej: W tym dniu świątecznym, W tę noc cudowną upięc wianuszek, Niech ma moc uzdrawienia. Puść go niech płynie, aż do morza szerokiego. Może na radość, a może na smutek!

2-a dziewczyna: Ty powiedz nam Czarodzieju szczerze, czy będzie któraś z nas szczęśliwa!

Czarodziej: A wy wianuszkę upiątajcie, Swego losu same szukajcie. Dziś święto Kupały mamy Szukajcie szczęścia, niech los was sprawja!

3-a dziewczyna: Chodźmy Dziewczęta po laseczku Może znajdziemy Maryneczki! Gdzieś się ona zagubita? A może z Iwanem się umówią?

4-a dziewczyna: Na trawie rosa się pojawiła Na naszej ulicy Kupała! Upiekszajcie! Przystrajacie! Święto miłości witajcie! Korowód urządzą i śpiewają: Dookoła Maryneczki chodzą panieneczki, Obok deszczki kapie, Obok i nam mój barwinek zielony. Dzisiaj Jana, jutro Kupały, Wczesnie rano słońce wzejdzie... Wczesnie rano i nad moją różyczką czerwoną.

/przystrajają Maryneczki/

Dziewczęta: Kupało – święto słońca! I pierwszy taniec nasz ku jego czci! Najdawniejszy taniec na ziemi – korowód -słoneczne koto.

/Tańczą i śpiewają o Maryneczce nadal/

/Wbiegają syrenki/

Syrenka I: Nie ma wsi bez studni, A studni bez wody! Smutna zima bez śniegu, A bez syrenek nie ma Kupały!

Syrenka II: Wstało słońce! Zaśpiewał! Przyszliśmy do was na Kupał! Tańczyć i śpiewać, szczęścia swego szukać!

3.2.2 ANDRZEJKI

Prowadząca: Wśród jesienno-zimowych świąt wyróżnia się, zapewne najciekawsze - dzień św. Andrzeja Apostoła, lub, jak jest on określany w narodzie, Kalita. Święto przypada w dniu 13 grudnia i jest logiczną kontynuacją zabaw młodzieżowych, w czasie których dziewczęta i chłopcy szukali sobie przyszłych małżonków. Przed przyjęciem chrześcijaństwa święto nazywane było Kalita. Następnie, pierwotna nazwa została zastąpiona na święto świętego Andrzeja.

Według starej legendy chrześcijańskiej Andrzej Apostoł głosił chrześcijaństwo w Konstantynopolu, na wybrzeżu Morza Czarnego, oraz w okolicach Kijowa. W staroukraińskiej kronice pochodzącej z XIII wieku, znajdziemy następujący opis:

"Andrzej studiował w Sinopie. Gdy przyszedł do Korsunia, zobaczył, że Korsun jest blisko ujścia Dniepru. Stanął popływał w górze Dniepru, zatrzymał się w górnach na jego brzegu. Wstając rano rzekł do uczniów, którzy z nim byli: "Czy widzicie te góry? Na tych górnach spocznie łaska Boża i będzie tu wielkie miasto, a Bóg wybuduje wiele świątyń". Z tych gór pobiogosławili uczniów, wzniósł krzyż i pomodliwszy się do Boga zstąpił z tej góry, na której później zbudowano Kijów. I popłynął w górę Dniepru..."

A zatem, jak głosi legenda, Apostoł Andrzej pierwszy przyniósł wiarę chrześcijańską do Kijowa. Tam ku cziu św. Andrzeja Apostoła pojawiło się święto.

Zwyczaje i tradycje w dzień tego świętego mają charakter przedchrześcijański: wróżby, czary, rytuał gryzieńia kality (ciasta z białej mąki).

(Posprzątana komnata. Na stole, dzbany, miski z jedzeniem.)

Gospodyn: Panie! Jak wspomnę, za czasów panieństwa, gdy tylko usłyszały się odgłosy zabawy, to dopiero się działało. A teraz... Czekały aż zmrok zapadnie. Świat się jednak zmienił. Na przykład chłopaki, jacyś oni są teraz? Faj na ich umiejętności i nic więcej! Czy tacy byli kiedyś? Jak podlecieli, wręcza orły-sokoły! A teraz co? Podrepęce w miejscu, powygina się, pokrywi się, jakby go skurcze zlapatały, i nawet nie poczujesz, że w rękach chłopaka była... Już nie długo koguty zapieją, a zabawa nawet się nie zaczęła. Ojojoj, gdzie to się wszystko podziało? Przy najmniej pieśń sobie zaśpiewam, małe lata wspomn. (Śpiewa) Ktoż zaczyna pukać do drzwi. Słuchać śmiech. Gospodyn zrywa się z miejsca, bierze do rąk chleb na ręczniku, który leżał na stole)

1-a dziewczyna: Dobry wieczór temu domowi, pokłony gospodyn! Czy wesołe są zabawy u nas w Ukrainie?

2-dziewczyna: Dobry wieczór, Pani Gospodyn i was dziewczęta! Podobno w tym domu będzie zabawa?

Gospodyn: Dobry wieczór, dobrzy wieczór, mili goście! Prosimy, prosimy! Źeby szczęście było w domu, żebyśmy byli bogaci, żeby było biego, miło, i wszyscy byli szczęśliwi! W tym domu gościom żeśmy radzi!

(Dziewczęta siadają na ławkach przy stole)

ODBUDUJMY W WYOBRAŻNI RZECZY, KTÓRYCH
JUŻ NIE MA I DOPĘNUJMY NIMI OBRAZ
RZECZYWISTOŚCI

3-a dziewczyna: Jakie zapachy! Z pewnością coś smacznego.

(Chwytają wszystko ze stołu)

4-a dziewczyna: Hola-hola, dziewczęta, zaczekajmy na chłopców. A Pani matka czemuż taka smutna, śpiewa sama?

Gospodyni: Otóż sama. A wy, szczebiotki, to pewnie byćście chciący, aby chłopcy tu już na was czekali, do tańca prosili, weselili. Ho-Ho! Minął ten czas.

5-a dziewczyna: Dziewczęta, a zaczynamy zabawę same, niech ich zazdrość zżera. Zaśpiewajmy. (Śpiewają pieśń „Na Ukrainie ja rodzącą”) (Słychać pukanie do drzwi)

1-a dziewczyna: Oj, dziewczęta, chłopcy idą.

1-y chłopak: (puka) Puście do domu.

2-a dziewczyna: Ładnie poproście.

(Znowu pukanie)

3-a dziewczyna: Hej..hej.. Kto tam?

2-i chłopak: Pies kudłyty, baran rogaty, niedźwiedź czapiący, puśćcie do domu.

4-a dziewczyna: Nie wpuścimy do domu, bo was bardo dużo.

3-i chłopak: (znowu puka) Puście po dobrocji, bo będzie gorzej.

5-a dziewczyna: Weźmiemy widły, połamiemy was karki.

5-y chłopak: Biała kurka, potamana nogą, kto, kto potamał? Cztery gałuszki, piąta patka, wychodź do nas Natalka! Naszego kota biją, Tobie dadzą kija.

1-a dziewczyna: Nazarko, Nazar poszedł na targ, Kupił prosiaka, a on mu zwiąż.

1-y chłopak: Dziewczęta-goląbeczki, nie przyszliśmy się tu kłocić, a godzić się, gościnka przynieśliśmy.

2-a dziewczyna: Spójrzcie, dziewczęta. A z kim to przeszło nasz Stepan na zabawę?

2-chłopak: Dziewczęta! Zapomniacie? Dzisiaj Andrzejkę! Placki napieczone?

3-a dziewczyna: A faktycznie, dzisiaj Andrzejkę.

Gospodyni: Czy z północy, czy z południa do naszego domu przybyliście, prosimy, prosimy wszystkich usiąść i pieśń zaśpiewać.

(Chłopcy wchodzą i siadają pośród dziewcząt)

4-a dziewczyna: Na Andrzeja, na Andrzeja len sieję. Oj, Andrzeju, weź talerz, oj, pójdź do piwnicy, przynieś grochu. Groch kipi, Andrzej krzyczy... Groch kipi, Andrzej z domu ucieka. Groch do talerza, Andrzej na tyżkę.

(Chłopaki się śmieją, a Andrzej szturcha któregoś z chłopców)

3-i chłopak: Oj, Natalko, Natalko, bierz no wałek, dobrze ciasto wałku, a nam pączki podawaj.

4-a dziewczyna: Dobrze, ale zaśpiewajcie i opowiedziecie, gdzie byliście.

4-y chłopak: Opowiesz, Nazarze, jak uciekałeś od wuja, czy otworzyłeś furtkę czy kijem dostałeś?

5-y chłopak: A cóż u wuja? U wuja pies leży na sianach pijany w spodniach czerwonych, chciał je zdjąć by panu oddać.

1-y chłopak: Jeżeli pies pijany, to spodnie nie byłyby porwane.

5-y chłopak: Faktycznie! Spodnie mi się podarły, gdy brałam wiary, robią się dziury.

(Pokazuje swoje spodnie)

1-y chłopak: Aja zapomnieć nie mogę, jak Antoś u wuja Wasyla kożę kradł.

2-i chłopak: Antoś kożę prowadzi, koza Antosia nie idzie, on ją batem - ona go rogiem on ją widłami - ona go rogami.

3-i chłopak: Wuj go dogonił i kożę odebrał.

4-y chłopak: Ledwo żeśmy tu uciekli!

5-y chłopak: W ten oto sposób tu żeśmy trafiли.

1-a dziewczyna: Cioteczko, a jak kiedyś były Andrzejewskie zwyczaje?

Gospodyni: W ten wieczór dziewczęta wróżyły, jaki los je czeka, kto im jest pisany, kiedy wyjdą za mąż...

2-a dziewczyna: A czy to możliwe poznać swój los?

3-a dziewczyna: Nie wierzę w te wróżby.

4-a dziewczyna: A czy ciocia, kiedykolwiek wróżyła?

Gospodyni: Ależ oczywiście. Pamiętam, jak upiekłam placek i zawałałam psa śp. Warwary (pokój jej duszy), ten przybieg i od razu zaczął go lizać, a ja zostałam żoną mego Petra.

5-a dziewczyna: Dziewczęta, a może i my placki upiecemy. Cioteczko, masz mąkę? A wodę?

Gospodyni: Jeno dziewczęta, na zwykłej wodzie placów się nie pieczęce. Trzeba najpierw wodę przynieść ze źródła w buzi, a przy tym się nie zaśmieć. I dopiero wtedy ciasto wyrabiać, więc zapraszam po wodę.

1-a Wasylu, czy twój pies będzie wystarczająco głodny, zanim my placki upiecemy, aby wszystkie zjeść.

2-a dziewczyna: Dziewczęta, zabierajmy się za pieczenie.

1-y chłopak: Póki dziewczęta placki pieką, może byśmy zatańczyli, ale tak, że hej.

(Zaczyna grać muzyka)

Dziewczęta: Cioteczko, a jakie tańce kiedyś tańczyły się na zabawach? Może, ciocia, nam pokaże? (Gospodyni pokazuje i one tańczą kilka tańców.) (Wbiegają dziewczęta z plackami)

1-a dziewczyna: Napiękkamy, ależ ładne! Rozłożymy je? Halu, czy przygotowałaś karteczkę z imionami?

Hala: Przygotowałam.

(Rozkładając, przyprowadzają psa do placków).

2-a dziewczyna: Mój zjadł jako pierwszy.

Gospodyni: Zapewne pierwsza wyjdzieś za mąż. Dziewczęta: Halu, jak będziesz wychodzić za mąż to weź nas jako druhy.

Hala: Zgoda, zgoda.

3-a dziewczyna: Powróźmy na talerzach. Moja babcia mi pokazywała. Pod spód kładzie się mirtę, pierścionek, klucz i lałkę.

Gospodyni: Dziewczęta! A teraz chodźcie zgadywać swój los.

4-a dziewczyna: Mirta – zostaniesz starą panną. Lalka – zdradzi cię twój ukochany. Klucz – będziesz gospodynią. Pierścionek – już niedługo wesele.

5-a dziewczyna: A teraz chłopaki wróżby dla was. Do miski z wodą należy wrzucić swój pierścionek, pomyśleć życzenia i jeżeli uda się wyciągnąć go zębami, życzenie się spełni. Który chciałby spróbować? Chodźcie, chłopcy!

Gospodyni: Jak byłam panną, byli i tacy co duchy potrafili przywoływać.

1-a dziewczyna: A jak można ducha przywołać? Pewnie zły przychodzi?

Gospodyni: O północy należy stanąć przed lustrem, zapalić świeczkę, robić nią pewne ruchy i wołać: „Kochany mój, przez los mi pisany, przyjdź do mnie, upragniony”. W lustrze pojawią się obraz chłopca.

2-a dziewczyna: A głos było słychać? Czy nic nie mówi?

Gospodyni: Były i takie, co głos słyszyła. Pyta dziewczyna czy szybko za mąż wyjdzie, a głos jej rzecze: „Wyjdiesz!” A głos taki niski, niczym spód ziemi.

3-a dziewczyna: Ale straszne, aż wiosny dęba stają.

Gospodyni: A niech to. To sam diabeł przychodzi, nie w domu o tym mówić (przezgnąła się). Lepiej opowiem wam coś wesołego.

(Opowiada) (Wchodzi babka Pałańska)

Babka Pałańska: A jak ja byłam panna, to się wróżyło tak: od świeckiego zapalano papier, wówczas na ścianie rysowały się różne obrazy.

4-a dziewczyna: A cóż wówczas zobaczyła Babcia?

Babka Pałańska: Pamiętam, jak dziś, zapaliłyśmy papier i czekamy, w co się zmieni. Papier zgasi, a ja widzę na ścianie ogromny zamek na górze, a dookoła pełno drzew. A z góry, od strony tego zamku, jedzie koń z jeźdaczem, zbliża się do mnie. Przystojny taki. I choć nie wierzyłam w te wszystkie wróżby, to z moim Petrem dobrze żyjemy.

5-a dziewczyna: Dziewczęta, powróźmy i my. (Jedna z dziewcząt przynosi świecę, gnę papier, kładą na talerzu, zapalają świecę, gaszą światło. Dziewczęta podpalają każdą swój papier)

Baba Pałańska: (podchodzi do dziewczyn). Ależ dziwny obraz u ciebie powstał. A cóż to: karoca niczym z bajki. A oto twój narzeczony, jedzie przez las... Zapewne obcy będzie, nie z naszej wsi.

1-a dziewczyna: Dziewczęta, a u mnie komnata, widzieć, niby dwu okna, stół, a przy stole dwoje.

2-a dziewczyna: To pewnie ty z Iwanem, synem ciotki Wasyły.

3-a dziewczyna: Do którego co wieczór chodzisz. (wszyscy się śmieją) A co to znaczy?

Baba Pałańska: Nic innego, jak kozak młody i to jeszcze z szabelką.

4-a dziewczyna: Dokładnie jak Mykyta, bo bardzo gruby. (wszyscy się śmieją)

5-a dziewczyna: A zamiast szabelki kijek, aby twoego psa gonić.

(Śmieją się)

1-a dziewczyna: O licho! Nie mam nic, tylko ciemna plama.

2-a dziewczyna: Ależ to skrzynia.

3-a dziewczyna: Tyle że nie widać czy pełna.

4-a dziewczyna: Ależ oczywiście, że pełna, będziesz bogata.

2-i chłopak: Dziewczęta dość już wróżb, lepiej zaśpiewajcie, a my was pomóżemy.

(Śpiewają)

5-a dziewczyna: Po skończeniu wróżb placek należy połamać i rozdać wszystkim obecnym ze słowami: Kalita, kalita, słodka bułka. Teraz ja jem za narzeczonimi pobięgniemy”.

3-i chłopak: Dziewczęta, czyżby to wszystko?! Niczym więcej nas dziś nie poczęstujecie?

Dziewczęta: Zaraz, zaraz, przez te wróżby całkiem zapomniemy.

1-a dziewczyna: Mili goście, prosimy siadajcie, Pierogi będzie, Pierogi nie są złe, pierogi w śmietanie.

4-ty chłopiec: Panieneczko Oksano! Odgadnij zagadkę. Jak zgadniesz, wyjdiesz za mąż, jak nie zgadniesz – jeszcze na razie będziesz panną.

(Chłopcy mówią zagadki, na które dziewczyny nie znają odpowiedzi)

5-ty chłopak: Pobawcie się jeszcze, dziewczęta. Boimy bardzo chcesz za mąż.

Gospodarz: Dziewczęta, a ja wiem, która z was za mąż wybierze wyjdzie. Zdejmijcież no buty. Chłopaki pomóżcie.

(Należy przestawić kolejno buty aż do progu, czy pierwsi stanie na progu, ta pierwsza wyjdzie za mąż.)

2-a dziewczyna: W każdym domu w Ukrainie pierogi się dziś lepi, są to pierogi bardzo znane, jakich rodzin - pelmeni [rodzaj pierogów z farszem mięsnym. Potrawa typowa dla kuchni rosyjskiej- ttum.]

Was cekają w makurtrię pierogi bardzo sycące, białobokie, pulchniutkie z wybornej pszenicy.

1-y chłopak: Zaraz, zaraz. Tak to nie będzie. Pierogi z serem i to jeszcze za darmo. Różbmy tak: kto zaśpiewa jedną linijkę z piosenki, w której pojawią się wierzba lub kalina, ten otrzymuje pierogę.

Gospodyni: Chłopaki! Dziewczęta! Pokolejujemy. Dziś już i kolodować wypadła.

(Wszyscy śpiewają 1-2 kolędy)

1-a dziewczyna: Dość już tego siedzenia, chłopaki, chodźmy jeszcze parę furtek pościągać.

2-i chłopak: Dzikujemy gospodynio za ciepły dom, a dziewczętom za stół zastawiony, a wujkowi Gnatowi za święto, gdzie gości dużo.

Gospodyni: Dziewczęta, jak będziecie wracać do domu i dojdziecie do skrzyżowania, to zapytajcie u spotkanych mężczyzn o ich imiona. Mówią się, że jak ma na imię pierwszy napotkany mężczyzna, takie imię będzie miał również przyszły mąż. I nie zapomnijcie zabraci ze sobą po dwie tyżki, jutro oddacie. Jak pojedziecie do tego skrzyżowania, uderzcie tyżkami i krzyknijcie: „Zaszczebak, piesku i za-

wyj szary wilku". A później głośno powiedziec: „Przyszły mąż przyjdź do mnie". Jeżeli usłyszycie śmiech, krzyki to dobry znak. Pamiętajcie również dziewczęta, że sny w noc andrzejkową są proroce. Kładzie się spać nie tam gdzie zazwyczaj. Pod łóżko wstawcie miskę z wodą, a na niej stómek lub deseczkę, niby kładkę. We śnie zobaczycie przyszłego męża, który was przeprowadza przez ten mostek.

Prowadząca: Drodzy przyjaciele! Cieszymy się, że dziś nikt nie pozostał obojętny, że nasz wieczorek pozwolił nam docenić dziedzictwo naszego utalentowanego narodu ukraińskiego.

3.2.3 KOLEĐOWANIE (WERTEP)

Scenariusz dla grupy kolędniczej. Przedstawienie kolędnicze

Pasterze: Niech radość zagości w tym domu! Na chwilę prosimy o gościnę. Dziwna rzecz się dziś stała: W niebie gwiazda zabłyszczała. Olśnita góry, doliny, lasy, rozległe krainy. Nowinie dziwną oznajmiła, Maryja syna porodziła. Cały świat się dziś raduje, bo się narodził Boży Syn, i wy bracia, radujcie się. Nowonarodzonemu pokrońcie się. Do szopki pospieszajcie, Syna Bożego witajcie, i wszystkim ludziom mówcie, że Chrystus się urodził.

Anioł: Pod wasz dach, do waszego domu, niesiemy dziś radosną nowinę, że w Betlejem Chrystus się urodził, z Panny Maryi się powit. Prorocito się dziś spełniło, że w Betlejem – w biednej jaskini, w niedżnej szopie, drżąc z zimna, leży na sianiu Król Wszechmogący.

Żyd: Iszwaj noki, macie próg wysoki. Przyszedłem do was w najbardziej wolny czas. Widzę, że tu u was bardzo wesoło, może coś kupujecie, może coś sprzedacie. Jak trzeba sprzedam, mam dobrze rzeczy.

Pasterze: My nic nie wymieniamy, niczym nie handlujemy, i Ciebie, Żydzie, nie potrzebujemy. My dzisiaj Mesjasza witamy, Bo przybył on nie z karczmy, a z nieba.

Żyd: Cóż chłop ma z Mesjaszą? Chłop niech orze, chłop niech sieje. Chłop niech uczy się młocić i do Żyda wszystko znośić.

Sura: Icku, chłopy powariowali: Już nie sieją i nie orzą, a zbawienia u Boga proszą.

Żyd: Oj, panowie, szkoda czekać – Przyjdzie Herod: wszystkich za kraty.

Pasterz 2: Hej, pogońcie Żydów z chaty, my nie chcemy handlować.

Żyd: Co? Wygonić Żyda z chaty, Icka popychać w plecy? Aby do was licho przyszło, aby was Cygan konie skradł, Aby was Diabeł do piekła wziął!

Diabeł: Kto mnie tu wspomina, Kto o mnie nie zapomina? Tam gdzie bójki, kłótnie, krzyki, Tam mojej orkiestry słychać dźwięk muzyki! Gdzie grasują złodzieje, Tam moi przyjaciele. A gdzie różne czarownice, Tam moje siostry rodzone. Bo ja jestem żywy, zwinny, Tyle że troszeczkę czarny. Dlatego takie mam imię – Diabeł mnie nazywa.

Sura: Rozejść się, Herod idzie.

Herod: Tutaj, cholera, się ukrywacie? Ledwie was znalazłem. Gdzie urodził się wasz Mesjasz – i Pan, i nadzieję? Gdzie się urodził ten nowy król, Który na mnie czyha? Całe moje wojsko jest w gotowości, aby Mesjasza przełkuć Tym oto mieczem ostrym ze stali, aby nie szedł dalej w deszczu.

Anioł: Co zamierzasz, ty przebiegły? Wie świat, że nie masz racji. Zamierzasz zabić Chrystusa? Teraz to ty nie pozyjesz! Karę boską na ciebie zsyłam Śmierć po ciebie wsysiąlam.

Herod: Jestem Herod, Śmierci miła, zawsze mi służyłaś i kosiłaś wrogów – wszystkich, których nakazałem.

Śmierć: Kogo teraz mam skosić?

Herod: Żaden z nich nie ma prawa żyć, A oprócz tego, Boga tego skos małego, Który w szopie urodzony i na tron mój czyna.

Śmierć: Nie, nie będzie tego, królu, ja ich kosą nie uderzę. To małe dzieciak w jaskini, ma władzę nad światem dzisiejszym, muszę jemu służyć, A ciebie przysiągam zabić.

Herod: O Śmierci, Śmierci moja miła! Zostaw mnie, ja chcę żyć – Ozroćcie się!

Śmierć: Ode mnie nie odkupisz się ty złotem, Wrogi synu – chodź ze mną do grobu!

Diabeł: Chodźmy, chodźmy, mój królu kochany, Ciebie w smole wykapię! Pójdz ze mną odwieź się piekło, tam nam będzie ciepło! Będziesz smotę wozić, smotę jeść, smotę pić i jak wpadniesz w moje ręce, przeżyjesz straszne meki.

Koleda: „Bóg się rodzi”

Żydówka: Chodźmy dobrzy ludzie? Może w karczmie lepiej będzie? Mamy szynki i kiełbasy, wódkę, piwo, ananas i striptiz i karaoke ode mnie mężczyźni są w szoku!

Anioł: Milcz, Suro. Nie przysłamy się tu smucić, lecz Mesjasza wychwalać. Bóg mnie tutaj posłał, bym wszystkich chronił. Ochranią i w domu, i w polu ludzi od wszelkiej niedoli. Kto wódki pić nie będzie, knajpy omijać, żonę i dzieci szanować, ten zawsze szczęśliwy będzie i szanować go będą ludzie.

Żyd: Stłyszysz, co to rzekło? Żeby chłop przestał pić! Jak chłop pić nie będzie, to z czego Żyd żyć będzie?

Diabeł: Nie smuci się mój drogi swacie, ja będę ludzi nienaka, żeby zbaczali na naszą drogę, mniej modlili się do Boga, jeden drugiego, aby bili, dobrze, aby wódkę pili. Wtedy to my pożyjemy.

Pasterz: Dość już, Żydzie, kłamać, puszczać dym w oczy. Musisz w nasze święto przynajmniej raz zakoleować, Kolęda "Dzisiaj w Betlejem"

Pasterze: Na tym gospodarze będziemy się żegnać, a za naszą kolędę coś się nam należy.

Anioł: Zegnajcie, gospodarze, i w szczęścia trwajcie, Niech Bóg was chroni, a Jezus posyła zdrowie

Żyd: Kolęduję was jak Żyd: Niech się grosz was trzyma, Niech od was każde licho ucieka. Niech doi się mleko od krowy i od byka, Niech się was niosą kury, niechają jajo zniszczyć kogut i za tą kolędę - coś dajcie, bo już idę

Sura: Ja was mówię, jak Żydówka, niechaj będzie u was wódka, a jak wódki wy nie macie, to kupicie sobie winę

ROZDZIAŁ IV. POTENCJAŁ KULTUROWY PARTNERÓW

Rok obrzędowy w Polsce jak i na Ukrainie jest niezwykle bogaty. Mnogość świąt katolickich i prawosławnych zbiega się z rytem tradycyjnych prac polowych. Ich uważane przestrzeganie gwarantowało niegdyś nie tylko dobre gospodarzenie, ale także pozwalało na bogobóstwo życie. W opisach poszczególnych okresów roku obrzędowego znajdują się informacje na temat zwyczajów i obrzędów dorocznych, związań z rokiem liturgicznym, czyli np. kolędowania czy obrzędów wielkanocnych, jak również opisujące świeckie obrzędy doroczne związane np. ze żniwami, sobótką czy andrzejkami.

Obrzędy rodzinne miały niezwykłe ważne znaczenie w funkcjonowaniu wielopokoleniowych rodzin na wsi. Do najważniejszych zalicza się przed wszystkim te związane z narodzinami dziecka, zaślubinami oraz ze śmiercią. Od właściwego wypełniania obrzędów związanych z konkretnym wydarzeniem zależała później pomyślność w życiu nowonarodzonego dziecka, młodej pary czy wreszcie spokój duszy zmarłego. Warto również zwrócić uwagę na funkcje jakie dane obrzędy spełniają.

Z rokiem obrzędowym oraz życiem mieszkańców wiśnierożaczni powiązana jest bogata w formy plastyczne obrzędowa, twórczość ustna i pisemna mieszkańców wsi i małych miasteczek.

Śródrodkowo lokalne tworzy również kreatywna i zdolna młodzież, Koła Gospodyń Wiejskich, Seniorzy, Strażacy, stowarzyszenia, zespoły i grupy oraz mieszkańców, którzy poprzez zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz jego pielęgnację przyczyniają się do bezpośredniego rozwoju kultury na terenie Gminy Werbkowice.

Przedstawiciele tych grup konsekwentnie realizują założone cele, nie boją się nowych wyzwań, a przede wszystkim zaskakują pomysłami. Dają temu niejednokrotnie przykłady podczas różnych prezentacji i wystaw, na targach, kiermaszach, promocjach, konkursach i festiwalach. Znają doskonale znaczenie terminu dziedzictwo kulturowe; dbają o historię, tradycje i kulturę ludową naszego regionu poprzez organizację koncertów i konkursów (warsztatów, szkoleń), prezentację produktów tradycyjnych oraz rękodzieła.

Dziedzictwo kulturowe regionu przejawia się również w obchodach świąt katolickich w Polsce jak i greckokatolickich oraz prawosławnych na Ukrainie. Cykliczność pór roku, obrzędy rodzinne, święta świeckie ściśle wiążą się ze świętami chrześcijańskimi.

Jednym z najważniejszych świąt jest Boże Ciało, którego pełna jej forma brzmi: „Uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Pańskiej", celebrowane na cześć Najświętszego Sakramentu, a więc obecności Chrystusa na ziemi pod postacią chleba i wina. Boże Ciało, to radosne wspomnienie poświęcenia się Chrystusa dla ludzkości oraz ustanowienia Eucharystii. Tradycyjnie święto to obchodzi się w czwartek, 60 dni po Wielkanocy. Główna uroczystość w Werbkowicach to procesja przechodząca przez 4 ołtarze polowe, przystrojone kwiatami i zielonymi gałęziami. Przy rozbieraniu ołtarzy każdy starał się wziąć do domu gałązki z brzozy, które wkładano za święte obrazy dla ochrony przed chorobami i pożarem (dzisiaj również kultywuje się tą tradycję).

Bardzo istotnym świętem, które wpisało się w tradycję gminy i parafii są dożynki.

Obecnie uroczystości dożynkowe mają zarówno religijny jak i ludowy charakter, powiązany z zabawą z okazji zakończenia zbiorów. Współcześnie podziękowanie za plony składane są chrześcijańskiemu Bogu i Matce Bożej. Do głównych obrzędów należą wręczenie chleba upieczonego z mąki z ostatnich zbiorów Gospodarzowi dożynek przez Starostę, a przez Starościne bukietu z kwiatów polnych i ziół. Gospodarzem najczęściej jest kapłan, a w przypadku dożynek świeckich przedstawiciel lokalnego samorządu. Dożynkom towarzyszy także festyn ludowy. Przygotowywane są poczęstunki (tradycyjne ciasta i potrawy), tańce, konkursy dla dzieci i dorosłych, wystawy rolnicze, koncerty. Bardzo ważnym elementem jest przygotowanie wieńców dożynkowych, wykonywanych przez przedstawicieli okolicznych sołectw, stowarzyszeń, zespołów, grup, itp. Prezentowane wieńce mają zawsze różnorodne kształty, zazwyczaj są zakończone w formie krzyży, hostii, kielichów i koron. Rokrocznie odbywa się również konkurs na najpiękniejszy wieńiec dożynkowy.

Kolejnym świętem w naszej gminie jest uroczystość opłatkowa „Nasza Wigilia" organizowana przez Gminny Ośrodek Kultury oraz Wójta Gminy Werbkowice kierowaną do wszystkich mieszkańców gminy (w zależności od aury – często w plenerze). Podczas uroczystości odbywa się wspólna modlitwa, kolędownie, część artystyczna oraz degustowanie potraw wigilijnych. Często takim spotkaniem towarzyszą kiermasze z ozdobami świątecznymi.

ROZDZIAŁ V. WYDARZENIA CYKLICZNE

5.1 WYDARZENIA CYKLICZNE W WERBKOWICACH

Atrakcyjność kulturowa i sportowo – rekreacyjna w gminie Werbkowice skoncentrowana jest w wielu

wydarzeniach i przedsięwzięciach. Wiele z nich posiada utrwaloną markę, ponadlokalny zasięg, co pozwala określić je jako produkty turystyczne. Należą do nich:

- Dni Werbkowic i Dzień Cukrownika – lipiec – dwudniowa impreza masowa; cykl koncertów, pokazów i innych wydarzeń artystyczno-rozrywkowych, prezentacja produktów tradycyjnych Ziemi Werbkowickiej przygotowanych przez KGW i Klub Seniora z Werbkowic.
- Wojewódzki Festiwal Kapel Ulicznych i Podwórkowych – czerwiec – festiwal w formie konkursu; prezentacja repertuaru charakterystycznego dla kapel podwórkowych/ulicznych, tzw. Folk miejski.
- Miedzypowiatowy Festiwal Pieśni i Piosenki Maryjnej dla Młodzieży odbywający się w starym kościołku Parafii Świętego Michała Archanioła w Werbkowicach – maj - festiwal wokalno-instrumentalny w formie konkursu; prezentacja pieśni religijnych.
- Miedzypowiatowy Festiwal Pieśni i Piosenki Maryjnej – maj - Festiwal wokalno-instrumentalny w formie konkursu; prezentacja pieśni Maryjnych dla zespołów śpiewaczych.
- Miedzypowiatowy Festiwal Zespołów Śpiewaczych – listopad - Festiwal śpiewaczy promujący i prezentujący ludową twórczość zespołów (w tym duetów, solistów) z różnych powiatów; forma konkursu.
- Artystyczne Kolędowanie odbywające się w nowym kościele Parafii Świętego Michała Archanioła w Werbkowicach – styczeń – wydarzenie o charakterze religijnym; wykonanie kolęd i pastorałek w kościele parafialnym przez zaproszonych muzyków i wokalistów.
- Spotkania kabaretowe w Werbkowicach – luty – przegląd kabaretów – forma konkursu.
- Dożynki (sofeckie i gminne) - wrzesień - wydarzenie o charakterze religijno-świecki; ludowe święto połączone z obrzędami dziękczynnymi, towarzyszą temu występy zespołów ludowych, pokazy, degustacja potraw, itp.
- Nasza Wigilia - uroczystość opłatkowa z udziałem mieszkańców całej gminy (wspólna modlitwa, kolędowanie, część artystyczna, przygotowanie potraw wigilijnych przez KGW i Klub Seniora).
- Turniej ORLIK CUP o Puchar Wójta Gminy – maj.
- Cykliczne rozgrywki w siatkówce i futsalu (liga).
- Ogólnopolski Cukrowniczy Bieg Uliczny – kwiecień.
- Powiatowy spływ kajakowy Huczową i Bugiem – lipiec/sierpień.

5.2 WYDARZENIA CYKLICZNE W UGNIWIE

Festiwal według specjalizacji:

- Festiwale Sztuki (Land Art, Street Art).
- Festiwale teatralne.
- Festiwale muzyczne (muzyki etnicznej, klasycznej, jazzu, muzyki współczesnej etc.).
- Festiwale sportowe.
- Książkowy (Festiwal Książki).
- Filmowy (Festiwal Filmowy).

- Festiwale gastronomiczne (kuchni narodowej, piwa, kawy, cukierniczy etc.).
- Festiwale dziecięce.

PODZIĘKOWANIA

Gmina Werbkowice i Rada Miasta Ugniw serdecznie dziękuje wszystkim osobom i instytucjom, pracującym przy realizacji projektu. Szczególne uznanie za pomoc pragniemy wyrazić władzom i pracownikom Stowarzyszenia Samorządów Euroregionu Bug w tym osobie, która zawsze służy profesjonalną radą Pani Zofii Jaroszyńskiej.

Dziękujemy osobom bardzo zaangażowanym w działania projektowe, uczestniczącym w każdym jego wydarzeniu – Panu Lechowi Bojko Wójtowi Gminy Werbkowice oraz Panu Myhaylo Osmilovskyy Merowi Miasta Ugniw.

Dziękujemy!

Edyta Pomykała
Koordynator projektu w Polsce

Lyubov Gorbatso
Koordynator projektu na Ukrainie

Katarzyna Serafin
Ekspert z dziedzictwa kulturowego Polski

Przemysław Podskarbi
Inspektor ds. Koordynowania Projektów Unijnych i Rozwoju Gminy Werbkowice

ЗМІСТ

ВСТУП.....	29
РОЗДІЛ І. ДАНИ ПРО ПАРТНЕРІВ ПРОЕКТУ	29
1.1 Гміна Вербовіце – лідер проекту	29
1.1.1 Розташування і основні дані	29
1.1.2 Багатство ресурсів	29
1.1.3 Туристичні об'єкти і культурна спадщина	30
1.2 Місто Угнів – партнер № 1 проекту	32
1.2.1 Розташування і основні дані	32
1.2.2 Багатство ресурсів, туристичні об'єкти і культурна спадщина	32
РОЗДІЛ II. ОПИС ПРОЕКТУ.....	33
2.1 Загальні дані про проект	33
2.2 Знання, набуті під час семінарів	33
2.3 Стаціонарні, територіальні семінари. Запровадження/презентація набутих знань і вмінь. Пленерна інсценізація обрядового заходу в Польщі та Україні.....	34
2.4 Пленерна інсценізація обрядового заходу в Польщі	35
2.5 Пленерна інсценізація обрядового заходу в Україні.....	35
РОЗДІЛ III. ОПИСИ ВИБРАНИХ ОБРЯДІВ	35
3.1 Сценарії обрядів у Польщі	35
3.1.1 Купала, Купалінка, Соботка, Купальська ніч	35
3.1.2 Андріївські вечорниці	37
3.1.3 Вертеп	39
3.2 Сценарії обрядів в Україні.....	41
3.2.1 Купала	41
3.2.2 Андріївські вечорниці	41
3.2.3 Колядування (вертеп)	44
РОЗДІЛ IV. КУЛЬТУРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПАРТНЕРІВ	45
РОЗДІЛ V. ЦИКЛІЧНІ ПОДІЇ	46
5.1 Циклічні події у Вербовіце	46
5.2 Циклічні події в Угневі	46
ПОДЯКА	46
ФОТОГРАФІЧНА ДОКУМЕНТАЦІЯ.....	71

ВСТУП

Будь-яке суспільство має власну культуру, яка через відмінні її від інших ознаки несе почуття ідентичності її членів. Основною умовою збереження власної культури кожної громади є передача культурної спадщини. Процес успадкування опирається на традиції, що можна окреслити як будь-який спадок, який наступні покоління перекажуть новим поколінням. Вербковицька і угнівська земля комплексно вписується в цей процес. На території обох самоврядувань ще не так давно проживали один біля одного поляки та українці, які спільно культивували свою принадлежність, спільні ознаки і своєрідність культурної спадщини. Політичні рішення, зміна ментальності, глобальний розвиток призвели до того, що спільній спадок пропав, утворилися культурні бар'єри, появився незадовільний рівень громадських ініціатив.

Підтримка і поширення культурної спадщини регіону у вигляді майстер-класів, пленерної інсценізації обрядових подій і промо-інструментів - створили можливість для підвищення свідомості місцевої громади з прикордонної території гміни Вербковіце і міста Унгів.

Через спільну реалізацію проекту вирішено проблеми обох громад, що вплинуло на зрост культурної особистості жителів обох регіонів, зрост рівня культивування і поширення культурної спадщини, зокрема, «обрядовості» серед молоді; на кращий економічний стан територій; кращу популяризацію культурних і туристичних переваг гміни Вербковіце і міста Унгів.

Проект - це відповідь на соціальні й демографічні зміни, які мали місце не території обох партнерів від пол. ХХ ст., що значною мірою стерли культурну ідентичність і почуття спільноти прикордонних мешканців територій, що в минулому становили їх спільністю. Нині щораз меншу вагу молодь прив'язує до збереження традицій, які для попередніх поколінь були чимось більш суттєвішим. Ефект глобалізації знищує вітчизняну культуру, негативно впливає на значення мистецтва, яке стає щораз масовішим і призводить до того, що зміни стають безповоротними.

Згідно з вищесказаним потрібно зберігати нашу традиції. Проживання у великі глобальні спільноти не повинно бути перешкодою, яку не можна подолати. З однієї сторони все на світі починає бути подібне одне до одного, з іншої - можемо звертати увагу на свою окремість. Про-молодіжні заходи обох самоврядувань запевнять розвиток ініціатив, що стосуються традицій обох регіонів, підтримають її на наступні роки.

Необхідною умовою ефективності запровадження нових подій, відновлених традицій та об'єктів на «карту» цікавих місць, які варто відвідати в обох місцевостях, є привабливість їх відвідання через по-

ширення інформації про них шляхом заходів, які є предметом проекту, серед іншого: майстер-класи, інсценізації обрядів, описи культурної спадщини у вигляді використання традиційних (публікації, брошюри, виставкові стендди) і сучасних шляхів передачі (інструменти ICT).

Проект створив основи для транскордонної співпраці. В проекті обрано спільну структуру управління. Тим самим адміністративна структура, спільна для обох партнерів, становила платформу спільної, безпосередньої роботи над проектом. Велике значення цього проекту має знайомство окремих осіб з організації та установ обох сторін кордону, вивчення культурних і мовних кодів, звичаїв і традицій та пізнавання інших точок зору і поглядів на транскордонну співпрацю. Під час спільної реалізації проекту відбулася ідентифікація ключових осіб в установах - лідерів. У результаті таких відносин виникла також особиста приязнь і довіра. Це безцінний капітал, зокрема, в Україні, де прийняття рішень опирається не на процедурних якосях, а на персональних контактах. Такий інституційний та інтерперсональний капітал безцінний.

Тому також як відповідь на бар'єри, поставлені партнерами проекту, ставлячи собі цілі для їх усунення, партнери передбачили в проекті заходи, що служать підвищенню свідомості місцевої громади, підтримку ідентифікації та традицій культурної спадщини вербковіцького і угнівського регіонів. Через участь/активізацію вербковіцької й угнівської молоді (з територій з багатостолітньою спільною релігійно-культурною традицією) до «пошуку і закріплення коріння» культурної спадщини своїх малих вітчизн внаслідок участі в циклі проектних завдань.

РОЗДІЛ I. ДАНІ ПРО ПАРТНЕРІВ ПРОЕКТУ

1.1 ГМІНА ВЕРБОВІЦЕ – ЛІДЕР ПРОЕКТУ

1.1.1 РОЗТАШУВАННЯ І ОСНОВНІ ДАНІ

Гміна Вербковіце лежить у південно-східній частині Любінського воєводства в Грубешівському повіті, північно-західній частині Котліни Грубешівської. В склад гміни входить 26 сіл, що становить 28 солтиств. Площа гміни 188,26 км². Кількість населення: 9848 жителів (станом на кінець 2013 року).

1.1.2 БАГАТСТВО РЕСУРСІВ

Гміна Вербковіце – це мальовничі дороги і польові стежки, ідеальні для пішого, велосипедного і кінного туризму, красиві ландшафти, що урізноманітнюють

1.1.3 ТУРИСТИЧНІ ОБ'ЄКТИ І КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА

Форми туризму. З огляду на різноманіття принад можемо спостерігати такі види туризму: Краєзнавчий Екологічний Кінний і велосипедний Риболовний. Природні атракції. Красиві краєвиди, незабуднене навколошине середовище, рідкі сорти флори і фауни, місця з чисельними пам'ятками природи, мальовничий краєвид річки Хучви - найважливіші природні переваги гміни:

- Палацовий парк рубежу XVIII/XIX ст., Вербковіце
- Сад православного монастиря з I пол. ХХ ст., Труковіце
- Озеро Хумічизна - характеризується наявністю рідких видів фауни, яка знаходиться під охороною, Вроновіце
- Пам'ятки природи - дрібнолиста липа і стеблові дуби
- Ріка Хучва - другий за величиною лівобережний притик Бугу. Інфраструктура ріки оснащена байдарковими пристанями, завдяки чому, пливучи на байдарці, туристи можуть милуватися окрасами природи.

Антropологічні принади (тобто, створені людиною). Гміна Вербковіце разом з безсумнівними природними перевагами має також багато цікавих культурних елементів, у тому числі історичних пам'яток, які свідчать про багату історію території гміни:

- Стародавня греко-католицька церква II пол. XIX у населеному пункті Гостинне, тепер католицький костел - Св. Івана Хрестителя
- Стародавня гробова каплиця Ігнатія Любовецького з 1841 р. у населеному пункті Маліце, в неготичному стилі, тепер - костел Св. Хреста
- Стародавня православна церква з 1873 р. у населеному пункті Сагринь, тепер - католицький костел Св. Кирила і Мефодія
- Стародавня дерев'яна церква з 1779 р. зі зрубу в місцевості Теребінь, тепер - католицький костел Apostolів Петра і Павла
- Стародавня гробова каплиця родини Макомарських з 1870 р. у місцевості Турковіце, тепер - католицький костел Непорочного Серця Пресвятої Богородиці
- Стародавня греко-католицька церква з 1864 р. у населеному пункті Вербковіце, тепер - католицький костел Св. Архангела Михаїла
- Селище в місцевості Гоздув, розташоване поблизу річки Хучви, на пагорбі якого в XVI ст. розміщувався двір
- Моторний дерев'яний млин з I пол. ХХ ст. у місцевості Гостинне
- Дерев'яна стовпово-рамова дзвіниця з XVIII ст. у населеному пункті Подгорце

- Стародавній прицерковний цвинтар з XVIII ст., на якому знаходяться три кам'яні обеліски у місцевості Пересловіце
 - Рештки православного цвинтаря з початку ХХ ст. у місцевості Теребінь
 - Військова штаб-квартира з могилами полеглих солдат німецької і російської армії під час I Світової війни в населеному пункті Теребінь
 - Комплекс будівель стародавнього православного монастиря з I пол. ХХ ст. у місцевості Турковіце, в складі монастиря входять: собор, т.зв. аула, келії, сільська школа, павільйон Чайня - тепер ігуменський монастир і житлові приміщення
 - Палацовий комплекс з I пол. XIX ст. у місцевості Вербковіце, який складається з палацу, мурованої огорожі, палат, брами з огорожею, стайні
 - Виставковий комплекс - вандальська загорода в краю готів - в місцевості Которув. Комплекс відтворює забудову періоду II/III ст.н.е. Загорода є ареною, яка представляє події якого періоду сутичок вандалів з готами. Виставковий комплекс складається з хати, застільної хати, шопи, дерев'яного тракту з містком і кладкою та плетеної огорожі. Оснащений жіночими і чоловічими костюмами та воянами з його оснащенням. В хаті знаходяться також клепаний посуд, меблі, глиняний і дерев'яний посуд, плетені кошики, ткацький верстат, дерев'яні ліжка.
 - Спортивно-відпочинкові об'єкти. Досконале розташування об'єктів подалі від шуму і суети сприяють атмосфері концентрації, а обширні можливості для відпочинку дозволяють ефективно розслабитися.
 - Спортивний стадіон. Сидячі місця під дахом (400), Вербковіце
 - Спортивний зал (стадіон для волейболу, баскетболу, футболу) трибуни на 200 місць запілчча (туалети, сауна, фітнес-центр, тренажерний зал), Вербковіце
 - Комплекс спортивних стадіонів - „Орлік” (футбольний і багатофункційний стадіон), Вербковіце
 - Приватні стадіони для коней
 - Професійні ігрові майданчики і відкритий тренажерний зал у місцевості гміни: Вербковіце, Подгорце, Сагринь, Маліце, Которув
 - Байдаркові пристані в м. Которув і Вербковіце
 - Червона великосipedна траса довжиною приблизно 80 км - Грубешів - Меняни - Ціхобуж - Космув - Крилув - Малкув - Місце - Стара Весь - Молозув - Набруж - Тишовце - Чермно - Вроновіце - Маліце - Лиса Гура - Вербковіце - Вількув - Подгорце - Леопольдув - Неледев - Обровец - Грубешув.
- Об'єкти культури. Об'єкти культури концентрують свою діяльність на багатьох культурних подіях і заходах. Організовують час жителів, заохочують до інтеракції і підвищеної активності на користь громади:
- Амфітеатр разом з парковою територією
 - Гмінний осередок культури і державна бібліотека у Вербковіце
 - Загальнодоступні сільські світлиці
 - Загорода вандалів у Которові Нічліг:
 - Пансіонат Магнолія, Гоздув 164, 22-550 Вербковіце
 - Господарство „Під лелечиним гніздом”, Конопне 25, 22-550 Вербковіце
 - Квартири, Симеона Зінкевич, вул. Бучинського, 5, 22-550 Вербковіце
 - Приватні квартири, вул. Сікорського, 29, 22-550 Вербковіце
 - Анна Шевук, Вроновіце, 22-546 Турковіце
 - Агротуризм, Данута Беднарчук, Коперніка, 22-550 Вербковіце
 - Хостел „Мурашка”, вул. Польна, 9, 22-550 Вербковіце
 - Агротуризм Турковіце „Жабка”, Турковіце 36, 22-546 Турковіце
 - Гастроонімічна база:
 - Надгучянка, вул. Замойська, 6, 22-550 Вербковіце
 - Пансіонат Магнолія, Гоздув 164, 22-550 Вербковіце
 - Бар Гурман Яніна Гурска, вул. Пілсудського, 1, 22-550 Вербковіце
 - Банкетний зал для весіль Кароліна, вул. Замойська, 20, 22-550 Вербковіце
 - Відомі суб'єкти господарювання. Кількість суб'єктів господарювання у гміні Вербковіце варієється в межах 300 підприємств:
 - АТ Народне цукрове товариство – відділ цукровий завод Вербковіце – найбільший у Польщі і сьомий за величиною виробник цукру в Європі.
 - Інститут вирощування, удобрювання і грунтознавства – Сільськогосподарська дослідна станція Вербковіце. Займається вирощуванням рослин, удобрюванням, родючістю ґрунтів, розрізненням і захистом сільгоспдарських угідь, вирощуванням молочної худоби. Загальна площа СДС Вербковіце становить 521 га.
 - «Ельвербр» Зерново-борошняний завод, ТОВ, - фірма, яка займається скрапуванням і продажем зерна, виробництвом пшеничного борошна для випікання іх торгівлею.
 - Зерново-борошняний завод у Вербковіце с.ц. - фірма, яка займається скрапуванням і продажем зерна, виробництвом пшеничного борошна для випікання іх торгівлею.
 - Підприємство загального і дорожнього будівництва
 - PHU Kot & W – купівля і продаж вторинної сировини, станція демонтажу транспортних засобів.
 - Ощадний банк

1.2 МІСТО УГНІВ - ПАРТНЕР № 1 ПРОЕКТУ**1.2.1 РОЗТАШУВАННЯ І ОСНОВНІ ДАНІ**

Місто Угнів, Сокальський район, Львівська область Площа: 2,48 км. Кількість населення: (01.12.2013 р.) 1007 Щільність населення: (на 01.01.2011 р.) 403, осіб/км. Географічні координати: 50°22'05" пн. ш. 23°44'52" сх. д. Місто районного значення: розташоване на річці Солокія - притоці Західного Бугу.

Транспортне сполучення

Через місто проходить залізниця Рава - Руська - Сокаль.

Місто має автомобільне сполучення з Червоноградом, Равою - Руською. Маршрутне таксі також сполучає Угнів зі Львовом через Раву-Руську.

Сьогодні небагато людей в Україні знають про найменше місто на прикордонні з Польщею - Угнів. Сучасні енциклопедії та географічні довідники, як і адміністративно-територіальний поділ гордо надають йому статус міста, хоча напевно, цьому стародавньому і сповненому цікавою історією населеному пункту більш пасує статус містечка. Воно й не дивно, як не рапух, але кількість мешканців цього міста не перевищує однієї тисячі, а популлярна інтернет-енциклопедія Вікіпедія подає кількість мешканців цифрою 999.

1.2.2 БАГАТСТВО РЕСУРСІВ, ТУРИСТИЧНІ ОБ'ЄКТИ І КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА

Пам'ятки архітектури національного значення:

- Костел Успіння Пресвятої Богородиці (мур.) 1642, 1695 рр. № реєстр. 492 0

Адреса: м. Угнів, вул. А. Міцкевича, 2 А. Входить до складу Державного історико-культурного заповідника у м. Белзі

- Церква Різдва Пресвятої Богородиці (мур.) XIX ст. Дзвінниця (дерев.)

- Дерев'яна дзвіниця збудована 1780 р. Стойть на по-двар'ї церкви Різдва Пресвятої Богородиці.

- Єврейська синагога і єврейська школа (мур.) XIX ст. Пам'ятка архітектури та містобудування

- Пам'ятка природи ясен, м. Угнів вул. Міцкевича 2A. Ясен, якому близько 400 років. Коли будували будинки, то біля кожного садили ясени. Навколо Угнова були багна і болото. Ясен вбирає багато вологи, але повільно росте. Щоб захистити споруди від вологи всі садили по кілька таких дерев. Цей ясен особливий, він ніби поглинув ще одне дерево. Це пам'ятка природи і йому присвоєно ім'я Яна Павліковського.

Цікавими для огляду є залишки оборонного валу XVII ст.

З княжих часів збереглися залишки земляних укріплень, що опоясували місто оборонним кільцем.

Оборонні споруди часів Другої світової війни

В місті є два дзоти - це оборонні споруди Другої світової війни, їх збудовано у 1940 році. Один знаходиться на оборонному валу біля школи, другий біля млина, перед річкою.

В Угнові є молодіжна команда «Арсенал- Угнів діти»

Туризм:

Статистичне відвідування міста Угнів в'їзними туристами

2011 рік	310 чол.
2012 рік	473 чол.
2013 рік	585 чол.
Всього туристів	1368 чол.

Основний потік туристів завдячує представникам міжнародної спільноти, а саме із сусідньої Республіки Польща, котрі приїжджають до м. Угнів на фестиваль "Угнівська брама". Популярності міста частково сприяє паломництво євреїв-хасидів на могилу Рабина, могила котрого знаходитьться на єврейському цвинтарі у місті Белзі.

Угнів є місцем паломництва: греко - католиків, католиків, православних Християн (щороку поляки приходять на процесі з навколошніх сіл і міст на дні святого Антонія до костелу в м. Угнові)

Щорічно в Угнові проходить Міжнародний фольклорний фестиваль "Угнівська брама" (форум популяризує українську та польську національну культуру);

Угнів розташований від обласного центру Львова, Жовкви, Сокала не близько, але літературно - мистецький - фестиваль "Рідні обереги", який відбувається в с. Михайлівка показав, що людям цікаво приїхати у віддалену місцевість, подальше від шуму міських вулиць, побутиближче до природи. Скуштувати домашньої їжі, подихати свіжим повітрям, піти до лісу, який є зовсім поруч. Скупатися ще у чистих водах Солокії, порибалити. Відвідати найменше місто України, побачити його архітектурні пам'ятки відпочити тілом і душою. Адже ця земля багата на талановитих і добрих людей.

Промисли у м. Угнів

Угнів з давніх- давен вважався ремісничим містом. Тут шили неповторний угнівський одяг, виправляли шкіри, шили знамениті угнівські чоботи, за якими приїджав Іван Франко. Тут ткали тканини, виробляли глиняний посуд і все це продавали на місцевому ярмарку у четвер. З цілої округи сюди з'їхдалися покупці і продавці. Після війни все змінилося. У 1946 р. українське населення виселили з міста. А у 1951 р. виселили поляків і заселили місто переселенцями із сусідніх сіл та Сколівського та Хирівського районів. Люди, які приїхали до міста почали займатися такими промислами: шевством, кравецтвом, виготовляли

меблі, пекли знаменитий угнівський хліб, виробляли молочну продукцію, займались сільським господарством. І ці промисли дійшли до наших днів.

Історичні відомості про Угнівський одяг

Національний одяг - це культурно - історична спадщина нашого народу. Це база, на якій народні митці створювали різні орнаменти вишивок, мережива, ткацтва. Національний одяг, мова, віра та звичай - все це надійний захист від національного занепаду. Наш народ зберіг національний одяг як символ, що його він проніс через всі віковіні страждання і утиски.

Український національний одяг має такі характерні прикмети: нечисленність частин убрання, простота крою, перевага білого кольору, спокійні барви прикрас та відсутність зйової одзоби - збереження по-чуття міри. Це ті властивості нашого одягу, що надають йому переваги перед одягом інших народів.

Споконвіку українські жінки та чоловіки свято шанували одяг, який певним чином впливає на формування суспільної поведінки людини. Тож конструкування строїв національного одягу підпорядковувалось традиційним нормам моралі та звичаєвим правилам роду.

Наш національний одяг також зберіг свою особливість, традиції, які переніс через століття і зберігся до наших днів.

РОЗДІЛ II. ОПИС ПРОЕКТУ

2.1 ЗАГАЛЬНІ ДАНІ ПРО ПРОЕКТ

Гміна Вербковіце як головний партнер Мікропроекту разом із Партнером №1 Угнівською Міською радою зреалізувала мікропроект «Відбудуймо в уяві речі, яких уже не існує і доповнімо ними картину реальності» №. BUG/06/К14/14 в рамках парасолькового проекту, поданого Асоціацією Місцевих Громад в Європейському Бугу. Назва проекту „Культура прикордоння як інтеграційна платформа місцевих громад в Європейському Бугу“. Проект реалізується за підтримки Європейського Союзу в рамках Програми Транскордонного Співробітництва Польща - Білорусь - Україна 2007-2013

Термін реалізації мікропроекту: 01.03.2014 - 31.12.2014

Загальна мета діяльності: Підвищення свідомості місцевих громад на транскордонних територіях з Гмінами Вербковіце та міста Угнова, через підтримку та популяризацію культурної спадщини регіону в формі майстер класів, представлення на відкритому повітрям обрядових дійствів і предметів, що з цим пов'язані.

Здійснені проекті заходи, служать підняттю свідомості місцевих мешканців, підтримці тутожності і традиції культурної спадщини регіонів Вербковіце і Угнова. Через участь/активізацію молоді Werbkowicje і Угнівської (з території багато столітньої спільноти релігійно-культурної спадщини) до „пошуку і фіксації коренів“ культурного спадку своєї Малої Вітчизни в результаті того, взяли участь в циклі стаціонарних і місцевих майстер класів - „Живі уроки“, що передували „робочо-навчальні зустрічі“, до якої запрошеними були крім інших молодіжних лідерів з територій обох партнерів з метою обговорення подробиць проекту, в тому числі пропозиції вибору і поділу обрядів до можливості використання під час проектних заходів. Майстер класи відбувалися в двох блоках: по стороні Польщі та України. На підставі проведених заходів з використанням майстер класів був підготовлений, при участі учасників проекту - молоді, захід - "Постановка на пленері обрядової події", який відтворив давні звичаї і обряди, що проводились на територіях бенефіціантів.

Учасниками проекту - цільовою групою була молодь з Гміни Werbkowice, а також з міста Угнова, учасники зустрічей робочо-навчальних, серед яких: представники державних та недержавних організацій в тому числі молодіжних груп, представники шкільної молоді, працівники закладів культури, представники місцевих громад; одержувачі/глядачі двох Постановок обрядів на пленері до 400 осіб в обох партнерів проекту/.

Остаточними отримувачами вигоди від реалізації проекту є мешканці Гміни Werbkowice (блізько 10000 осіб), Угнова (блізько 1000 осіб), та потенційні туристи.

Отримані результати

1. Поглиблена партнерства між Гміною Вербковіце (Лідер) та Радою Міста Угновів (Партнер).
2. Зростання зацікавленості обох партнерських спільнот щодо збереження і ефективного використання культурного спадку
3. Зростання рівня зnanь мешканців обох партнерських сторін в галузі відтворення та збереження обрядовості
4. Підтримка і поширення культурних традицій та обрядів молоддю, що бере участь в проекті, створенням гуртка традицій та обрядів

Вартість фінансової підтримки становить 90% прийнятних витрат мікро-проекту, що складає 37,016.98 євро.

2.2 ЗНАННЯ, НАБУТИ ПІД ЧАС СЕМІНАРІВ

Зрозуміти сенс виконання проектних завдань можна лише тоді, коли ми постараємося простим способом наблизити потребу захистити культурну спадщину на території обох бенефіціарів і визначити

на сучасному етапі, чим є традиція і обрядовість для молодої людини.

Культивування традицій – це захист культурної спадщини, турбота про здобутки минулих поколінь, які протягом століть підтримували незмінні способи празникування свят і пов'язаних з ними обрядів і ритуалів, де життя в гармонії з природою і минувшиною було настільки очевидним, як ходи і заходи сонця, як зміна пір року, які в свою чергу визначали ритм життя людини – зокрема, на селі.

Використаймо читату:

«Не можемо нічого назвати традицією. І не можна спеціальнім рішенням її встановити. Хто думає по-іншому, світить як погасла свічка на сонячному подвір'ї! Традиція – це дуб, який тисячу років ріс угору. Нехай ніхто не сміє міряти малого кілка з дубом! Традиція наших вчинків є кріпосною стіною. Це коляда, свята вечера, це народу спів, батьків мова, це наша історія, яка не зміниться. А що навколо виникає заново, це наша будніність, в якій ми живемо». Читата з фільму „Ведмідь“ С. Бареї (за риболовом)

Метою проекту було усвідомити молодим людям, якою суттєвою є потреба захисту матеріальних і нематеріальних культурних здобутків. Участь у стаціонарних, територіальних семінарах, спільній вибір обрядів, робота над іх підготовкою та участь у фіналі, утворили молодь в сенсі дій на користь підтримки місцевих традицій, потребу зберегти культурну спадщину регіону.

Істотним став спосіб передачі знань про традиції, обряди і ритуали, релігійну символіку і вірування, ба навіть забобони. Передача знань була поміркована, пристосовано до адресатів, яким образним способом ми намагалися представити основні передумови проекту. Накопичення реквізитів, пам'яток з життя наших предків, живі лекції, якими були зустрічі з «народним оповідачем», майстер-класи рукоіділля, майстер-класи ремесла на місцевості, поетично наблизили молодь до сенсу культывувати традиції, а тим самим сприяли здобуванню і доповненню теоретичних і практичних знань.

Учасники семінарів усвідомили, що фізичний побут функціонує також у громадській свідомості (як індивідуальний, так і колективний), яка робить його суттєвим елементом життя колективів і громад. Існування окремих елементів спадщини має звязок з людською пам'яттю, з підтримкою традицій і їх передачею.

2.3 СТАЦІОНАРНІ, ТЕРИТОРІАЛЬНІ СЕМІНАРИ. ЗАПРОВАДЖЕННЯ/ПРЕЗЕНТАЦІЯ НАБУТИХ ЗНАНЬ І ВМІНЬ. ПЛЕНЕРНА ІНСЦЕНІЗАЦІЯ ОБРЯДОВОГО ЗАХОДУ В ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНІ

В Польщі 23-26 липня 2014 р. відбувалися в гмінному осередку культури в Вербковіце обрядові семінари (теоретичні і практичні), результат яких можна

було спостерігати 27 липня під час пленерної інсценізації обряду – Ніч на Івана Купала.

В Україні 10-14 жовтня 2014 р. учасники проекту (українська і польська молодь) брали участь в аналогоческих обрядових семінарах, фінал яких проводився 14 жовтня в Угневі. Заключним моментом був приготований фрагмент „Ночі на Івана Купала“

Проект приніс очікуваний результат. Завдяки ньому молодь набула знання про обрядові традиції на території окремих самоврядувань, у тому числі

- знання термінології: культурна спадщина, традиція, обряд, ритуал, звичай, обрядовий календар, циклічність життя на сели
- періоди обрядового року в Польщі; порівняння з обрядами на Україні: зима (пов'язані з нею свята і обряди), весна (пов'язані з нею свята і обряди), літо (пов'язані з ним свята і обряди), осінь (пов'язані з нею свята і обряди)
- порівняння відмінностей і подібності обрядів у Польщі та Україні
- сільське весілля (обряди, вірування і забобони)
- стародавнє житлове і сакральне будівництво
- стародавні народні костюми (буденні, святкові)
- обрядова пластика
- народний фольклор (створення музики)
- кулінарна спадщина
- сімейні обряди і звичай (уродини, хрестини, смерть і похорон)
- стародавнє господарське обладнання, домашнє, стародавнє вірування, пов'язані з життям, працею на полі
- народні прислів'я
- місцева говірка
- місцеві поети, письменники

Семінари в області:

- знання і навики, пов'язані з народним рукоділлям і традиційним ремеслом (місцеві семінари в області «Загородя Розточчя» - Польщі і в Музей народної архітектури у Львові, т.зв. Шевченківському гаї і в майстерні шоколаду - Україна)

Наступний етап реалізації проекту - Стационарні, територіальні семінари. Запровадження/презентація набутих знань і вмінь. Пленерна інсценізація обрядового заходу в Польщі та Україні:

- спільне опрацювання трьох семінарів традиційних обрядів для польської та української сторони
- вибір одного з них для підготовки інсценізації обрядового заходу (Ніч на Івана Купала)
- приготування з напівфабрикатів елементів сценографії обряду, характеристика постатей і реквізитів, використання костюмів, виготовлення оздоб, проведення проб з поділом на ролі, з музикою і проб в області.

2.4 ПЛЕНЕРНА ІНСЦЕНІЗАЦІЯ ОБРЯДОВОГО ЗАХОДУ В ПОЛЬЩІ

На п'ятий день (27.07.2014 р.) учасники семінарів підготували інші реквізити, які використовувалися під час інсценізація обрядового заходу (стелажі для вінків, вінки, оздоби). Виконано характеристику постатей (костюми, макіяж).

Інсценізації обрядового заходу Ніч на Івана Купала відбувалася на стадіоні у Вербковіце біля річки Хувви. Захід прикрасила презентація стародавніх звичаїв, виконана Товариством хоругв рицарства люблінської землі, і «народні бесіди» - які проводили місцеві знавці культурної спадщини (живий переказ обрядів і місцевих традицій).

Учасники семінарів додатково приготували ігри і обрядові гуляння, під час яких публіка, серед іншого, могла отримати або зробити власноручні обрядові амулети, а діти могли намалювати обличчя і руки та мистецькі виступи (фольклорний виступ, приготуваний українською молоддю і танець з вогнем, який представляла польська молодь).

Натомість о 21:00 маршем зі смолоскіпами розпочалася інсценізація Ніч на Івана Купала. Відтірювали стародавні звичаї та обряди, які практикувалися під час «суботок» у Польщі. У заході взяли участь учасники проекту з польської та української сторони. Відповідний природний пейзаж поруч річки дозволив отримати очікуваний результат (марш зі смолоскіпами, розпалювання багать, паління трави, танці навколо вогню, пускання вінків і символічне обмивання водою).

2.5 ПЛЕНЕРНА ІНСЦЕНІЗАЦІЯ ОБРЯДОВОГО ЗАХОДУ В УКРАЇНІ

На п'ятий день (14.10.2014 р.) учасники семінарів підготували фрагмент інсценізації обряду Купальської ночі (традиційний танець Купали). Захід прикрасила презентація стародавніх звичаїв (живий переказ обрядів і місцевих традицій) і фольклорні виступи молоді з України. Учасники семінарів додатково могли скуштувати традиційну козацьку кухню. Натомість о 19:00 (українського часу) виступила польська молодь, представляючи програму, характерну для «Суботок» - танець з вогнем у поєданні з формою театральної інсценізації.

РОЗДІЛ III. ОПИСИ ВИБРАНИХ ОБРЯДІВ

3.1 СЦЕНАРІЇ ОБРЯДІВ У ПОЛЬЩІ

3.1.1 КУПАЛА, КУПАЛІНКА, СОБОТКА, КУПАЛЬСЬКА НІЧ

Це старе слов'янське свято, пов'язане з літнім сонцестоянням, найдовшим днем у році, привітанням літа. Це було свято єдності, поєдання вогню і води, сонця і місяця, мужчини і жінки, вроха і плодючості, любові і радості, повним чаклунства і ворожнія. Цього дня проводиться очищення, скачучи через вогонь і купаючись у воді. Цей день має глибше значення, ніж пустий, безвиразний, наполегливо наявязаний нам Валентинів день. Цього дня також не було жодних сурових заборон, а молодь могла безкарно відокремитися від натовпу «пошуках цвіту папороті». Танцювали, співали пісні, залиялися – до самого ранку.

«ОЙ, СОБОТКИ, СОБОТОЧКИ» – СЦЕНАРІЙ ІНСЦЕНІЗАЦІЇ

Збір учасників (25 осіб) події близько 200 метрів від місця інсценізації. Запалення смолоскіпів. Марширування всієї групи на місце інсценізації до річки.

I Господар і господін розмовляють:

Господар: Вже суботки. День зрівнявся з ніччю. Сонце все ще світить... .

Господиня: Сьогодні зілля має більшу силу і молодь більше шаленіє.

Господар: Правда! Цікаво, кого на суботках вибирається чоловіком для нашої Зосі?

Господиня: А як ж? Я не Войтка? Все село говорить, що іх щось поєднє.

Господар: Думаш, поберуться?

Господиня: А я звідки знаю, але говорять.

Бог починає і Бог кінчає,

Закоханих єднає один з одним.

На небі вирок записаний,

Хто кому обіцяний.

А хто немає роботки,

Нехай йде на суботки.

Там буде радість,

У тій червневій темноті.

Там буде сваволя,

Ой, доволі, довола.

музика, співи – пісня про Івана Купала (будь-яка)

II (Заходячи дівчата і хлопці, стаються біля вогнища, вstromляють в нього зілля, співаючи пісню)

Мілій пане

Гей же, гей же мій мілій пане,

Що там робиш в лотухові?

Якщо хочеш одружитись,

Ми тобі підмовимо дівчину.

Мій мілій пане,
У тебе буде весілля,
в найближчу суботу
або в неділю
ой, дана, дана, да
у тебе буде весілля,
ой, дана, дана, да
в найближчу неділю
Гей же, гей же, мілій пане,
Що там робиш в лопухові?
Якщо хочеш одружитись,
Ми тобі підмовимо дівчину. (співають всі дівчата)
ПРИСЛІВ'Я: «Де розпалюються сботки, там не пе-
рещоджає жоден град» (декламує дівчина)

**III Розпалення вогнища – (хлопці розпалюють ба-
гаття, а одна з дівчат декламує):**

Сестри, вогонь розпалено
Маємо вільну площадку
Чому б нам не дати одна одній руки
І разом не заспівати?
Дітвора, слухайте моїх порад.
Батьківські поради прибережіть для себе
Свято нехай святом буде
Так було до цього завжди
Святам до нас люди поклонялися
А до того все зробили
А земля широ родила
Бо побожною була.

IV Дівчата і хлопці стоять за руки один біля одного в коло навколо багаття і танцюють навколо (мелодія), потім стоять у парі і перескакують через вогонь, з окріпком «Ой сботки, сботочки» (кричить вся група)

Дівчата і хлопці стоять по групах. Дівчата беруть приготований любисток, проходять навколо вогню і дають його хлопцям. Дівчата повертаються на свої місця, відставляють дзбанки, беруть полин і кладуть його собі за поділ.

Оповідання про Купальську ніч

Коли Матір Божа втікала немовлям до Єгипту, вона заховалася в добрих господарів. Їх вистежив поганий чоловік і позначив будинок. Зігнув полин, який ріс при дверях і побіг по солдат. Коли солдати прибули в село, побачили, що весь полин зігнутий. Полин похилився і солдати не знайшли Божої Матері з дитятком. З того часу, коли танцюють біля вогню в ніч життя, тримаємо в руках білі хустини і полин. (розвказує ді-
вчина)

музика
(прелодія – танець у парах або самих дівчат)
Чудова святокупальська ніч
О, яка чудова святокупальська ніч
Будь для терплячих душ помічю
Може щасливий, який після цього мороку
І квітка папороті небачена оку
Що десь після магічної ночі цвіте?
Нарешті знайде і стане святом.
(декламує дівчина)

VI Виходять дівчата по цвіт папороті. Дівчата шукають цвіт папороті, ті, які знайдуть пошепки промовляють закляття і зривають його).

Закляття, які промовляють дівчата, шукаючи цвіт папороті:

Цвіте, мій цвіте
Рву тебе сміло, сміло.

Пальцями, всією долонею
Щоби хлопці за мною бігали.
(всі дівчата)

Ворожіння на листках акації і пелюстках ромашки, які дівчина, зриваючи, промовляє:
«Кохає, любить, поважає, не хоче, не переймається, жартує» (читає дівчина)

Гітара, співи

Ой, кохання, кохання
Ой, кохання, кохання
Щоб Тебе не було

А хто кохання не знає

Той біди не має

А хто кохання не знає

Щасливий у Бога

Ніч мінає в нього за нічкою

День безтурботно

А кохання, кохання

Гірше ніж в'язниця

Бо з в'язниці вийти можна

З кохання не можна

(грає і співає дівчина)

VII Дівчата наближають до своїх обранців і заплітають їм у волосся знайдений цвіт папороті і промовляють закляття

Закляття, які промовляють дівчата, вручаючи хлопцям цвіт папороті:

Приими від мене цю квітку,

Зірвану в борі в нічну пору

Нехай зміниться для тебе світ

Нехай прийде до тебе щастя,

Нехай захієрвіє між нами кохання. (читають дві ді-
вчини)

(музика)

VII Коли грає музика дівчата беруть досочки зі свічками і кладуть на них зняті з голови вінки

VIII Дівчата підходять до хлопців і запалюють свічки та разом ідуть до річки, пускаючи вінки

ПРИСЛІВ'Я:

(промовляється тоді, коли дівчата пускають вінки на воду)

«Сьогодні святого Іvana, пустімо вінок на воду» - читає дівчина

(музика)

(коли вінки пливуть дівчата спостерігають за ними)

ПРИСЛІВ'Я:

„Вже Іван хрестив всі води,

Ні кому не буде шкоди» (декламують усі)

Святий Іван Хреститель прийшов. Тож, палять со-
ботки

А навколо неї, співаючи, скачуть всі молоді люди.
Дотримуючись тих звичаїв! Які дійшли до нас крізь віки

I великими вважаються, нехай тривають на віки.
(декламує дівчина)

IX Символічне купання в річці (дівчата кроплять водою з глечика)

Вода принесе тобі красу, успіх і здоров'я. Можна почнатися купатися, сьогодні святий Іван вже «охрестив» води. (читає жінка і кропить дівчат водою) - музика і танець дівчат з хлопцями (тримаються за руки)

Реквізити: костюми для дівчат (прості, довгі сукні, подоли, вінки зі свіжого зілля, квітів) і хлопців (прості сорочки зі штанами) - тканина (бліле або сіре лляне полотно), парафінові смолоскипи, дзбанки (2 штуки, дерев'яна ложка) стелажі під вінки, свічки, дерево для трьох вогнищ, сушене зілля

3.1.2 АНДРІЇВСЬКІ ВЕЧОРНИЦІ

Андріїкі святкують у Польщі в ніч з 29 на 30 листопада, тобто, в Святочівір день Св.Андрія. Це винятковий вечір, коли згідно з традицією С. Андрій скасовує завісу таємниці для всіх тих, хто прагне дізнатися, які почуття, здоров'я, робота їх чекають.... Цей вечір присвячувався матримоніальному ворожінню. Андрій почали вважати роздавачем чоловіків, а день його пам'яті присвячено дівчачій ворожбі. Раніше не ляглося спати без надії, що Св. Андрій зрадить таємницю нашої долі. Змагалися в ідеях, щоби з різних ознак прочитати своє майбутнє.

ТРИВАННЯ АНДРІЇВСЬКОГО ВЕЧОРА

1. Підготовка залу: таємничі декорації на стінах, оздоблювальні написи:

На Св. Андрія дівчата надіються на ворожіння (на столах запалені свічки і солодке частвування)

На дверях залу розміщено напис:

Святий Андрію, дай нам знати,

Що з нами буде!

2. Слухання вірша Д. Гельнер „Андріївський вечір”, декламованого при запалених свічках

Свічка морщиць золотий ніс

Зі всіх сторін капле віск.

Тіні наступають щокроку,

Вже в кімнаті страшний тлум!

Тіні тут і тіні там -

Мабуть прийшли ворожити нам.

Вже пхаютися на фіранки!

Тіні – чорні витинанки.

Вже розслісся на стінах:

Чорний замок, чорна брама.

Вже блицьща на шпалерах

Чорні кола біля карети.

Чорний паж перед брамою стоїть.

Чорні троянди нам подає.

Хто їх візьме – я? Чи ти?

Кому з нас сповнюються сні?

3. „Ніч Святого Андрія” – розмови на тему джерел народної традиції ворожіння і приповідок

Серед багатьох народних звичаїв здавна відомим був у всій християнській Європі Андріїв вечір ворожіння, організований у передвечір Святого Андрія. Пізньою осінню після завершення усіх сільськогосподарських робіт, коли дні були щораз коротшими, а вечори довшими, розпочинався на селі шлюбний сезон. Тоді починався період ворожіння і залиянь. Згідно з народними віруваннями день 24 листопада – переддень Св. Катерини і 29 листопада – переддень Св. Андрія, найкраї дні для ворожіння, бо в цей час прибувають на землю істоти, які знають майбутнє.

«Свята Катерина з Александрією вважалася опікункою хлопців.

Святий Андрій з Галілеї, рибак і учень Христа, був повіреним дівчат

Ведучий говорить:

Святий Андрію, дай нам знати,

Що з нами буде!

4. Ворожіння – присутні займаються запланованим ворожінням

I ВОРОЖІННЯ – „Монета в криниці“

Посередні залу стоять криниці з водою. Кожному дается 1 грош і промовляється заклинання:

«Покус-покус, чарі-мари,

Щоби ворожіння збулося, принесімо дари»

вкідається монета в криницю. Монета кидается через ліве плече, і чия монета впаде у воду, той має всі шанси на сповнення своїх бажань.

II ВОРОЖІННЯ – „Про що mrієтے?“

На карточках вилітери від А до О, на кожній картці під даною літерою прихована мрія. Витягніть карткою лівою рукою під правим коліном, а я відповім про що скрито mrієш:

A. про кар'єру

B. про любов

C. про дружбу

D. про гроши

E. про здоров'я

F. про хороший фільм

G. про смачну їжу

H. про далекі подорожі

I. не mrієш ні про що

J. про швидкий автомобіль

K. про модний одяг

L. про цікаву книжку

Ł. про дорогу іграшку

M. про школину похвалу

N. про винагороду за досягнення

O. про цікаву відпустку

(допоміжні матеріали: мисочки, картки з літерами від А до O)

III ВОРОЖІННЯ – „Пляшка“

Посередині залу лежить пляшка, а навколо неї зірки-символи. Кожен крутить пляшкою і читає символ, на який покаже пляшка.

(корона) В майбутньому будеш важливою персоною. Займатимеш важливу посаду.

(книжка) Перед тобою наукова кар'єра, досягнення.

(серце) Тебе чекає велике кохання і сімейне щастя.

(монета) Будеш дуже багатим бізнесменом. Успіх у бізнесі.

(зірка) Попереду акторська або співоча кар'єра. Будеш зіркою.

(пальма) Чекають на тебе неперевершенні пригоди.

Будеш подорожувати.

(вервечка) Будеш священиком або монашкою.

Проведеш життя в молитвах.

(яблуко) Нове життя, відродження, відновлення інтересів.

IV ВОРОЖІННЯ – „Серця“
Діти проколюють булавкою серця, на яких на звороті написані імена дівчат або хлопців. Вписане ім'я буде іменем майбутнього чоловіка або жінки.

V ВОРОЖІННЯ – „Чоботи“
Всі очі зімнюють лівий чобіт. Чоботами вимірюємо зал, переставляючи їх по черзі. Власник (власниця) чобота, який перший «вийде» за поріг, перший(а) одружиться/вийде за між.

VI ВОРОЖІННЯ – „Нумерологія“

Нумерологія – це найдавніша магічна знання. По даті народження можна прочитати риси характеру. Кожен учасник додає наступні цифри з дати народження, наприклад: 19 червня 1983

($1+9+6+1+9+8+3$) = $3+7+1=0$.

Вкажіть дату свого народження, а я розкажу вам про підрахунки рис вашого характеру:

1. Цифра один символізує людину, яка відрізняється від інших. Така людина витривала в досягненні мети. Її улюблений колір – червоний. Щасливий камінь: рубін, корал.

2. Цифра два символізує лагідну, ввічливу, скриту, іноді підступну людину. Улюблений колір – оранжевий. Успіх приносить їйому бурштин.

3. Цифра три символізує справедливу, творчу особистість, а разом з тим непоступливу, доброго приятеля, гідного довіри. Щасливий колір – жовтий. Камінь: бурштин і топаз.

4. Цифра чотири символізує добру людину, обдаровану здоровим глуздом, лагідну, яка любить рух на свіжому повітрі. Улюблений колір – зелений. Камінь: бірюза, смарагд, яшма.

5. Цифра п'ять символізує імпульсивну, рухливу, інтелігентну і при цьому вперту людину. Вона має дар влучно оцінювати ситуацію. На неї можна розрахувати. Улюблений колір – голубий і рожевий. Камінь, який приносить щастя: діамант, сапфір.

6. Цифра шість символізує чесну, скромну, іноді вперту людину, завжди товариську і відкриту для

інших. Така особа уникає сварок і конфліктів. Щасливий колір – голубий і фіолетовий. Камінь: лазурит, топаз.

7. Цифра сім символізує романтика, який любить природу, прогулянки по горах. Це постійна в уподобаннях особа, скромна. Щастя їй приносить бежевий і коричневий колір. Камінь: агат, піскок пустині, малахіт.

8. Цифра вісім – це символ вічності, досконалості і космічного порядку. Характеризує дану особу впевненістю у собі, матеріальним успіхом, радістю, молодістю. Щасливий колір: бордовий і білий. Камінь, який приносить щастя, це сапфір.

9. Цифра дев'ять – це символ метафізичної рівноваги між духом і матерією. Така особа має артистичні нахили, солідна, щира, права. Щасливий камінь: перлін, опал. Кольори: відтінки синього і білого.

VII ВОРОЖІННЯ – „Професії у тістечку“

Діти чаються тістечками, в яких містяться картки з висловами професіями, ким вони будуть працювати в майбутньому.

VIII ВОРОЖІННЯ – „Таріочки майбутнього“

На столі кладемо обручку і вервечку та накриваємо їх тарілочками. Третя тарілка пуста. Учасник гри вибирає одну тарілку. Якщо вибере чашку, під якою знаходиться:

1. вервечка – це означає, що піде в монастир,
2. обручку – вийде заміж/одружиться,
3. пустій – буде холостяком/-кою.

(допоміжні матеріали: 3 тарілочки, вервечка, обручка)

IX ВОРОЖІННЯ – „Ворожіння з капелюхом“

Кожен вибирає згорнуті картки з передбаченнями: Поцілуй швидко дівчину, то будеш мати дурну міну!

Завтра в сутінках Баба Яга піде в ногу з тобою!

Чекає на тебе великий вигравш, коли півень запіє зранку!

Чекає тебе подорож навколо світу, якщо дозволить це тато!

За тиждень отримаєш велику нагороду, лише застути собі бороду!

Післязавтра зрана пропаде тобі піжама!

У понеділок вранці отримаєш в подарунок бабуїна!

Остерігайся кущів, бо вискочить з них кудлатий пес!

Власне наворожила тобі ворожка – сьогодні вночі спадеш з ліжка!

Буде добра робота, за два дні хтось подарує тобі кота!

Стан при горобині, завтра о тринадцятій годині щастя тебе не омине!

Ввечері, коли вже зайде сонце, твій королевич тебе знайде!

Відверніться і порахуйте: раз, два... - то мама купить тобі пса!

Післязавтра ввечері станеш потворовою!

На третій день після повного місяця зустрінеш свого королевича!

За днів пару отримаєш від когось гітару!

Вже після нового року почне боліти тебе збоку!

Поцілуй швидко хлопця, бо він зараз нарібить вे�ликого галасу!

Завтра мусиш винести сміття, бо будеш мати дурних дітей!

Коли вночі почуюш дивні голоси, то виросте тобі на бороді волосся!

Цей тиждень буде цікавим, пойдеш до Варшави!

За тиждень або два будеш скакати як воща!

За три роки чекає тебе подорож навколо світу!

У п'ятницю зрана розілеться тобі сметана!

Йди швидко спати, то завтра тебе поціле Аня!

Не спі�ай перед ѹдою, бо станеш страшним лінівцем!

У четвер залишися без брюк!

Завтра в полуночі встанеш чудом!

У понеділок ввечері станеш качуром!

За рік виросте тобі кок!

За два місяці будеш гарячий як сонце!

На твої уродини буде з'їзд родини!

У неділю в полуночі буде нудно!

Йди в кіно, чекає тебе там дівчина!

Ворожіння тобі сповниться, будеш грубий як місце вповні!

Завтра зрана подереться тобі піжама!

X ВОРОЖІННЯ – „Чашки майбутнього“

На столі стоїть три чашки, в яких є молоко, оцет і вода. Переставимо їх, а кожен з вас з зав'язаними очима запахе палець в одну з чашок. Облизуючи палець, якщо він на смак:

- молока – то чекає щасливий шлюб

- оцту – то чоловік (дружина) матиме приkrий характер

- води – то ніколи не вийдеш заміж (не оженишся)

(допоміжні матеріали: 3 чашки, молоко, оцет, вода, шалик)

XI ВОРОЖІННЯ – „Виливання воску“

Ведучий говорить:

Ой, Дадай, ой, бабаж,

нехай покажеться майбутнє.

Чари-мари виливаємо віск,

що має статися, нехай станеться.

Діти підходять по черзі до столу, на якому стоїть тарілка з водою, і за допомогою вчительки ліяють віск через ключ. Разом оглядають вилитий віск і з тіні на стіні вгадують, що вони можуть означати.

3.1.3 ВЕРТЕП

На селі від Різдва до свята Трьох Королів виник т.зв. вертеп, тобто, групи, які ставлять біблійні сценки про прихід на світ Ісуса з вплетеними народними сюжетами. Характерними постатями в групах колядників були також: пастирі, три королі, дід, баба (жіночі по-

статі грали також хлопці), жид, смерть, чорт, циган, поліцай, каменярі, музиканти. Побажання складали у вигляді віршів або співали колядки, блазнювали, римували, все видовище супроводжувалося загальним веселим настроєм.

ВЕРТЕП – сценарій вистави:

Особи: Маршал, Господина, Господар, Король, Солдати (четири), Ангел, Жтд – Мошко, Чорт, Смерть, Діти (шестеро, співучий хор)

Реквізити: мечі, коса, ялинка, стіл, люлька, серветка, мітла, матеріали для вишивання, цибуля, крісла (інтер'єр хати, в лівому кутку кімнати стіл, біля нього крісла, в правому кутку ялинка, мати вишила серветку, батьки сидить біля столу – курить люльку, діти вовтузяться біля ялинки – співають колядки)

Діти (голосно співають): „Приходять у Віфлеєм.....“

(чути стукіт у двері, двері відкриваються, входить Маршал, діти перестають співати)

Маршал: Чи господарі цього дому дозволять представити короля Ірода нашого?

Господина: Дозволимо, дозволимо.

Король: (корона на голові, жезл у руці, шати пурпурного кольору; говорити, звертаючись до домашніх)

Дайте спокій цьому дому, який ви відбрали вбогому. Я король Ірод круглого світу, золотом, лаврами проходять мої літа. (голосніше) Прибудьте гетьмані з багатьма звіздами, схилило голову, роблю васпанами. За моїм наказом, на мій поклик нехай перед мною стане Маршал!

Маршал: (вбігає переляканій, на обличці видно сліди роздратованості)

Королю! Королю! Сумна новина надходить! У місті Віфлеєм другий король родиться! З королівської родини від Бога походить, юдейським королем має бути проголошений.

Короля занепокоєний, зі смутком у голосі: Дійшла до мене, дійшла смутна новина, що Непорочна Діва породить сина в місті Віфлеєм. Поспішіть туди, може його знайдете! (останні слова спрямовані до солдат, які стоять в ряд посередині сцени)

Солдати (на повний голос): Не бійся, королю, ніяких перешкод, бо ми тут стоїмо за твою голову. За твою голову зі зброею лицаря. На твій заклик меч об меч ударить!

Король до солдат: Коли на заході сонце зійде, на мій трон новий король сіде, а ви, мої любі солдати, беріть мечі, панцири, сідайте на коні і рушайтесь до міста Віфлеєм. Дітей всіх до одного повірізайте, над королівським сином милостині не майте!

Солдати: Негайно, королю, виповнимо твою волю, виріжемо, вирубаємо малих отроків, аби не залишилось жодної малої голови на цьому земному світі!

(трое солдат вибігають, один залишається, на сцені появляються чорт і ангел)

Ангел співає, руки складені як до молитви: Королю, королю, бійся Бога, диявол чорний стойт і смерть біля порога.

Король лягковажно: Я смерті не боюся, в мене охорона (показує на солдата), військо своє. (звертаючись до солдата) Покличте до мене жідка Мошко – цю розумну голову, нехай мені витлумачить цей сон.

Солдат I: Жидае Мошку, ходи-но до короля!

Жид з-за сцени: Ну, дай з'їсти часнику, часник і цибулю.

Солдат I: Жидае Мошку, король тебе кличе!

Жид поволі заходить, в правій руці тримає велику цибулю: Батько кличе, мати кличе, чого хоче той стає рівнів?

Солдат підходить до Жида, акуратно його попи хає: Швидше, Жида!

Жид: Ну, вже запрягаю свої бурі коні, вже їду. (хапає щітку, яка стоїть у кутку, вискачує на неї і вдає, що їде на ній) Добрий вечір, король Ірод, погано чути в твоїх передпокоях. Сорок тисяч дітей вирізано, а твоєму сину чоло і пів живота відрізано!

Король злоство: І тобі відріжу!

Жид, попи хає короля: Ну, і королю також!

Король: Іди геть, Жида!

Жид, звертаючись до публіки: Ну, де? Там за п'єц. Якби там були гарні жіночки, Мошко би перескочив через штакети. Якби там були гарні жіночки, Мошко би перескочив через драбини.

Солдат зі злістю до Жида: Йди, Жида, геть, бо я тебе терпіти не можу, а ти (звертається до Смерті) нагостри свою косу.

Жид: Я піду, але той красунчик прийде (показує рукою на корта)

Чорт вискачує на середину кімнати: Бррр, а в мене чорного приймете чи не приймете, бо як прийде смерть – вас усіх вимете.

Смерть: Не бійся, чорний, я буду ласкова. Прийде до людини, вийме душу з тіла.

Чорт: Нехай тебе чорти візьмуть з такою ласкавістю. Якось мене взяла за роги, за ноги, кричав, ревів, не змилостивилася наді мною!

Смерть: Втікаю швидко, вертаю поволі. Не боюся ані гармат, ані будь-яких пострілів.

Король (під час розмови чорта зі смертю сідів за думаний у кріслі, раптом зірвався з крісла і вибіг на середину): Я бачив щось дивне, покличте-но мені моого Маршала!

Маршал: Королю, королю, смутна новина, принесу тобі на палаші голову моого сина.

Король злісно: Я тебе, Маршале, покликав як вірного слугу, а ти мені приносиш голову моого сина!

Маршал: Солдати увірвалися в містечко, сікли, рубали, над королівським сином милостині не мали!

Король клякає на підлогу, бере голову в долоні: А хто ж все подолати може, всесильна рука, всемогучий Боже. Коли мене вдарить грім, ні до чого буде

корона, ні до чого пурпурні шати. Ах, біда, біда мені Іроду, обтяжливому королю.

Жид з іронією: Клопіт клопотом, а Мошко здихає під плотом.

Король з розpacем: Знаю, що помру. Знаю, що загин, що піде за пекельні муки, гинучі від власної руки!

Маршал: Мій королю, сонце і зірки проминуть, а твоє королівство ніколи не пропаде.

Ангел підходить до короля і співає.

Я говорив тобі, марнославний сину, що твоє королівство марно загине, загинув жезл, загине і корона, а до тебе прийде непрошена смерть.

Чорт до Ангела: Ангеле, Ангеле, а що ти лепечеш? Надворі зима, а ти постійно про літо.

Король: Не боюся смерті, ані будь-якого її різновиду, бо я король і пан над панами.

Жид: Король над королями, пан над панами, а Мошко над усіма жидами

Смерть підходить до короля, вимахуючи перед ним косою.

Ходила, блукала, по полях, по лісах в червоних штанях сім пар чобіт подерла, аж поки тебе, королю, в цьому домі знайшла. Останній тобі указ читаю: я тобі в цьому домі життя не подарую!

Король клякає перед Смертю.

Позбудься своєї злости, здійми з мене шати, пурпур, прикрий свої ноги кості.

Смерть відпихає Короля: Я в пурпурних шатах не ходила і ходити не буду, не таким панам я голови обтінала і обтіннати буду!

Король, плачуучи: Хто витягне мене з цієї халепи? Прибудь же, чорний, для порятунку!

Чорт до Смерті: Бррр, сучко копченя, з-під моого батога випущена! Служив я тобі віками, а тепер беру тебе під свою опіку!

Смерть: Мій пане!

Чорт: Мій пане!

Ангел співає, звертаючись до Короля: Мішу покинути тебе, бо ти дияволу продав душу.

Чорт до Ангела: Ангеле, Ангеле, не співай так багато, бо ходжу такий злій як чорт по пеклі, ці вихорні роки б'ють мене по голові, ці павучині крила б'ють мене по обручі. Так, мілій мій брате, як Бог у цій хаті, хотів Бога завоювати, ходи до пекла спокутувати!

Смерть до Короля: В цьому домі життя тобі не подарую, останні слова тобі скажу і косу на твою шию закладаю. (закладає косу, чорт вискачує на крісло, король зникає)

Жид переляканий: Це не король! Де наш король? (входить Солдат)

Солдат: Хворий!

Жид: Мошко призначить йому ліки, з мухи юшку, з комара кості, з бомка жиру. Все в казанку наготоване, як питиме – то житиме!

Маршал: Йди (звертається до Чорта), чорний, геть, у чортівські брами, ми короля Ірода не віддамо. (на сцені появляється король)

Король: За мое збережене життя робіть що хочете, все вам буде дозволено.

Всі Сьогодні діни Ірода, нині день багача, радуйтесь в сонячному колі, сьогодні наша радість на цьому земному світі. На цьому земному світі, на цій низині, хвалімо Бога на висоті. Сьогодні співати буду, будуть танцювати, а в добром домі – ночувати.

Король: Віншу вас щасливого Нового Року, дай Боже, нам за рік його дочекати.

Жид: А Мошко віншувати не перестане, допоки цибулі не дістане.

(господина вручає подарунки вертепу, всі співають колядку «Тиха ніч», поволі сходять зі сцени)

3.2 СЦЕНАРІЙ ОБРЯДІВ В УКРАЇНІ

3.2.1 КУПАЛА

Сценарій свята Ой на Івана та й на Купала

Звичай мелодія „Ой на Івана на Купала”, на її фоні звучать слова.

Ведучий I: В давні часи у предків наших, Коли сонце Богом величали, Родилося прекрасне свято, Яке Купалом люди всі назвали.

Ведучий II: Тріщать усі сороки на вербі, Що Купала свято на селі. Що зібрались люди, як квітів у полі Хай вас обминає лихі і горе.

Ведучий III: В час прекрасний в час крилатий Присимо до нас на свято! На Івана, на Купала! Щоб вас доля відшукала!

Ведучий IV: В Угнові звичаєм стало Вітати вас всіх на Івана Купала! Прийміть же, будь ласка, привітні слова: Довіку вам щастя, любові, добра!

/Вібігають хлопці і дівчата/

1-й хлопець: Гей, людночка, чи ми сюди потрапили? Чи тут продається сміх, веселі пісні, Купається сонце в воді і росі?

Ведучий V: Ні, радість не продається, але коли у вас є мішок чи повна фура доброго настрою, то, будь ласка, до нас у гості.

2-й хлопець: Пане-господарю, панно-господиня! Гей, ворота відчиняйте! Купалочко привітайте!

3-й хлопець: Прийшли, дівчата, ми вас привітати. Щастя і долі вам побажати! Дивіться, які ми завзяті, красиві! Ви будете з нами, дівчата, щасливі!

1-й хлопець: Пісні про хоханя, про квітку чаювін Співали бабусі наші ще в давнину.

2-й хлопець: Ждали вас, дівчата, на веселі свято! Віночки сплітайте, на воду пускайте, і нас в женихи вибирайте!

(З'являється Чаклун).

Чаклун: Я - Чаклун! Казковий ліс навколо Лиш вітер верби колихає. І постать дівчини над ставом маячить, Своєї долі дівчина шукає.

Дівчина: Під сьогодні ворожити, Щоб тебе, коханий, зустріти, Щоб тебе вічно любити, Як Землю, як воду, як Сонце!

Чаклун: У сьогоднішній святковий день, В цю ніч чарівну сплети вінок, Хай буде він цілющим. Пусти його, нехай пливе аж в сине море, Може на радість, а може, на горе!

2-а дівчина: Ти скажи, Чаклун, нам щиро Буде хто із нас щаслива!

Чаклун: А віночки сплітайте, Свою долю самі шукайте! Сьогодні свято Купала в нас. Шукайте щастя, у добрій вам час!

3-я дівчина: Гайда, дівки, по лісочку, Чи не знайдено Мареноньку! Де вона забарилася? Може, з Іваном зустрілася?

4-а дівчина: На траву роса упала В нас, на вулиці Купала! Прикрашайте! Уквітайте! Свято кохання зустрічайте!

Хороводять і співають: Кругом Мареноньки ходили дівочки, Стороню дощик іде, Стороню та й на мій барвіночок зелений. Сьогодні Івана, а завтра Купала, Рано вранці, сонце зійде... Рано вранці та й на мою руженьку червону.

/Прикрашають Мареноньку/

Дівчата: Купало - Свято Сонця! Та й перший танок наш на його честь! Найдавніший танець на Землі - хоровод-соняче коло.

/Танцюють і співають Мареноньку далі/

/Вбігати Русалки/.

Русалка I: Нема села без криниці, А криниці без водиці! Без снігу сумна зима. А без Русалок Івана-Купала нема!

Русалка II: Зійшло Сонце! Заграло! Ми прийшли до вас на Купала! Танцювати і співати, Долі і собі шукати!

3.2.2 АНДРІЙСЬКІ ВЕЧОРНИЦІ

Ведуча. Серед осінньо-зимових свят виділяється, мабуть, найцікавіше - день Андрія Первозванного, чи, як його ще називають у народі, Калита. Свято припадає на 13 грудня і є логічним продовженням молодіжних гулянь, де юнаки і дівчата шукали для себе пару для майбутнього подружнього життя. До прийняття християнства свято називали Калитою. Потім перісна назва була замінена на свято Андрія Первозванного.

За стародавньою християнською легendoю апостол Андрій Первозваний проповідував християнство в Царгороді, на побережжі Чорного моря та околицях Києва. В староукраїнському літописі, що датується XIII століттям, знаходимо такий переказ: „Андрій навчався у Синопі. Коли прийшов до Корсуня, побачив, що з Корсуня близько до Дніпрового гирла. І пішов у Дніпрове гирло. Відтіль поплив вглиб Дніпра, став під горами на його березі. Вставши вранці, сказав до учнів, що були з ним: „Чи ви бачите ці гори? На цих горах засяє ласка Божа і буде вели-

кий город, і Бог збудує багато церков". І вийшов на ці гори, поблагословив учнів своїх і поставив хрест; і, помолившись Богові, зійшов із цієї гори, де опісля був Київ. І поплив угору Дніпром...".

Таким чином, як переповідає переказ, апостол Андрій першим приніс християнську віру в Київ. Там на честь святого Андрія Перевозанного і з'явилось свято.

Звичай та обряди в день цього святого мають дохристиянський характер: ворожіння, заклинання, ритуальні кусання калити (коржа з білого борошна).

(Прибрана світиця. На столі глечики, миски з тіквою.)

Господиня. Господи, господи! Як подумаєш, коли це ми діували, зачуєш де-небудь вечорниці, так аж тини тріщать. А тепер... От чекають, поки ніч настане. Ні, що не кажіть, а світ змінився. Ось, хоч би хлопці, які ж вони тепер? Тиху на їх хист, та й годі! Чи такі були колись? Як налетять, було, так що орли-соколи! А зарах що? Поточче на одному місці, повихильяється, покорчиться, якби його судороги скопили, а ти наявіт не відчула, що в руках хлопця побувала... От скоро третій півні заспівають, а вечорниці ще й не починалися. Ой-ой-ой, куди це все подівалось? А, хоч заспіваю пісню загодаю молодість. (Співає пісню.) (Хоче починає стукати в двері. Чути сміх. Господиня схоплюється з місця, бере в руки хліб на рушнику, який лежав на столі.)

1-а дівчина: Dobrый вечір вашій хаті, уклін господині! Чи веселі вечорниці у нас на Вкраїні?

2-а дівчина: Dobrый вечір вам, господине, і вам, молодиці. Чули, що в оцій хаті будуть вечорниці?

Господиня.: Dobrый вечір, добrый вечір, любі господі! Присимо, просимо. Аби щастя було в хаті, Аби ми були багаті, Аби було любо, мило, Аби всі були щасливі! В нашій хаті ради гостям!

(Дівчата сідають на лавках біля столу.)

3-я дівчина: А як паохи! Напевно, щось смачне. (Хапають все зі столу.)

4-а дівчина: Годі-бо, дівчата, почекаймо на хлопців. А ви паніматко, чому сумні, самі співаете?

Господиня: А то ж сама. А ви б хотіли, цокотухи, щоб на вас уже тут хлопці чекали, в танок взяли, розвеселили! Гай-гай! Минув той час.

5-а дівчина: Дівчата, а ми самі почнемо вечорниці, нехай їх завидки беруть. Починаймо пісню.

(Співають пісню "На Україні я родилася"). (Чути стукіт у двері.)

1-а дівчина: Ой, дівчата, хлопці вже йдуть.

1-й хлопець (стукає): Пустіть до хати.

2-а дівчина: Гарненько попросить.

(Знову стукіт.)

3-я дівчина: Агов... Хто такий?

2-й хлопець: Пес рябий, баран кругорогий, ведмідь клишоногий, пустіть до хати.

4-а дівчина: Не пустимо до хати, бо вас дуже багато.

3-й хлопець (знову грюкає): Пустіть ліпше, а то буде гірше.

5-а дівчина: А візьмемо рогатини, поламаєм ваші спини.

5-й хлопець: Біла курка ряба, перебита нога, Хто, хто перебив? Чотири лозини, п'ята палка, Виходь до нас, Наталка! Нашу кішку деруть, Тобі палку дадуть.

1-а дівчина: Назарко, Назар пішов на базар, Купив порося, воно вирвалося.

1-й хлопець: Дівчатонки, голуб'яточки, та ми не прийшли сваритися, а миритися, гостиці принесли.

2-а дівчина: Дивиться, дівчата. А то з ким прийшов наш Степан на вечорниці?

2-й хлопець: Дівчата! Та ви що забули? Та ж сьогодні Андріїв день! Балабухів вже напекли?

3-я дівчина: А й справді, дівчата, сьогодні Андріїв вечір.

Господиня: Хоч не знаєм, звідки ви - чи з польонди, чи з півночі - в нашу хату забрели, просимо, просимо всіх-всіх сісті з разом пісню заспівати.

(Хлопці входять і сідають поміж дівчатами.)

4-а дівчина: Андрію, Андрію на тебе льон сію. Ой, Андрію, візми тарілку, Ой піди до льоху, Принеси гороху, Горох кипить, а Андрій рипить... Горох збігає, а Андрій з хати втікає. Горох на миску, Андрій на ложку.

(Хлопці сміються, а Андрій штовхає когось із хлопців.)

3 - й хлопець: Ой, Наталочко, Наталко, Бери-но ка-чалку, Добре тісто качай, А нам пампушки подавай.

4-а дівчина: Гаразд. Тільки заспівайте та розкажіть, де були.

4-й хлопець: Розкажи, Назаре, як втікав від дядька, а відчинив хвірточку, чи дістав хворостинку?

5-й хлопець: А що в дядька? В дядька собака п'яний в червоних штанах лежить на санях, хотів штани зняти, щоб хазяйну віддати.

1-й хлопець: Як собака п'яний, не були б штани рвані.

5 - й хлопець: А й справді! Подерлись на мені штани, Я не можете вірі, Подивіться на діри.

(Показує свої штаны.)

1-й хлопець: А я таки забути не можу, як Антін в дядька Василя крав козу.

2 - й хлопець: Антон козу веде, Антонова коза не йде, Він її уздою - Вона його гузою Він її віжками - Вона його ріжками.

3-й хлопець: Його дядько догнав і козу відібрав.

4-й хлопець: Тоді ми ледве сюди втекли!

5-й хлопець: Ось так ми сюди і попали!

1-а дівчина: Тітонько, а як колись Андріїв вечір святкували?

Господиня: У цей вечір дівчата робили різні гадання: яка доля чекає, хто буде її суджений, коли вийде заміж...

2-а дівчина: А хіба можна вгадати свою долю?

3-я дівчина: Не вірю я в ці гадання.

4-а дівчина: А ви колись гадали, тъютю?

Господиня: Авжеж, пам'ятаю, як напекла коржі та закликали собаку небіжки Варвари (царство її не-бесне), так він зразу мого й злизав. Так ото я й вийшла заміж за свого Петра.

5-а дівчина: Дівчата давайте й собі напечемо бала-бухі. Тітонько, муку маєте? А вода є?

Господиня: Е, дівчата, не на звичайніснікі воді замішуються балабухи, треба ту воду в роті приносити з джерела, щоб не засміялись, і на тій воді замісити тісто. Тож прошу, дівчата, воду носити.

1-а дівчина: Василю, а твій пес добре зголодніє, поки ми напечемо, поїсть всі балабухи.

2-а дівчина: Дівчата, ідемо пекти.

1-й хлопець: Поки дівчата, напечуть балабухів, давайте потанцюємо, та так, щоб аж живчики задрижали.

(Починає грati музика.)

Дівчата: Тітонько, а які танці танцювали колись на вечорницях? Може, нам покажете?

(Господиня показує і вони танцюють декілька тан-ців.)

(Вібігають дівчата з балабухами.)

1-а дівчина: Ось, напекли, а які гарні! Давай розкладемо. Галю, ти наготовила папірці з іменами?

Гала: Наготовила.

(Розкладають, приводять собаку до балабухів.)

2-а дівчина: Ой, мого першого з'їв.

Господиня: Мабуть тобі перший заміж йти.

Дівчата: Галю, йтимеш заміж, то нас за головних дружок проси.

Гала: Добре, добре.

3-я дівчина: А давайте погадаємо на тарілках. Мені баба розказувала. Під тарілки кладеться мірта, перстень, ключ, лялька.

Господиня: Дівчата! А тепер йдіть і вгадуйте свою долю.

4-а дівчина: Мірта - ще походиш в дівках. Лялька - зраддить тебе твій мілій. Ключі - бути тобі господине. Перстень - скоро буде весілля

5-а дівчина: А зараз хлопці, ворожіння для вас. У миску з водою кидають свій перстень, задумують бажання, і якщо дістануть зубами, то бажання збудеться! Хто хоче спробувати? Йдіть, хлопці.

Господиня: А за мого дівування були такі, що викликали духів.

1-а дівчина: А як то можна викликати духа? Мабуть, злій приходить?

Господиня: О 12 годині ноchi ставали перед дзеркалом, запалювали свічку, робили певні рухи свічкою і говорили: "Суджений, ряджений, явись до мене, жаданий". І в дзеркалі з'являється образ хлопця.

2-а дівчина: А голос було чути? Чи нічого не говорив?

Господиня: Були й такі, що голос чули. Запитав дівчина, чи скоро заміж вийде, а голос промовляє: "Вийдеш!". А голос такий густий, наче з-під землі.

3-я дівчина: Ой, як страшно, аж волосся дібки стає.

Господиня: Та цур йому. Це сам сатана виходить, не при хаті згадуючи (хреститься). Я вам краще цось веселенське розкажу.

(Розказує.) (Входить баба Палажка.)

Баба Палажка: А з мого дівування гадали так: при свічці палили папір і на стіні відбивались різні видіння.

4-а дівчина: А що ви тоді побачили?

Баба Палажка: Пам'ятаю, як сьогодні, підпалили мі папір і чекаюмо, в що перетвориться. Загас папір, я бачу - переді мною - замок великий на горі, а кругом густо дерев. А з гори, себто з того замку, на коні їде вершник, так і напливає на мене. І молодець стрункий такий. Хоч я і не вірила в ці гадання, але зі своїм Петром добре живемо.

5-а дівчина: Дівчата, давайте погадаємо ю ми.

(Одна дівчина приносить свічку, папір зминає, кладуть на тарілки, запалюють юкня свій папір.)

Баба Палажка (підходить до дівчат): Ой дивний у тебе малюнок відбився. Що це: наче карета гарна, ніби казкова. Це твій наречений, їде лісом... Мабуть, чужий буде, не з нашого села.

1-а дівчина: Дівчата, а в мене світиця, бачите, наче два вікна, стіл, а за столом двое.

2-а дівчина: То ти, напевно, з Іваном, тітки Василини сином.

3-я дівчина: Шо до нього щовечора виходиш (всі сміються). А що це означає?

Баба Палажка: Не що інше, як козак молодий, та ще з шаблею.

4-а дівчина: Точніснік Микита, бо дуже товстий. (Усі сміються.)

5-а дівчина: Та то замість шаблі палиця, щоб твого собаку одгоняти. (Сміються.)

1-а дівчина: Ой, лишенко! Дівчата, нема нічого, одна темна пляма.

2-а дівчина: Та це ж скриня.

3-я дівчина: Ой, тільки не видно, чи повна.

4-а дівчина: Звісно, що повна, будеш багата.

2-й хлопець: Дівчатонька, досить ворожити, краще заспівайте, а ми вам поможемо.

(Співають.)

5-а дівчина: Після ворожіння корж розламують і роздают присутнім зі словами "Калита, калита, солдак була. Тепер мі т'ї з'їли, за нареченим полетіли".

3-й хлопець: Дівчата! І що це все?! Більше нічим сьогодні нас не почастуете?

(Виходять дві дівчини.)

Дівчата: Зараз, через ворожіння ми й забули.

1-а дівчина: Милі гості, просимо сісти, Вареники будемо їсти. Вареники не погані, Вареники у сметані.

4-й хлопець: Дівчино Оксано! Відгадай загадку. Як вгадаєш, вийдеш заміж. Не вгадаєш - погуляш.

(Хлопці загадують загадки, ті не можуть їх відгадати.)

5-й хлопець: Погуляйте ще, дівчата. А то дуже заміж хотете.

Господар: Дівчата! А я знаю, котра заміж швидше вийде. А ну, роззувайтесь. Хлопці, допоможіть.

(Переставляють чоботи до порога: чий перший стане на поріг, та перша заміж вийде.)

2-а дівчина: В кожній хаті на Україні Вареники варять нині. Це вареники знаменні. Як іх родичі пельмени. Вас чекають у макітрі Вареники дуже ситні - Біло-лици, круглолици, із добирної пшениці.

1-й хлопець: Е, ні! Так діла не буде. Що це таке: вареники з сиром та задарма.

Давайте зробимо так: хто проспіває один рядок із пісні, в який згадується верба чи калина, тому дамо вареники.

Господина: Хлопці! Дівчата! Заколядуйте. Сьогодні вже й колядувати годиться.

(Всі колядують 1-2 колядки.)

1-а дівчина: Досить сидіти, хлопці, йдемо ще звірточки познімаемо.

2-й хлопець: Дякуємо господині за теплу хату, а молодим дівчатам - за стіл багатий, а дядьку Гнату - на свято, де гостій багато.

Господина: Дівчата, як підете до дому і дійдете до перехрестя двох доріг, то запитуйте у зустрічних чоловіків їхні імена. За повір'ям, ім'я першого зустрічного буде ім'ям судженого. І ще не забудьте взяти із собою по дві ложки - завтра мені повернете. Як підете до того перехрестя, вдэрте на ложку і кричіть: „Загавай, собачко, і завий, завий, сірий вовче”.

А потім голосно скажіть: „Суджений, прийди до мене”. Якщо почуєте сміх, крики, то це знаменує добрю долю. Дівчата, запам'ятайте що син на Андрія - віщі. Спати лягайте не там, де завжди. Під ліжко поставте на ніч миску з водою, покриту зверху соломинкою, або дощечкою, що імітує місток. У сні побачите судженого, який вас і переведе через цей місток.

Ведуча. Дорогі друзі! Ми раді, що сьогодні не було байдужих, що наші вечорниці допомогли вам оцінити скарби нашого талановитого українського народу.

3.2.3 КОЛЯДУВАННЯ (ВЕРТЕП)

Ось приклад сценарію Різдвяного вертепу. Різдвяний вертеп

Пастушки: Хай радість буде в вашій хаті! На хвильку просим нас прийняти, Пригода дивна нині стала: У небі зірка засіла. Позолотила доли, гори, Ліси, далекі простори, Новину дивну сповістила Марія сина породила. Весь світ нині звеселився, Бо Син Божий народився, і Ви, браття, звеселітесь, Рожденному поклонітесь. До вертепу поспішайтے, Сина Божого вітайте, і всім людям говоріть, Що Христос прийшов на світ!

АНГЕЛ: Під вашу стріху, у вашу хатину, Несемо нині веселу новину, Що в Вифлеемі Христос родився,

З Діви Марії нам воплотився. Пророче слово сповнилося нині. Що в Вифлеемі – в бідній ясцині, В яслах убогих, з зимна дрижучи, Спочив на сіні Цар всемогучий.

Жид: Ішай нокі у вас поріг високий, Я завітав до вас у самий вільний час, Бачу тут нівроку весело у вас, Може шоук, може шо тургаем, А як треба то продам, маю добрій крам.

Пастушки: Ми не мінямо, і не торгуємо, I тебе, жиде, не потребуємо. Ми нині Месію вітаем. Він бо прийшов не з шинку, а з неба.

Жид: Що хлоп має із Месієм? Хлоп най оре, хлоп най сіє. Хлоп най вчиться молотити, I до жида все зно-сити.

Сура: Мошку, хлопи подуріли: Вже не сіют і не ко-сят. А спасення в Бога просят.

Жид: Ой панов'є, дармо ждати - Прийде Ірод: всіх за грatti.

Пастушок 2: Гей, спровадьте жидів з хати, Ми не хочем тортувати.

Жид: Що?! Жида з хати виганяти, Мошка в плечі випихати? Щоб до вас Біда прийшла, Щоб вам Циган конівкрав, Щоб вас Чорт у пекло взяв!

Чорт: Хто мене тут поминає, Хто мене не забуває? Там де бійки, сварки, крики, Там мої грають музики! Де нишпорять шахраї, Там товариші мої. А де всяки чарівниці, Там мої рідні сестриці. Бо я жавай і моторний, Тілько що я трохи чорний. Тому й ім'я таке маю – Чортом мене називають.

Сура: Ану розійдіться Ірод іде

Ірод: От ви, кляти, де сковались? Ледве я вас роз-шукав. Де родився ваш Месія - I владика, і надія? Де родився цар той новий, Що на мене зазіхав? Мое військо все на чатах, Аби Месію протяти Оцим мечем гострим з сталі, Щоб не йшов він у світ далі.

Ангел: Шо затія ти, лукавий? Знає світ, що ти не правий. Ти замислив Христа вбити? То тепер тобі не жити! Каю Божку я засіла Смерть на тебе посилаю.

ІРОД: Я – цар Ірод, Смерте мила, Ти завжди мені служила I косила ворогів – Всіх, кого я повелів.

СМЕРТЬ: А кого тепер скосити?

ІРОД: З них ніхто не сміє жити, А крім того, Бога ще скоси малого, Що в вертепі народився I на трон май напосівся.

СМЕРТЬ: Ні, не буде цього, царю, Я косою їх не вдарю. Тé меле Дитя в ясцині Має владу в світі нині, Мушу я йому служити, А тебе прийшла убити.

Ірод: О Смерте, Смерте моя мила! Зостав мене, я жити хочу - Усю тебе я золочу!

Смерть: Від мене не відкупишся ти златом, вражий сину, – пішли зі мною в домовину!

Чорт: Ходім, ходім, мій любий царю, тебе в смолі я покупаю! Пішли зі мною в пекло, там нам буде тепло! Будеш ти смолу возити, Смолу істі, смолу пити А попавши в мої руки, Ти зазнаєш важкі муки

Коляда: Бог ся рождає"

Жидівка: А ходімо, добрі люди? Може в корчмі ліпше буде? Є в нас шинка і ковбаси, Водка, піво, ананаси I стрітпіс і караоке От меня мужчинин в шоке!

Ангел: Мовчи, суро. Ми не прийшли тут сумувати, А Месію прославляти. Бог мене сюди послав, Щоб я всіх охороняв. Стеріг і в хаті, і на полі Людей від всякої недолі. Хто горілку не буде пити, Бари буде обмінати, Жінку, дітей, шанувати. Той завжди щасливий буде Й шанувати будуть люди.

Жид: Чуєш, що воно сказало? Щоб хлоп пити перестало! А як хлоп не буде пити, То з чого жид бідний має жити?

Чорт: Не журися, любий свате, Я буду людей цькувати, Щоб на нашу юшли дорогу, Менше щоб молились Богу, Один одного щоб били, Добре щоб горілку пили, Отоді ми будем жили.

Пастух: Достить, жиде вже брехати, тумани пускати, Мусиши на наше свято хоч раз заколядувати.

Коляда: "Во вифлеємі"

Пастушки: А на цьому господарі будемо проща-тис, а за нашу коляду треба щось подати.

Ангел: Господар прощаєте і в гараді проживайте, хай вас Бог охороняє , Ісус здоров'я посилає.

Жид: Колядую вам як жид: Хай ся грай у вас дер-жит, Най від вас уся біда біжить. Най сі дое молоко Від корови й від бико, Хай ся кури вам несуть, хай яйце знесе кугут. А за тую коляду – дайте щось, бо я вже віду.

Сура: Я вам кажу як жидівка, хай буде у вас горілка, як горілки в вас нема, то купіть собі вина.

РОЗДІЛ IV. КУЛЬТУРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПАРТНЕРІВ

Обрядовий рік у Польщі як і в Україні нетипово багатий. Багато католицьких і православних свят збігається з ритмом традиційних польських робіт. Їх ретельне дотримання гарантувало колись не лише добре господарювання, але також дозволяло бого-боязливі життя. В описах окремих періодів обрядового року містяться дані про звичаї і щорічні обряди, пов'язані з літургійним роком, тобто, наприклад, колядування чи пасхальні обряди, пов'язані, наприклад, зі жнівами, саботкою чи андріївським вечором.

Родинні обряди мали нетипово важливе значення у функціонуванні багатопоколінних родин на селі. До найважливіших відносяться передусім пов'язані з народженням дитини, святанням і смертю. Від відповідного виконання обрядів, пов'язаних з конкретною подією залежала пізніша успішність в житті новона-

родженої дитини, молодої пари чи спокій душі по-мерлого. Варто також звернути увагу на функції, які виконують дані обряди. З обрядовим роком і життям сільського мешканця нерозлучно пов'язана багата на форми обрядова пластика, усна і письмова творчість сільських мешканців і жителів малих містечок.

Місцеве середовище утворює також креативна і здібна молодь, гуртки сільських господинь, старшини, пожежники, товариства, команди, групи та жителі, які через збереження культурної спадщини і її дотримання сприяють безпосередньому розвитку культури на території громади Вербковіце і міста Угнів.

Представники цих груп послідовно реалізують передбаченні цілі, не бояться нових викликів і передусім дивують своїми ідеями. Це показують неодноразові приклади під час різних презентацій і вистав, на ярмарках, акціях, конкурсах і фестивалях. Вони досконало знають значення терміну культурна спадщина; піклуються про історію, традиції і народну культуру нашого регіону шляхом організації концертів і конкурсів (семінарів, навчань), представлення традиційних продуктів і рукоділля.

Культура спадщина регіону проявляється також як у проведенні католицьких свят у Польщі, так і греко-католицьких і православних в Україні. Циклічність пороку, сімейні обряди, світські свята тісно пов'язані з християнськими святами.

Одним з найважливіших свят є Боже Тіло, повна форма якого звучить: «Урочистість найсвятішого тіла і крові Ісуса Христа», яке святкується на честь найсвятішого сакраменту, а саме, присутності Христа на землі у вигляді хліба і вина. Боже Тіло - це радісна згадка посвячення Христа для народу і встановлення Євхаристії. Це традиційне свято припадає на четвер, 60 днів після Пасхи. Основна урочистість на Вербковіце – це процесія, яка проходить через 4 польські вівтарі, прикрашені квітами і зеленими галузками. Під час розбирання вівтарів кожен намагався взяти до дому галузки з берези, які закладалися на образи святих для захисту від хвороб і пожеж (сьогодні також культівуються ця традиція).

Дуже істотним святом, яке вписалося в традиції громади і парафії є дожинки.

Тепер дожинкові урочистості мають як релігійний, так і народний характер, пов'язаний з забавою з народи завершення збору врожаю. Сучасна подяка за врожай складається християнському Богу і Матері Божій. До основних обрядів належить вручення старостою хліба, спеченого з муки з останнього урожаю, господарю до джинків, а старостиною – букету з польових квітів і трав. Господарем найчастіше є каплан, а у випадку світських дожинок – представник місцевого самоврядування.

Дожинки супроводжуються також народним фестивалем. Готуються почастунки (традиційна випічка і страви), танці, конкурси для діорослих, сіль-

ськогосподарські виставки, концерти. Дуже важливим елементом є підготовка дожинкових віночків, зроблених представниками околичних солістів, об'єднань, команд, груп тощо. Представлені віночки мають завжди різні форми, зазвичай зверху вони мають форму хреста, проскурки, бокалів і корон. Щорічно проводиться конкурс на найгарніший дожинковий віночок.

Наступним святом у нашій гміні є проскуркова урочистість «Наш святечір», організований гмінним осередком культури і управлінням гміни Вербковіце, спрямований до всіх жителів гміни (залежно від аури – часто в пленері). Під час урочистості відбувається спільна молитва, колядування, мистецька частина і дегустація святкових страв. Часто такі зустрічі супроводжуються ярмарками зі святковими оздобами.

РОЗДІЛ V. ЦИКЛІЧНІ ПОДІЇ

5.1 ЦИКЛІЧНІ ПОДІЇ У ВЕРБКОВІЦІ

Культурна і спортивно-розважальна привабливість у гміні Вербковіце сконцентрована на багатьох подіях і заходах. Багато з них мають стабільну марку, понадмісцевий обсяг, що дозволяє окреслити їх як туристичні продукти. До них належать:

- День Вербковіце і День цукровара - липень – дво-денне масове святкування; цикл концертів, показів і інших артистично-розважальних подій, презентація традиційної продукції Землі вербковицької, приготованої КГВ і Клубом старшини з Вербковіце
- Воєводський фестиваль вуличних і дворових капел – червень – фестиваль у формі конкурсу; презентація показового репертуару для вуличних і дворових капел, т.зв. міський фолк
- Міжпovітовий фестиваль пісні Маріїні для молоді, який відбувається в старому костелі парафії Святого Архангела Михаїла у Вербковіце – травень – вокально-інструментальний фестиваль у вигляді конкурсу, презентація релігійних пісень
- Міжпovітовий фестиваль пісні Маріїні – травень – вокально-інструментальний фестиваль у вигляді конкурсу, презентація Маріїніх пісень для співочих колективів
- Міжпovітовий фестиваль співочих колективів – листопад – співочий фестиваль, який популяризує і представляє народну творчість колективів (у тому числі дуетів, солістів) з різних повітів; у вигляді конкурсу
- Артистичне колядування, яке відбувається в новому костелі парафії Святого Архангела Михаїла у Вербковіце – січень – подія релігійного характеру,

- виконання колядок і пасторалей у парафіяльному костелі запрошеними музикантами і вокalistами
- Вечори гумору у Вербковіце – лютий – гумористичні вечори у вигляді конкурсу
- Дожинки (солтиські і гмінні) – вересень – подія релігійно-світського характеру, народне свято, що поєднане з обрядами подяки, які супроводжуються виступами народних колективів, показами, degustacijou страв тощо
- Наш святечір – проскуркова урочистість за участі жителів усієї гміни (спільна молитва, колядування, художня частина, приготування святкових страв КГВ і Клубом старшини
- Турне КУБОК ОРЛІК на кубок війта гміни - травень
- Циклічні ігри з волейболу та міні-футболу (ліга)
- Загальнопольський вуличний біг цукроварів – квітень
- Повітовий сплив на байдарках Хучвою і Бугом – ліпень/серпень

5.2 ЦИКЛІЧНІ ПОДІЇ В УГНЕВІ

Фестивалі за спеціалізацією:

- Мистецькі фестивалі (Лендарту, Стрітарту тощо);
- Театральні фестивалі;
- Музичні фестивалі (етнічної, класичної, джазової, сучасної музики і т.д.);
- Спортивні фестивалі;
- Книжковий (Фестиваль книги);
- Кінофестиваль (Фестиваль кіномистецтва);
- Гастрономічні фестивалі (національної кухні, пива, кави, кондитерські тощо);
- Дитячі фестивалі.

ПОДЯКА

Гміна Вербковіце і Міська угнівська рада сердечно дякує всім людям і установам, які працювали над реалізацією проекту. Особливу подяку за поміч хочемо висловити органам влади і працівникам об'єднання самоврядувань єврорегіону Буг, у тому числі нашему професійному пораднику пані Софії Ярошинській.

Дякуємо всім тим, хто брав активну участь у проекті, у всіх його заходах – пану Леху Бойко, війтові гміни Вербковіце і пану Михайлу Осміловському, меру міста Угнів

Щиро дякуємо!

Едита Помикала
координатор проекту у Польщі

Любов Горбацьо
координатор проекту в Україні

Катажина Серафін
спеціаліст зі спадщини питань координації

Пшемислав Подскарбі
інспектор з питань координації європейських проектів і розвитку гміни Вербковіце

CONTENTS

INTRODUCTION	51
CHAPTER I. INFORMATION ABOUT THE PROJECT'S PARTNERS	51
1.1 The Werbkowice Commune – Leader of the Micro-project	51
1.1.1 Location and basic information	51
1.1.2 The richness of resources	52
1.1.3 Cultural heritage and tourist objects.....	52
1.2 The Ugniv town – Partner No. 1 of the Project	54
1.2.1 Location and basic information	54
1.2.2 The richness of resources, tourist objects and cultural heritage	54
CHAPTER II. DESCRIPTION OF THE PROJECT	55
2.1 General information about the project.....	55
2.2 Knowledge gained during the workshops	56
2.4 Field staging of the ritual event in Poland	57
2.5 Field staging of the ritual event in Ukraine	57
CHAPTER III. DESCRIPTION OF SELECTED RITUALS	57
3.1 Description of selected rituals in Poland	57
3.1.1 Kupała, Kupalinka, Midsummer's Eve	57
3.1.2 Andrzejki	59
3.1.3 Herody	61
3.2 Description of selected rituals in Ukraine	63
3.2.1 Kupala.....	63
3.2.2 Andrzejki (St. Andrew's Night)	63
3.2.3 Carolling.....	66
CHAPTER IV. The cultural potential of the Partners.....	67
CHAPTER V. Annual and Periodical Events	68
5.1 Annual and Periodical Events in Werbkowice.....	68
5.2 Annual and Periodical Events in Ugniv	68
ACKNOWLEDGEMENTS	68
PHOTOGRAPHIC DOCUMENTATION	71

INTRODUCTION

Each society has its own culture which, through the characteristics making it differ from other ones, constitutes the feel of identity among its members. The basic condition of preserving the culture belonging to every community is passing on their cultural heritage. The process of coming into the culture is based on tradition, which may be defined as any inheritance, transferred from the passing generations to the ones beginning their adult life. The Werbkowice and the Ugniv areas fit in this process comprehensively. In both territories of the aforementioned local governments, still not that long ago, the Polish and the Ukrainians used to live side by side. Together they cultivated their belonging, the features of cultural heritage that were in common and the ones being different. Some political decisions, change of mentality and global development caused the common inheritance to disappear, as well as built the cultural barriers and made the level of social initiatives less than satisfactory.

Upholding and dissemination of the regional cultural heritage in the form of workshops, field staging of a ritual event and promotional vehicles gave the opportunity to raise the cultural awareness among the members of the local communities in the cross-border areas of the Werbkowice Commune and the Ugniv town.

Through realising the project together, the problems of both communities were solved, which had a great impact on the increase of cultural awareness and the increase in the level of cultivating and dissemination of cultural heritage, especially the rites, among the youth. The project influenced positively the economic condition of both areas, the promotion of cultural and tourist values of the areas of Werbkowice Commune and the Ugniv town.

The project answered to social and demographic changes having taken place in both partner areas from the middle of 20th century, which, to a great degree, obliterated the cultural identity and the sense of being one community among the inhabitants of the cross-border areas, constituting their common denominator. Nowadays, the young pay less and less attention to preserving the customs having been truly significant for former generations. The effect of globalisation destroys domestic cultures, influences the worth of art negatively, making it more and more mass and causing the changes to be irreversible.

In connection with the above, one ought to try to preserve our traditions. A life in a large, global community does not need to be an obstacle which may not be overcome. On one hand, everything in the world is beginning to become alike, on the other hand, though, we may point out our individual features. The pro-youth actions of both local governments are going to guarantee the development of initiatives connected with traditions of both regions and to uphold them for the years to come.

The indispensable condition of effectiveness of introducing new events, renewed traditions and objects to be put on a map of places worth visiting in both localities, is to make sightseeing more attractive. This objective is to be reached through popularising information about the actions taken in the course of the project measures, such as workshops, stagings of rituals, descriptions of cultural heritage presented in a traditional manner /publications, leaflets, display cases/ and by means of modern media /ICT tools/.

The project created the grounds for cross-border cooperation. Common management structures were established. Thus, the administrative structure, common for both partners, constituted a base for mutual and direct work on the project. A big added value of this project is that people from organisations and institutions from both sides of the border get to know each other, learn cultural and linguistic codes, customs and traditions, and find out about the opinions and views on the cross-border cooperation. While the project was realised by both partners, leaders or key persons were identified. As a result of such relationships, friendship among people working on the project was struck and trust was built. That is the priceless capital, especially in Ukraine, where decision making is based upon personal contacts rather than procedural qualities. Such institutional and interpersonal capital is truly precious.

Answering to the problem of barriers made by the partners of the project, setting specific goals aiming at removing any obstacles, the partners anticipated the measures serving the raise of awareness among the local communities, upholding the identity and tradition of cultural heritage of the Werbkowice and Ugniv regions (being the areas of hundreds of years common religious and cultural tradition) up to "searching for and preserving the roots" of the cultural heritage of the homelands as a result of taking part in the cycle of tasks of the project.

CHAPTER I. INFORMATION ABOUT THE PROJECT'S PARTNERS

1.1 THE WERBKOWICE COMMUNE – LEADER OF THE MICRO-PROJECT

1.1.1 LOCATION AND BASIC INFORMATION

The Werbkowice Commune is situated in the south-east of the Lublin Region, in the Hrubieszów District. Geographically speaking, it lies in the north-west of the

LET'S REBUILT THINGS THAT NO LONGER EXIST
IN OUR IMAGINATION AND LET'S COMPLETE THE
PICTURE OF THE REALITY WITH THEM

Hrubieszów Basin. The commune consists of 26 villages, which constitutes 28 civil parishes. The area of the Werbkowice Commune is 188.26 square kilometres. The population is 9848 inhabitants (the data coming from the end of 2013).

1.1.2 THE RICHNESS OF RESOURCES

The Werbkowice Commune has beautiful landscapes and varied countryside, as well as picturesque lanes and footpaths among the fields, ideal for hiking, cycling and horse riding. Tourist have free access to rivers and forests, ponds, historical and sacral architecture, archaeological sites and live traditions of the local community. There is a great diversity of attractions of educational, artistic, cultural and social, recreational and sports nature:

- Unspoilt natural environment, rare species of fauna and flora, places abundant with nature monuments, picturesque landscape of the River Huczwa
- Historical sacral objects (churches, former Orthodox churches, the Orthodox monastery in Turkowice, wayside shrines)
- Regional products (Old Polish Podhorze Pastry, Crystal Boil, Werbkowice lentil pancakes)
- A Vandal reconstruction group in Kotorów performing traditions and customs from 3rd and 4th centuries AD
- The "Iluzja" Conjuring Group that performs night shows (called fire shows) with the use of different kinds of poi, fans, cat claws, wings, staffs, levisticks and small pyrotechnic elements, day shows with the use of veil poi, falgs and training poi
- The Farmers' Wives Associations. In the Werbkowice Commune there are 17 such associations registered. Women take active part in all get-togethers and cultural events. Their activity is conducted in their own local communities. The associations help organising the events organised by the Commune with great commitment, they represent the Commune successfully when presenting their own handicraft and culinary art during various exhibitions, fairs, kermises and festivals.
- Bands and folk groups, singing groups: the STAH Street Band, the Górzanki Folk Group, The Singing Group with the Folk Band from Honiatycze
- Gotania - the area of a supralocal tourist brand, created by 9 communes from 3 districts with the common denominator of cultural and historic heritage dating back between 2nd and 4th centuries AD, connected with Goths' inheritance. The area is rich with archaeological discoveries, reconstructions of old settlement complexes and other tourist attractions, supporting the development of entrepreneurship tourism.
- The area of three dimensions: „Gotania – Grody Czerwieńskie – Grzeda Sokalska” (Gotania – the Czerwień Boroughs – the Sokalska Bed") – ground-breaking and innovative on a scale of the Lublin Region marketing effort of 5 local government units that connects the attempt to integrate the tourist products which exist

and which are planned to be promoted, basing on a recognisable tourist brand which is different from the own one, and usage of modern technologies in economic marketing on a mass scale.

1.1.3 CULTURAL HERITAGE AND TOURIST OBJECTS

Forms of tourism

Due to a great number of tourist attractions, there are several kinds of tourism pursued in the area, such as sightseeing, ecological, horse-riding, cycling and fishing tourism.

Natural tourist attractions:

Beautiful landscapes, unspoilt natural environment, rare species of fauna and flora, places abundant with nature monuments and picturesque landscape of the River Huczwa are the most significant natural values of the commune.

- The palace gardens form the turn of the 18th and 19th century in Werbkowice
- The gardens surrounding the Orthodox monastery from the 1st half of 20th century in Turkowice
- Lake Humiczynna, characterized by occurrence of rare, protected species of fauna in Wronowice
- Nature monuments - little-leaf linden and sessile oak
- The River Huczwa – the second biggest left-bank tributary of the River Bug. The infrastructure of the river is equipped with kayak landings, so that tourists may admire the beauty of nature while canoeing.

Anthropogenic tourist attractions (i.e. made by people):

Apart from unquestionable natural values, the Werbkowice Commune has also a number of fascinating elements of cultural landscape, including historical monuments demonstrating rich history of the area.

- A former Greek Orthodox church from 2nd half of 19th century in Hostynne, currently St John the Baptist's church (a catholic church)
- A former Ignacy Lubowiecki's tomb chapel from the year 1841 in Malice, erected in neo-gothic style, currently Holy Cross church (a catholic church)
- A former Orthodox church from the year 1873 in Sahryń, currently St. Cyril and Methodius church (a catholic church)
- A former wooden Orthodox church from the year 1779 of log frame structure in Terebiń, currently St. Peter and Paul's church (a catholic church)
- A former Makomaski's family tomb chapel from the year 1870 in Turkowice, currently Immaculate Heart of Holy Mother of God's church (a catholic church)
- A former Greek Orthodox church from the year 1864 in Werbkowice, currently St. Michael the Archangel's church (a catholic church)
- A Slavic burgwall in Gozdów near the River Huczwa, a hill on which a manor was fortified in 16th century
- A motor mill built of wood from 1st half of 20th century in Hostynne

• A wooden belfry of post-and-frame construction from 18th century in Podhorze

• An old Orthodox churchyard with 3 stone obelisks saved from 18th century in Peresołowice;

• Remnants of an Orthodox cemetery from the beginning of 20th century in Terebiń

• A military zone in the cemetery with a common grave of German and Russian soldiers killed in World War I in Terebiń

• A complex of buildings of the former Orthodox monastery from 1st half of 20th century in Turkowice; the complex consists of the auditorium, (called 'Aula', at present a dormitory), the Orthodox monastery (at present an agricultural school), the 'Czajnia' pavilion (at present a monastic house), and the Abbott's house (at present changed into private flats).

• The palace complex from 1st half of 19th century in Werbkowice, consisting of a palace, a brick backhouse, a steward's house, a gate with fence and a stable

• An exhibition complex – a Vandal farmstead in the land of Goths – in Kotorów. The complex reconstructs the buildings from 2nd and 3rd centuries AD. The farmstead is an arena presenting events from the tempestuous period of encounters between Vandals and Goths. The exhibition complex consists of a cottage, a festive hut, a shed, a wooden tract with a bridge, a footbridge and a plaited fence. Women's and men's clothes, as well as the warrior's costume with the necessary equipment may be found in the farmstead. The cottage is also furnished with wooden beds, a loom, furniture, wicker baskets, together with clay and wooden dishes and containers made of staves.

Sports and leisure facilities:

A perfect location of the facilities, far from noises, is favourable for the atmosphere of attention and concentration, and the rich leisure grounds enable one to have a good rest.

- A sports stadium with 400 roofed seats in Werbkowice
- A sports hall (with a volleyball court, a basketball court and a football pitch) with stands for about 200 people and facilities (sanitary facilities, a sauna, a fitness club and a gym) in Werbkowice
- A complex of sports grounds called "Orlik" (a football pitch and a multi-purpose sports field) in Werbkowice
- Private horse studs
- Full-featured playgrounds and outer gyms in localities of the commune: in Werbkowice, Podhorze, Sahryń, Malice and Kotorów
- Kayak landings in Kotorów and Werbkowice
- A red cycling route for tourists about 80 km long: Hrubieszów – Mieniany – Cichobórzy – Kosmów – Kryłów – Małków – Mircze – Stara Wieś – Mołozów – Nabroź – Tyszowce – Czermno – Wronowice – Malice – Łysa Góra – Werbkowice – Wilków – Podhorze – Leopoldów – Niedlewo – Obrowiec – Hrubieszów

Cultural sites:

Actions taken by cultural institutions are orientated on organising a number of cultural events and ventures. The institutions organise the inhabitants' leisure time, encourage their integration and increase their engagement for the community. The cultural sites are as follows: the amphitheatre with the park, the Cultural Commune Centre and the Public Library in Werbkowice, generally accessible rural community centres and the Vandal Farmstead in Kotorów.

Tourist accomodation

- Magnolia Hotel, 164 Gozdów, Werbkowice 22-550
- "Pod Bocianim Gniazdem" Agro-tourism Farm, 25 Konopne, Werbkowice 22-550
- Lodgings, Symeona Zinkiewicz 5 Buczyńskiego Street, Werbkowice 22-500
- Private Lodgings, 29 Sikorskiego Street, Werbkowice 22-550
- Anna Szewczuk, Wronowice, Turkowice 22-546
- Agro-tourism, Danuta Bednarcuk, Kopernika Street, Werbkowice 22-550
- „Mrówczka" Hostel, 9 Polna Street, Werbkowice 22-550
- „Zabka" Turkowice Agro-tourism, 36 Turkowice, Werbkowice 22-550

Gastronomic base:

- Nadhuczwianka, 6 Zamojska Street, Werbkowice 22-500
- Magnolia Hotel, 164 Gozdów, Werbkowice 22-550
- „Smakosz" Bar, Janina Górska, 1 Piłsudskiego Street, Werbkowice 22-550
- „Karolina" Wedding House, 20 Zamojska Street, Werbkowice 22-500

Major business entities:

The number of business entities in the Werbkowice Commune fluctuates around 300.

- Krajowa Spółka Cukrowa – Oddział Cukrownia Werbkowice (Poland's National Sugar Company – the Werbkowice Sugar Plant Department) – the biggest in Poland and the seventh biggest producer of sugar in Europe.
- Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa - Rolniczy Zakład Doświadczalny Werbkowice (The Institute of Cultivation, Fertilization and Pedology - Agricultural Experimental Establishment in Werbkowice) conducts works including growing and fertilization of plants, examination of soil capability, recognition and protection of farming space and breeding of dairy cattle. The area used by the Institute covers 521 hectares.
- „Elwerb" Zakłady Zbożowo-Młynarskie Sp. z o.o. („Elwerb" Grain Milling Company) – a company purchasing and selling cereals and producing wheat flour for bakeries and for retail.
- Zakłady Zbożowo-Młynarskie w Werbkowicach s.c. (Grain Milling Company in Werbkowice) – a company purchasing and selling cereals and producing wheat flour for bakeries and for retail.
- General and Road Building Enterprise

LET'S REBUILT THINGS THAT NO LONGER EXIST
IN OUR IMAGINATION AND LET'S COMPLETE THE
PICTURE OF THE REALITY WITH THEM

- PHU Kot & W - purchase and sale of recyclable materials, dismantling of vehicles facility
- Cooperative Bank

1.2 THE UGNIV TOWN – PARTNER NO. 1 OF THE PROJECT

1.2.1 LOCATION AND BASIC INFORMATION

The Town of Uhniv [In Ukrainian; the Polish equivalent of the geographical name is Uhnów], the Sokal District, the Lviv Region; Area: 2,48 square kilometres; Population: (01/12/2013) 1007; Population density: (01/01/2011) 403 people per square kilometre; Geographical coordinates: 50°22'05" N 23°44'52" E; a town of a district's capital significance: located on the River Sołokija – a western inflow of the River Bug

Routes

A railway Rawa Ruska – Sokal runs through the town. The town is connected by a road route with Czernowograd and Rawa Ruska. A private bus transport goes between Ugniv and Lviv through Rawa Ruska.

Nowadays not many people know about Ugniv, the smallest town in the Polish and Ukrainian borderland. Contemporary encyclopaedias and newspapers, but also the administrative division, proudly define Ugniv as a town, although certainly for this ancient place full of interesting historical events, a more suitable term would be not a town, but a country town. There is nothing strange about that, as, no matter how one counts, the number of its inhabitants does not exceed one thousand, and Wikipedia, a popular Internet encyclopaedia, states that there are 999 inhabitants in Ugniv.

1.2.2 THE RICHNESS OF RESOURCES, TOURIST OBJECTS AND CULTURAL HERITAGE

Monuments of international significance:

- Holy Mary the Virgin's Assumption church, built of bricks between 1642 and 1695, the register No. 492 0
- The address: Ugniv 2A Adama Mickiewicza Street. It is a part of the National Historical and Cultural Reserve in the town of Betz,
- Holy Mary He Virgin's Birth Orthodox chuch, built of bricks in 19th century, with wooden belfry, built in 1780 and is located in the courtyard of the Orthodox
- the synagogue and the building of the Jewish from the 19th century,
- Architectural and town-planning mementos:
- a natural monument: an ash tree in Uhnów, 2A Mickiewicza Street. Description: an ash tree about 400 years old. When houses were built, an ash tree was planted by each of them. Ugniv was surrounded with marshes and swamps. An ash tree absorbs water from the soil, but it grows slowly. Everyone planted a few ash trees around their houses to protect them from humidity.

This ash tree is special, as it said to have 'swallowed' another tree. It is a natural monument, called with the name of Jan Pawlikowski.

The remnants of battlements from 17th entury are also worth seeing.

From the princely times, remnants of earth ramparts, surrounding the town as a 'ring of defence', have been preserved.

There are also fortificatond from the time of World War II. The town has two junkers, being the defensive buildings Datong back In the years of the Second World War, built in 1940. One of them is situated on the ram-part, the other one lies next to the windmill, by the River.

In Ugniv, there is a youth football team 'Arsenal – Uhnów dzieci' ('Arsenal – Ugniv – Children')

Tourism:

Statistics of tourists' arrivals to the town of Ugniv

2011	310 people
2012	473 people
2013	585 people
Total number of tourists	1368 people

Most of tourists coming to Ugniv are from abroad, especially from Poland, who come for the festival 'Uhnowska Bramka' ('The Gate to Ugniv'). The town is also popular among the Hasids coming to visit the tomb of Tzaddik in the Jewish cemetery in Betz.

Ugniv is a place of pilgrimages for Greek Orthodox, Catholic and Orthodox believers (every year the Polish from the nearby villages and towns come for Indulgence celebratos on St. Anthony's day in Ugniv).

Every year in Ugniv, there is a Folklore Festival 'Uhnowska Bramka' ('The Gate to Ugniv'), promoting olish and Ukrainian cultures.

Ugniv is located quite far from the region's capital, Lviv, Sokal Or Żółkiew, but the example of the Literature and Art Festival 'Nasze amulety' ('Our Talismans'), taking place in a village called Michałówka, has shown that people are eager to come to a far-off place, far from city noise, be in a close contact with nature. They want to taste some home-made food, to breathe fresh air, to go to anearby forest, to bathe in the so far clean water of the River Sołokija, to go fishing; to visit the smallest town in Ukraine, to see its relics of the past, to have a rest for body and soul. This place is rich with talented and good people.

Craft in Ugniv:

From time immemorial, Ugniv is considered to be a craft town. In this town, unique Ugniv clothes were sewn, leather were tanned, the famous Ugniv shoes were sewn, for which Ivan Franko used to come. Here, as well, linen ws woven, earthenware dishes and containers were made, and all those goods were on sale on the local mar-

ket on Thursdays. Buyers and sellers came here from all neighbourhoods. Everything changed after World War II. In 1946 the Ukrainians were evicted from the town. What is more, in 1951 the Polish were evicted as well, and the inhabitants of surrounding villages and people from the Skol and Chyrów neighbourhoods were settled in the town. People who came to Ugniv took up shoemaking, tailoring, manufacturing furniture; they also baked the famous Ugniv bread, made dairy products, worked in the fields. These crafts are still alive today. Historical information about the traditional Ugniv costumes:

Traditional costumes constitute a part of historical heritage of our nation. This is a basis for creating various embroideries, laces and decorative linen. Traditional costume, language and traditions serve maintaining cultural identity. The Ukraininas preserved the traditional costume as a symbol which guided them through long-lasting hardships and oppressions.

The traditional Ukrainian costume has several characteristics: a small numer of components, plain tailoring, predominance of white colour, soft colours of accessories and lack of unnecessary ornamentation – maintaining the sense of moderation. These are the main features of the traditional Ukrainian costume, which make it superior to traditional costumes of other nations.

Throughout the ages, Ukrainian men and women have honoured the traditional costume, in a way, influencing the manner in which human social behaviour is formed. For this reason, creating the traditional costume was based upon morality and family traditions.

The traditional Ukrainian costume maintained its distinguishing characteristics and traditions that stood the test of time measured in centuries and retained up to present times.

Micro-project completion date: 01/03/2014 – 31/12/2014

The main objective of the operation: to raise the awareness among the communities of the cross-border area in the Werbkowice Commune and Ugniv through maintaining and propagating the cultural heritage of the region, in the form of workshops, outdoor staging of the ceremonial event and the promotion vehicles.

While realising the project, various actions were taken in order to raise the awareness of the local communities, uphold the identity and the tradition of cultural heritage of the Werbkowice and Ugniv areas. Through participation/activation of youth from Werbkowice and Ugniv (being the areas of hundreds of years common religious and cultural tradition) up to "searching for and preserving the roots" of the cultural heritage of the homelands as a result of taking part in the cycle of stationary and field workshops – 'Live Lessons', preceded by 'a studio-working meeting', for which the youth leaders from the areas of both local government units were invited in order to discuss the details of the project, such as proposals of the choice and dividing up the possible rituals to be staged in the course of the project operations. The workshops took place in two series: in Poland and in Ukraine. On the basis of the activities taken during the workshops, the event called „The field staging of the ritual event" was prepared, with the participation of the youth and the project participants. This event reconstructed the ancient customs and ceremonies observed on the territories of the beneficiaries of the project.

The participants of the project – the target group – were the youth from the Werbkowice Commune and from Ugniv, the participants of the workshop-studio meetings, among others, representatives of formal and informal organisations, including youth groups, representatives of school youth, employees of the local government units, representatives of local communities and cultural institutions; the recipients/spectators of two Outdoor Stagings of Ritual Event /up to 400 people at both project's partners/.

The final beneficiaries of the project are inhabitants of the Werbkowice Commune (about 10,000 people), the Ugniv Town (about 1,000 people), and potential tourists.

The results obtained through realisation of the project

1. Tightening of partnership between the Werbkowice Commune (the Leader) and the Ugniv Town Council (the Partner)
2. Growth of interest of both partner communities in preserving and effective use of cultural heritage
3. Increase of knowledge among the inhabitants of both partner areas in the field of cultivating the rites
4. Upholding and popularisation of cultural heritage through establishing a "Ritual Circle" by the youth participating in the project.

The value of financial support gained constitutes 90% of eligible costs of the micro-project, which amounts to 37,016.98 EURO.

2.2 KNOWLEDGE GAINED DURING THE WORKSHOPS

It is possible to understand the point in realising the tasks of the project only if we try to learn more about the need to protect cultural heritage in both partner areas and to determine what tradition and rites are for a young person nowadays.

Cultivation of traditions is preserving cultural heritage, taking care of achievements of the past generations that upheld fixed patterns of celebrating various holidays with their rites and rituals throughout the ages. In the past, life in harmony with nature and passing away was as obvious as sunrises and sunsets or change of the seasons of the year, which, in turn, dominate the rhythm of people's lives, especially in the country.

Let us use a quotation:

You can't call anything tradition. And you can't order it and enact by any special resolution. Who thinks differently is like a blown out candle outside in the sun! Tradition is an old oak which grew up for thousands of years. Don't compare this little sprout with a mighty oak! The tradition of our history is like a fortified wall. These are carols, Christmas supper, singing of the people, the tongue of our forefathers, our history which we can't change. And things which emerge around us, it's our everyday life, life we live. (from the film Miś by S. Bareja, the coalman's remark)

The aim of the project's measures was to make young people aware of how essential it is to protect material and immaterial cultural goods. Participation in stationary and field workshops, joint choice of rituals and works on preparing them, as well as taking part in the final staging, confirmed the youth's belief there is a lot of meaning in upholding local traditions and that there is a great need to protect the region's cultural heritage.

The manner in which the knowledge in terms of traditions, rituals and rites, religious symbolism, beliefs and even superstitions became significant. The transfer of knowledge was rationed out, suitable for the recipients, to whom the lecturers were trying to present the main assumptions of the project. Collecting the props, mementos from the life of our ancestors, live lessons in the form of meetings with a folk story-teller, handicraft workshops and field craft workshops gradually enabled the young people to learn more about the point in cultivating a tradition and, in the same way, allowed them to gain theoretical and empirical knowledge.

The participants of the workshops became aware of the fact that physical existence of traditions is present in citizen awareness (both in individual and collective one), which makes traditions become a significant element of life of individuals and communities. The existence of particular elements of heritage is connected with human memory, with upholding traditions and its message.

LET'S REBUILT THINGS THAT NO LONGER EXIST IN OUR IMAGINATION AND LET'S COMPLETE THE PICTURE OF THE REALITY WITH THEM

2.3 Stationary workshops, field workshops, implementation/presentation of the gained knowledge and skills, outdoor staging of a ritual event in Poland and in Ukraine

In Poland between 23 and 26/07/2014, ceremonial workshops (theoretical and practical) took place in the Cultural Commune Centre in Werbkowice. Their effect was visible on 27th June during field staging of the ceremonial event, namely Midsummer's Eve.

In Ukraine between 10 and 14/10/2014, the participants of the project (the Ukrainian and the Polish youth) took part in similar ceremonial workshops, whose final took place on 14th October in Ugniv. The effect of the workshops was a part of staging of Midsummer's Eve ritual.

The actions taken in order to carry out the project brought the expected results. Thanks to these measures, the youth gained knowledge in terms of ritual traditions in both local governments areas, including:

- the knowledge of the following terms: cultural heritage, tradition, a rite, a ritual, a custom, a ritual calendar, periodicity of life in the country
- periods of the year with accompanying rituals in Poland; comparison to the rituals in Ukraine: winter (with holidays and rituals connected with it), spring (with holidays and rituals connected with it), summer (with holidays and rituals connected with it) and autumn (with holidays and rituals connected with it)
- pointing out the differences and similarities of rituals in Poland and in Ukraine
- wedding parties in the country (rituals, beliefs and superstitions)
- old residential and sacral building
- old folk costumes (everyday ones and the Sunday best ones)
- ritual art
- folklore and folk music
- culinary heritage
- family rituals and customs (the birth and the baptism of a child, the death and the funeral)
- old farming equipment, furniture and household appliances, ancient beliefs connected with life and work of a farmer
- folk sayings
- local dialects
- local poets and writers

Field workshops:

- knowledge and skills connected with folk handicraft and traditional craft (field workshops in "Zagroda Roztocze", Obsza, Poland, the Folk Architecture Museum in Lviv, placed in the so-called Shevchenko's Grove and in a chocolate manufactory in Ukraine)
- joint working out 3 screenplays of traditional rituals for the Polish and the Ukrainian Partner

- choosing one of them in order to prepare staging of the ritual event (Midsummer's Eve)
- preparing elements of stage decorations for staging of the ritual event, make-up, clothes and jewellery for the characters and props with the use of fabric, conducting rehearsals with the roles divided and music, as well as field rehearsals.

2.4 FIELD STAGING OF THE RITUAL EVENT IN POLAND

On the fifth day of the workshops (27/07/2014), the participants made the remaining props used during the field staging of the ritual event (racks for wreaths, wreaths, jewellery). The characters were made up (costumes and make-up).

The Midsummer's Eve ceremony was staged in the football stadium in Werbkowice by the river Huczwa. The event was accompanied with presentation of customs, shown by the Chorągiew Rycerstwa Ziemi Lubelskiej Association (the Knights of the Lublin Land Force Association) and "folk talks" by the local experts in the field of cultural heritage as a live record of local rituals and traditions.

The participants prepared ritual games and playful activities during which the audience could, among others, obtain or make themselves ritual amulets. Children could have their faces and arms painted. Furthermore, artistic performances were prepared (a folklore performance by the Ukrainians and dancing with fire by the Polish).

The staging of the Midsummer's Eve ceremony began at 9.00 pm with the participants of the workshops march through with torches. Old customs and rituals of Midsummer's Eve in Poland were presented. Both Polish and Ukrainian participants of the project took part in the event. The appropriate natural scenery and vicinity of the river made it possible to achieve the expected effect by means of the passage with torches, lighting bonfires, burning herbs, dancing around the fire, the ritual of throwing wreaths into the water and symbolic rinsing with water.

2.5 FIELD STAGING OF THE RITUAL EVENT IN UKRAINE

On the fifth day of the workshops, the participants, prepared a part of staging of Midsummer's Eve ritual (the traditional Midsummer's Eve dance). The event was accompanied with a presentation of ancient customs (live feed of rites and local traditions) and performances of children's, youth and adult folk groups. The participants of the workshops also were able to taste the traditional Cossack cuisine. At 7.00 pm (of the Ukrainian time), the Polish youth performed a traditional dance with fire, peculiar to Midsummer's Eve, constituting a part of a theatrical production.

CHAPTER III. DESCRIPTION OF SELECTED RITUALS

3.1 DESCRIPTION OF SELECTED RITUALS IN POLAND

3.1.1 KUPAŁA, KUPALINKA, MIDSUMMER'S EVE

This is an old Slavic festival connected with summer solstice, the longest day in the year, welcoming the summer. It was a festival of unity, conjunction of fire and water, the sun and the moon, a man and a woman, abundance and fertility, love and joy, full of magic and fortune-telling. The point of this day was catharsis, obtained by jumping over the bonfire and performing the act of bathing. This day has a great deal more meaning than aggressively imposed on us St. Valentine's Day, which is inexpressive and has little content. On this day, exceptionally, the strict moral rules did not operate, and young people could leave the assembly 'to search for the Fern Flower' without being punished. People danced, sang songs and made advances till the dawn.

"OH, MIDSUMMER'S EVE, MY MIDSUMMER'S EVE"
- THE SCREENPLAY

The participants of the event (25 people) gather about 200 metres away from the place of staging. They light the torches and march to the place of action (the square by the river).

I The farmer and his Wife talk to each other:

The farmer: It's Midsummer's Eve. The day has equated with the night. The sun is still shining...

The Wife: today the herbs have more power and the young ones are revelling more than usual.

The Farmer: Right! I wonder who is to be chosen for our Zosia's husband?

The Wife: And who could that be? Who else except Wojtek? Everyone in the village is talking that they are in love with one another.

The Farmer: Do you think they will marry?

The Wife: How do I know... But they say that:

God begins and God finishes,
He joins the two loving ones.

In Heaven His judgements are written
For whom who is promised.

And who has no work to do,
Let them for Midsummer's Eve go.

There they will be jolly
In this June darkness

There they will frolic

At pleasure, till the dawn comes.
(music and singing – any song about Jan Kupała)

II (Girls and boys enter, stand round the bonfire and put herbs in the fire, singing a song)
My dear sir

LET'S REBUILT THINGS THAT NO LONGER EXIST
IN OUR IMAGINATION AND LET'S COMPLETE THE
PICTURE OF THE REALITY WITH THEM

Hey, Hey, my dear sir,
Among that burdock bush!
If you want to marry,
We'll find a maid for you!
Oh, my dear sir
You'll have a wedding day
The nearest Saturday
Or maybe this Sunday
Oh la, Oh la la,
You'll have a wedding day
Oh la, Oh la la,
Maybe on this Sunday
Hey, Hey, my dear sir,
Among that burdock bush!
If you want to marry,
We'll find a maid for you! (All girls recite the poem)
THE PROVERB: „Where Midsummer's Eve bonfires are lit, no hail will make you working quit” (A girl recites)

III Lighting the bonfire (boys light the bonfire and one of the girls recites):
Sisters, the fire has been lit
And place for us is let
Why don't we stand hand in hand
And sing together in a choir?
Children, listen to my advice,
Our fathers' reign is no vice
A feast shall a feast be
Like wherever used to be
Those who passed had their feasts
Having worked everything
And the soil generously yielded
As in God faith it had

IV Girls and boys stand side by side round the bonfire (a girl next to a boy), hand in hand, and dance together (to the melody going), and then stand in pairs round the fire and jump over it, shouting 'Oh, Midsummer's Eve, my Midsummer's Eve!' (the whole group is shouting)

V Girls and boys stand in separate groups. Girls take some lovage potion in jugs, circle the bonfire and give the potion to boys. Girls go back to their place, put the jugs away, take some mugwort and put it on their selvages.

A Tale about Midsummer's Eve
When Mother of God was running away to Egypt, she found shelter at good people's house. A bad man traced them and marked the house. He bent the mugwort which grew by the door and ran for the soldiers. When they came to the village, they saw that all mugwort plants were bent. The mugwort plants bowed their heads and the soldiers could not find Holy Mary and her Child. From that on, we dance around the fire on the night of life, holding white kerchiefs and mugwort in our hands. (a girl says)

Music
(girls and boys dance in pairs or only the girls dance)

Oh, Wonderful Midsummer's Eve
How wonderful you are, Midsummer's Eve

Be a helping hand for the souls in grief
Maybe some happy man in this darkness
And a spellbound Flower of Fern I'll find
Though invisible for looking eyes?
He'll find me at last and happy we'll be.
(a girl recites)

VI Girls go out to search for the Fern Flower. Those who find it, whisper a spell and pick up the flower.
A spell whispered by girls searching for the Fern Flower:
Oh Fern Flower, my Fern Flower,
I pick you up boldly, boldly
With all my fingers, my whole hand
So all the boys love me madly
(all girls)

Fortune-telling form the leaves of acacia and camomile petals, with a girl saying (while tearing away the leaves and the petals):
'He loves me, he loves me not...' (a girl recites)

A guitar music, singing
Oh, My Dear
Oh, my dearest Dear,
Were you not in here
Those who know love not
Have a still good lot
Those who know love not
Have Godly good lot
The night after night,
The day not longing
And loving, loving
Worse than prison
Leave prison you may
Leave loving may not
(a girl plays the guitar and sings the song)

VII Girls go to their beloved ones, put the Fern Flower in their hair and whisper a spell
A spell whispered by girls giving Fern Flowers to boys:
Take this flower from my hands,
Picked in woods at dark times.
Let it change your world thus,
Let it sweeten your joy
Let it bring us our love. (two girls recite)
(music)

VIII While the music is played, girls take planks with candles, take off wreaths off their heads and put them on the planks

IX Girls approach boys and light the candles with fire from the torches. They go to the river together and put the wreaths onto the water

PROVERB:
(said while girls put their wreaths onto the water)
'It's St. John's Day today, let our wreaths swim away'
- a girl recites
(music)
(the girls watch the wreaths swim away)

PROVERB:
'St. John baptised all the waters'

None will suffer any harms here' (all the participants recite)

St. John the Baptist has come, they light the fires
And around them village girls, singing and dancing.
Don't stop these rites! What comes from passing ages
And what great became, let it for year stay living (a girl recites)

X Symbolic rinsing with water (girls are sprinkled with water from a jug)

The water will give you beauty, allure and health.
You may bathe, today St. John has baptised the water.
(a woman recites and sprinkles girls with water) - music with girls and boys dancing (hand in hand)

Props: girls' costumes (long plain dresses, selvages, wreaths made of fresh herbs and flowers) and boys' costumes (plain shirts and trousers) - made of fabric (white or grey linen), paraffin torches, 2 jugs, a wooden spoon, racks for wreaths, candles, wood for three bonfires, dried herbs

3.1.2 ANDRZEJKI

Andrzejki (St. Andrew's Night) in Poland is celebrated at night between 29th and 30th November, that is, on the eve of St. Andrew's Day. It is a special evening, as, according to tradition, St. Andrew reveals some secrets to everyone wanting to know about their future in Love, health and work matters. This evening has always been dedicated to matrimonial fortune-telling. St. Andrew has been thought to give husbands to women, and the day in his memory was devoted for girls' fortune-telling. In the past, it was not enough to go to sleep hoping that St. Andrew would let one in on a secret of their fate. People used to compete in giving ideas on how to learn about the future from a variety of signs.

THE COURSE OF ST. ANDREW'S NIGHT

1. Preparation of the room: mysterious decorations on the walls, ornamental inscriptions:

St. Andrew's gives hope to girls wanting to know their fate (candles lit and sweet repast on the table)

An inscription placed on the door of the room:

St. Andrew, please, let us know

What the future will show!

2. Listening to a poem 'St. Andrew's Night' by D. Gellner, recited with the candles lit

The candle wrinkles up its golden nose,
From all sides trickles the candle's wax.
How shadows roll step by step,
What a crowded room as yet!
Shadows here and shadows there,
Came here to our fortune tell
Pushing their way on the curtains,
Shadows - like some black cut-outs.
They sat round on the walls yet:
A black castle and a black gate.
And on the wallpaper sparkle,
Some black wheels of the cart.

By the gate, a black page boy
Stands handing us a black rose.
Who will take it - you or me?
Who will soon meet their dreams?

3. St. Andrew's Night - a talk about the sources of folk tradition of fortune-telling and prophecies

Among a number of folk customs, an evening of fortune-telling at St. Andrew's Night, organised in the evening on 29th November, was well-known in the whole Christian Europe. In late autumn, when days became shorter and evenings longer, having finished all farm work, people used to begin pairing off young people. That was the time of fortune-telling and courtship. According to folk beliefs, 24th November - the eve of St. Catherine's Day - and 29th November - the eve of St. Andrew's Day - are the best days of the year for fortune-telling, as beings that know the future come to Earth.

'St. Catherine from Alexandria was thought to be a patron saint of bachelors.'

St. Andrew from Galilee, a fisherman and Christ's apostle was a patron saint of young girls'

The emcee says:

St. Andrew, please, let us know
What the future will show!

4. Fortune-telling - the participants tell fortune
I 'A coin in the well'

In the middle of the room, there is a basin filled with water. Each participant obtains a 1-grosz coin and throws it into the water, saying a spell:

'Abracadabra, abracaddee,
To make augurs come true, let's hand some gifts'

It is important to throw the coin over the left shoulder. If one's coin gets into the water, they have a chance to make their dream come true.

II 'What are you dreaming of?'

There are cards with letters from A to O, each one symbolising one dream. Draw one card with your left hand, placed under your left knee, and you will know what your most hidden dream is:

A: career

B: love

C: friendship

D: money

E: good health

F: watching a good film

G: eating a tasty dish

H: travelling to faraway countries

I: nothing

J: a fast car

K: fashionable clothes

L: an interesting book

K: an expensive toy

M: being praised at school

N: a prize for your achievements

O: Interesting holidays

(props: a bowl, cards with letters from A to O)

III 'A spinning bottle'

LET'S REBUILT THINGS THAT NO LONGER EXIST
IN OUR IMAGINATION AND LET'S COMPLETE THE
PICTURE OF THE REALITY WITH THEM

In the middle of the room, there is a bottle lying on the floor and stars with symbols around it. Everyone spins the bottle round and reads the symbol shown by the bottle.

(a crown) You will be an important person in the future. You will take an important post in your job.

(a book) You will make a career as a scientist. You will be honoured many times.

(a heart) You will love and be loved. You will live a happy family life.

(a coin) You will be very rich. You will be successful in business.

(a star) You will make a career as an actor or a singer. You will be a star.

(a palm tree) You will have wonderful adventures. You will become a traveller.

(a rosary) You will become a priest or a nun. You will spend your life praying.

(an apple) A new life, a revival, a business growth.

IV 'Hearts'

Children puncture paper hearts with a pin. On the hearts, there are girls' or boys' names written. The name chosen by the child is the name of their future husband or wife.

V 'Shoes'

Everyone takes off their left shoe and put them in a row. The last one is put at the front and it goes on until one of the shoes stands on or behind the threshold. The owner of this shoe will get married as the first from among the participants.

VI 'Numerology'

Numerology is the oldest magic knowledge. It is possible to read the personality traits. Everyone adds every single number from their date of birth, for example: 19/06/1983:

$$(1+9+6+1+9+8+3) = 3+7=1+0=1.$$

Tell me your date of birth, and I will tell you about your personality traits.

A 1 symbolises someone standing out from among other people. Such a person is persistent wanting to reach their goal. Their favourite colour is red. The lucky stone: a ruby, a coral.

A 2 symbolises someone who is good-natured, kind, secretive, sometimes deceitful. Their favourite colour is orange. A stone bringing them luck is an amber.

A 3 symbolises a just and creative person, who is at the same time adamant, but they are good, trustworthy friends. Their lucky colour is yellow, their lucky stone is an amber and a topaz.

A 4 symbolises a good, sensible person, who is also gentle and likes playing outdoors. Their favourite colour is green and the lucky stone is a turquoise, an emerald and a jasper.

A 5 symbolises an impulsive, agile and intelligent person, who is at the same time stubborn. They are gifted with the ability of shrewd observation. Their favourite colours are blue and pink. Their lucky stone is a diamond and a sapphire.

A 6 symbolises an honest, modest, sometimes stubborn person. They are also sociable, open to others, they avoid quarrels and conflicts. Their lucky colours are blue and purple, the lucky stones are a lazurite and a topaz.

A 7 symbolises a romantic person who loves nature and hiking in the mountains. They are modest and constant. Their lucky colours are brown and beige. Their lucky stones are an agate, aventurine glass and a malachite.

An 8 is a symbol of eternity, perfection and the order of the Universe. An 8 is a self-confident and jolly person who is young in spirits and has a good luck for money. Their lucky colours are dark red and white. Their lucky stone is a sapphire.

A 9 is a symbol of metaphysical balance between body and soul. A 9 is reliable, sincere, upright and has artistic skills. Their lucky colours are blue and white, their lucky stones are a pearl and an opal.

VII 'Future job in a biscuit'

Children have some biscuits with small cards inside. There are names of the children's future jobs of the cards.

VIII 'Plates of the future'

We put a wedding ring and a rosary on the table and cover them with small plates. The place under the third plate is empty. The participant chooses one plate. The meanings of the choices are as follows:

1. a rosary - you will spend your life as a monk or a nun
 2. a wedding ring - you will be married
 3. an empty plate - you will be lonely
- (props: 3 little plates, a rosary, a wedding ring)

IX 'Prophecies from the Hat'

Everyone draws a piece of paper with a prophecy:
Kiss a girl quickly, or you'll have a stupid face expression!

Tomorrow in the evening the old witch will go with you side by side!

You'll win a great prize sooner than tomorrow comes!
You'll travel around the world if your dad allows you!

In a week, you'll get a big prize, if you grow a beard!
The day after tomorrow, you'll lose your pyjamas!

On Monday morning you'll get a baboon for a present!
Watch out with the bushes, a shaggy dog will jump out of them!

A fortune-teller already knows - this night you'll fall off your bed!

This will be a good job, in two days someone will give you a cat!

Stand by a rowan tree tomorrow at thirteen, your luck won't miss you!

In the evening, when the sun sets, your knight in shining armour will find you!

Turn around and count: one, two... - and your mum will buy a dog for you!

In the evening the day after tomorrow you will become a monster!

On the third day after the full moon you will meet your knight in the shining armour!

In a few days, someone will give you a guitar!

Right after the New Year's Day you will have a pain in your side!

Kiss a boy quickly, or there will be a big bust-up!
Tomorrow you have to take the rubbish away, or you'll have stupid children!

If you hear strange voices at night, hair will grow on your chin!

This week will be interesting, you will go to Warsaw!

In a week or two you will jump like a flea!

In three years you will travel round the world!

On Friday morning, you will spill some cream!

If you go to sleep quickly, tomorrow Ania will kiss you!

Don't sing before eating, or you'll become a nasty lay-about!

On Thursday you'll have no trousers!

Tomorrow in the afternoon you'll get dirty!

On Monday evening you'll become a duck!

In a year you'll have a bun on your head!

In two months you'll be red-hot!

On your birthday, all your family will come!

On Sunday afternoon it will be boring!

Go to the cinema, a girl is waiting for you there!

The prophecy will come true, you'll look like a full moon!

Tomorrow in the morning you will tear your pyjamas!

X 'Mugs of the Future'

There are three mugs on the table, containing milk, vinegar and water. Everyone, with their eyes closed, puts their finger in one of the mugs. Then they have to taste what they have put their finger in:

- milk - for a happy marriage
- vinegar - for a nasty character of your wife or husband

- water - you will never get married

(props: 3 mugs, milk, vinegar, water, a scarf)

XI 'Pouring the Liquid Wax'

The emcee says:
Oh, the souls, oh, the fears

Let the future now appear.

Abracadabra, abracadæe

What needs to happen, let it be!
Children come to the table and, with the help of an adult, pour the liquid wax through the hole in an old key onto the water in a bowl. They look at the wax figures together and watch their shadows on the wall in order to work out their meaning.

3.1.3 HERODY

In the country, in the period between Christmas and Epiphany, one could watch the so-called 'Herody', or groups playing the biblical scenes from the birth of Jesus. The tradition was to add some amusing folk motifs. To the typical characters in carolers' groups belonged also the Shepherds, the Biblical Magi, the Lout and the Hag (the women's parts were played by boys as well), the Jew, the

Death, the Devil, the Gypsy, the Soldier, the Policeman, the Chimney Sweeps and the Bandsmen. The Christmas greeting were told in rhymes or special carols or songs. At the same times, practical jokes were played and amusing rhymes were recited, so that the show was accompanied with a very joyful atmosphere.

THE HEROD PLAY – the screenplay:

The characters: the Marshal, the Landlady, the Landlord, the King, four Soldiers, the Angel, Mosiek the Jew, the Devil, the Death, six Children (a choir singing carols)

Props:swords, a scythe, a Christmas tree, a table, a pipe, a tablecloth, a broom, materials for embroidery, an onion, chairs (the interior of a cottage: a table and chairs around it in the left-hand corner, a Christmas tree in the right-hand corner; the Landlady embroiders a tablecloth, the Landlord sits at the table and smokes a pipe, children sing a carol, standing around the Christmas tree)

The Children (sing aloud):'Deck the halls with boughs of holly...'

(There is a knock on the door. The Marshal comes in, the children stop singing)

The Marshal: Will you, my honourable, let us present the Herod play of ours?

The Landlady: Yes, we will.

The King: (wearing a crimson garment, a crown, with a sceptre in his hand; he addresses the household) Let the peace be given to this house, which you have taken from the poor. I am Herod, the king of the round world, I mark my life with gold and laurels. (Louder) Oh, come you commanders with numerous stars, I am bowing my head and making you lords. At my order, at my call, let the Marshal stand in front of me!

The Marshal: (runs in, scared, with signs of nervousness in his face) Oh, King! My King! Sorrowful tidings come! In the town of Bethlehem, another king is born! From a royal family, from God he comes, the King of Jews he is to be proclaimed.

The King (concerned, with sadness in his voice): I have heard, I have already the tidings that a Holy Virgin will give birth to a son in town of Bethlehem. Rush there, maybe you will find him! (the last words directed to the Soldiers, standing in a line in the middle of the stage)

The Soldiers (with confidence in their voices): Have no fear, oh King, of any trouble, we are standing by your side. We are standing by your side, with our arms. When you call, our arms will fight!

The King (to the Soldiers): When the sun rises in the west, upon my throne a new king will sit. And you, my dear soldiers, take your swords and armours, mount your horses and go to the town of Bethlehem. For this one child, cut off the heads of all boys, give no dispensation to the royal son!

The Soldiers: At once, King, we will enforce your will, we will cut off the children's heads, none will on Earth remain!

(three Soldiers run out of the scene on of them stays; the Angel and the Devil come in)

LET'S REBUILT THINGS THAT NO LONGER EXIST
IN OUR IMAGINATION AND LET'S COMPLETE THE
PICTURE OF THE REALITY WITH THEM

The Angel is sings, with hands together, like for praying King, oh, King, for Heaven's sake! The Devil and the Death will take you to Hell!

The King with disrespect:I am not afraid of dying, my army will save me (points at the Soldier).

(To the Soldier) Call for Mosiek the Jew – this sensible man, let him interpret my dream.

The Soldier 1 is calling: Hey, Jew, come to the King!

Mosiek the Jew from behind the scene: First let me eat some garlic and onion.

The Soldier 1: Mosiek, the King is calling you!

Mosiek the Jew comes in slowly, holding a big onion in his hand: Father is calling, mother is calling, what does this old duffer want?

The Soldier approaches the Jew and pushes him gently: Hurry up, Jew!

Mosiek the Jew: Yeah, I am taking my horse, I am coming. (he takes a broom from the corner of the room, sits on it and pretends he rides a horse)

Good evening, my King, I have heard tidings about your town. Forty thousand of baby boys were beheaded, along with your own son!

The King angrily: I will behead you, too!

Mosiek the Jew pushing the King: You will be beheaded as well!

The King: Go away, Jew!

Mosiek the Jew to the audience: But where to? Behind that stove. If only pretty women there were, Mosiek would jump through the fire! If only pretty maids there were, Mosiek would jump through the fire!

The Soldier to the Jew, angrily: Go away, Jew, I hate you, and you (to the Death) sharpen your scythe.

Mosiek the Jew: I will go, but this elegant guest will come (points at the Devil)

The Devil jumps out to the middle of the room: Should you welcome me, the blackest soul, or you should not, when the Death comes, she will take you all away.

The Death: Have no fear, you black soul, I will be merciful. I will come to the man, I will take his soul out of his body.

The Devil: Go to Hell with your mercy! When you held my horns and my legs, I roared, I wept, you had no mercy on me!

The Death: I ran away quickly, I'm coming back slowly. I fear no cannons or shots.

The King (while the Devil and the Death talk, he sits on the chair deep in thoughts; suddenly, he leaps up and runs into the middle of the room): I have seen something strange, call for my Marshal!

The Marshal: King, oh king, sad tidings come, I am bringing you your son's head on my sword.

The King angrily: I call you, Marshal, as my loyal servant, and you are bringing me my son's head!

The Marshal: The soldiers came to the town, killed every baby boy, giving no dispensation to the royal son!

The King kneels on the floor and takes his head in his hands: Who may overcome this but You, Almighty God.

When cruel fate strikes me, my crown and my riches are nothing. Woe, oh Woe to me, Herod, suffering king!

Mosiek the Jew ironically: A problem remains a problem, but Mosiek will perish.

The King in despair: I know I shall die, I know I will perish, I will suffer in Hell, I prefer to die by my own hands!

The Marshal: My king, the sun and the stars will pass away, but your kingdom will always last.

The Angel approaches the King and sings: I told you, you prodigal son, that your kingdom to a miserable end will come, the sceptre is lost, the crown will be lost as well, and you will be taken by unwelcome death.

The Devil to the Angel: Angel, oh Angel, what are you blabbing? There is nonsense in what you are talking.

The King: I fear the Death not, nor any change I fear, I am the king, the master among masters.

Mosiek the Jew: The king among kings, the master among masters, and Mosiek among all the Jews.

The Death approaches the King, waving the scythe: I wandered in the fields and forests, seven pairs of shoes have I worn out, until I have found you, King, in this house. My last word is: Spare your life I will not!

The King kneels in front of the Death: Oh, mighty Death, give up you vexation, take my garment, cover your bare bones.

The Death pushes the King away: I have never worn crimson garments and I never will, I have cut off heads of greater kings and

I always will!

The King weeps: Who will release me from such grief? Come here, you Blackest Soul, save me!

The Devil to the Death: Oh, you worst bitch among the bitches! I have been serving you for ages, now I will take you under my orders!

The Death: The King is mine!

The Devil: The King is mine!

The Angel sings to the King: I must leave you, to the Devil belongs your soul.

The Devil to the Angel: Angel, Angel, don't sing so much, I'm walking through the Hell so furiously, the windy years hit me on my head, the spidery wings hit me on my ribs. Oh yes, my dear brother, like God in Heaven, you wanted to fight God in this hut, come to Hell, do your penance!

The Death to the King: Here no one will spare your life, those are my last words and I am taking you away. (puts the scythe on the King's neck; the Devil jumps onto the chair and the King disappears)

Mosiek the Jew, scared: That's no king of ours! Where is our king?

(the Soldier comes in)

The Solidier: He's ill!

Mosiek the Jew: Mosiek will heal him, with the blood of a fly, with the bones of a mosquito, with the fat of a bumblebee. All this will Mosiek cook in a pot, if he drinks it, he will live!

The Marshal: (to the Devil) You Blackest Soul, go away to your Hell, We will not give Herod away!

(the King comes in) You have saved my life, you may do what you wish, you will be allowed.

All characters: Today is the Herod's Day, today is the rich man's day, it's our delight down here to spend our time with joy. Down here, let it be glory for God in Heaven. Today we'll sing, today we'll dance, and at the good landlord's, we'll spend the night.

The King: I wish you a happy New Year, help us God meet in a year.

Mosiek the Jew: And Mosiek won't stop wishing until he gets an onion.

(the Landlady hands gifts to comedians, everyone sings 'Silent Night, Holy Night' and leave the scene slowly)

3.2 DESCRIPTION OF SELECTED RITUALS IN UKRAINE

3.2.1 KUPALA

A screenplay of the Kupala's Night

A traditional Ukrainian Kupala's Night song Oj, na Iwana, oj na Kupatę (On Ivan, on Kupala)

The melody of the song goes as a background for compere's words

Compere 1: In the old times, when our ancestors called the Sun their God, this wonderful holiday came into being, among the people named Kupala.

Compere 2: All magpies on the willow croak That it is Kupala holiday today For people to gather in force May grief and misery spare you

Compere 3: At this wonderful, sublime time We invite you for a feast, For Ivan's Night, for Kupala's Night! May happiness find you!

Compere 4: In Uhnov, the tradition goes To feast everyone on Ivan Kupala's Night! Will you, please, let us wish you Happiness, love and good for a lifetime

/Boys and girls run onto the stage/

Boy 1: Hey, folks, have we come to the right place, Where they sell laughter, happy songs, Where the sun bathes in water and dew?

Compere 5: No, we don't sell joy, but if you have a sack or a cart filled with good spirits, come and join us.

Boy 2: Dear Host, dear Hostess, Hey! Open the gate, Welcome Kupala!

Boy 3: Girls, we have come to wish you luck and a happy lot. Look at us, what brave and blooming boys we are, you will be happy with us

Boy 1: Love songs, about a magic flower Were sung by our grandmothers a long time ago

Boy 2: We've been waiting for you, girls, for this happy holiday! Weave your wreaths, put them on water And choose us for your husbands!

(The Magician appears)

The Magician: I am a magician! A fabulous forest surrounds us And only the willows sway in the wind. A girl is standing by the pond, Looking for her destiny

Girl 1: I'll go and find out my future, To meet you, my darling, To love you forever, Like I love the earth, the water and the sun!

The Magician: On this holiday, This wonderful night, weave a wreath, May it have the power to heal. Let it go, as far as the open sea, Maybe for joy, maybe for sorrow!

Girl 2: Tell us honestly, Magician, will any of us be happy?

The Magician: Weave your wreaths, Look for your destiny by yourselves, Today it's Kupala's Night, Look for your happiness, may luck be with you!

Girl 3: Girls, let's walk in the woods, Maybe we'll find Marynechka! Where might she be? Maybe she's with Ivan?

Girl 4: There appeared some dew on the grass, Kupala's Night is getting started! Trim, dress up yourselves! Welcome the festival of love! They are dancing a khorovod and singing: Around Marynechka damsels are bustling, Raindrops are falling, Around and on my myrtle. It's St. John's Day, tomorrow it's Kupala's Night, The sun will rise early in the morning... Early in the morning and over my little red rose.

/They dress Marynechka up /

Girls: Kupala's holiday – the day of the Sun! And our first dance in its honour! The oldest dance on the Earth – a khorovod – a sunny circle.

/They still dance and sing about Marynechka/

/Sirens run onto the stage/

Siren 1: There is no village without a well, And no well without water! A winter without snow is sad, And there is no Kupala without sirens!

Siren 2: The sun has risen! It has sung! We have come to you to welcome Kupala! To dance and to sing, To look for our happiness!

3.2.2 ANDRZEJKI (ST. ANDREW'S NIGHT)

The emcee: Among the holidays in autumn and winter, probably the most interesting one stands out – that is, St. Andrew the Apostle's Day, or, like they call it in Ukraine, Kalita. The holiday is celebrated on 13th December, constituting a logical continuation of youth parties, during which girls and boys were searching for future wives and husbands.

According to an old Christian legend, St. Andrew the Apostle proselytised Christianity in Constantinople, on the coast of the Black Sea, and in the neighbourhood of Kiev. In an Old Ukrainian chronicle from 13th century, the following description can be found:

Andrew studied in Sinopa. When he came to Korsun, he saw that the town is close to the mouth of the Dnieper River. From there on, he sailed up the Dnieper and stopped in the mountains on its bank. A e got up in the morning, he asked his disciples who came with him: 'Can

LET'S REBUILT THINGS THAT NO LONGER EXIST
IN OUR IMAGINATION AND LET'S COMPLETE THE
PICTURE OF THE REALITY WITH THEM

you see these mountains? God's Grace will rest upon these mountains and there will be a big city, where God will build numerous temples'. He blessed his disciples, raised the cross up to heaven, and, having prayed to God, he went down the mountain, on which Kiev was later built. And he sailed up the Dnieper...'.

Thus, as the legend says, St. Andrew the Apostle was the first to bring Christianity to Kiev. In this city, a holiday in commemoration of St. Andrew the Apostle was born.

Customs and traditions on this day, such as fortune-telling, spells as the ritual of biting the kalita (a pastry made of white flour), are of pre-Christian character.

(A clean room. Jugs and bowls with food on the table.)

Girl 1: Good evening to everyone in this house, our regards to the Hostess! Are the parties in Ukraine fun?

Girl 2: Good evening to you, dear Hostess, and to you, girls! I've heard in this house there'll be a party!

The Hostess: Good evening, good evening, my dear guests! Do come in! May the happiness come to this house, may we be rich, may it be blissfully and pleasantly, may we all be happy! In this house, we always welcome our guests!

(Girls sit on the benches at the table)

Girl 3: What a nice smell! I'm sure it's something delicious.

(They eat all the food from the table)

Girl 4: Hang on, girls, let's wait for the boys. And you, dear Hostess, why are you so sad, why are you singing alone?

The Hostess: Exactly, alone. And you, birdies, would like the boys to be already waiting for you, to ask you to dance and to be jolly. Ho, ho! That's already gone.

Girl 5: Girls, let's start the party on our own, let them envy us. Let's sing (They sing the song 'In Ukraine I was born)

(There is a knock on the door.)

Girl 1: Girls, boys are coming.

Boy 1: (knocks) Let us in.

Girl 2: Ask us nicely.

(another knock on the door)

Girl 3: Hey, hey.. Who's there?

Boy 2: A shaggy dog, a horny ram, a lumbering bear, let us in.

Girl 4: We won't let you in, because there are too many of you.

Boy 3: (knocks again) Let us in nice and quiet, or it'll be worse.

Girl 5: We'll take forks and break your necks.

Boy 5: A white hen, a broken leg, Who, oh who has done it? For twigs, and fifth's a baton Natalie, come outside to us! They are beating our cat, They'll give you the stick back.

Girl 1: Nazar, Nazar went to the market, He bought a piglet and it escaped.

Boy 1: Girls, love birds, he haven't come here to quarrel, but to reconcile, we've brought some pastry for you.

Girl 2: Look girls, who did our Stepan come to the party with?

Boy 2: Girls, have you forgotten? Today is St. Andrew's Night! Have you baked the cakes?

Girl 3: Right, it's St. Andrew's Night today.

The Hostess: From the North or from the South you came to our house, come in, come in, sit down and sing a song.

(The Boys come in and sit among the girls)

Girl 4: I sow flax on St. Andrew's Day. Andrew, oh, Andrew, take a plate, Oh, do go to the cellar, please Please, do go there and bring some peas. Peas are boiling, Andrew's shouting. Peas are boiling, Andrew's fleeing. Peas on the plate, he's on the spoon.

(The boys laugh, and Andrew nudges one of them)

Boy 3: Natalie, oh, Natalie, You must take a rolling pin, You roll the dough, be careful, And do give us some doughnuts

Girl 4: All right, but sing for us and tell us where you've been.

Boy 4: Tell us, Nazar, how you escaped from your uncle, did you open the gate or were you beaten with a stick?

Boy 5: And what about my uncle? At my uncle's, a dog wearing red trousers lay drunk, and wanted to take them off to give them back to its master.

Boy 1: If the dog had been drunk, the trousers wouldn't have been torn.

Boy 5: That's true! My trousers got torn, Cause when you lack faith There will be holes born.

(He shows his trousers)

Boy 1: And I can't forget Antoś stealing a goat at uncle Wasyl's.

Boy 2: Once Antoś leads a goat, But the goat doesn't go, He hits it with a whip – It hits him with its horn He hits it with a fork – It hits him with both horns.

Boy 3: Uncle Wasyl caught him up and took the goat back.

Boy 4: We escaped by the skin of our teeth!

Boy 5: That's how we got here.

Girl 1: Auntie, what were the customs of St. Andrew's Night like in the past?

The Hostess: In this evening girls wanted to know their future, their fate and when they get married...

Girl 2: Is it really possible to know your fate?

Girl 3: I don't believe in fortune-telling.

Girl 4: Have you ever foretold the future, auntie?

The Hostess: Of course I have. I can still remember when I baked a cake and called the late Warwara's dog (let her rest in peace). It came at once and started licking it instantly, and I became a wife of my Petro.

Girl 5: Girls, how about baking cakes? Auntie, have you got any flour? And water?

The Hostess: But girls, you don't bake a cake with ordinary water. First you need to bring the water from the spring in your mouth, without laughing. After that, you can knead the dough, so go and bring the water first.

Girl 1: Wasyl, will your dog be hungry enough to eat all our cakes until we bake them?

Girl 2: Girls, let's get down to baking.

Boy 1: As girls are baking the cakes, let's dance till the Earth moves!

(music starts to play)

Girls: Auntie, what dances did people dance at the parties? Can you show us?

(the Hostess shows the dances and the girls dance a few of them)

(girls run into the room holding their cakes)

Girl 1: We've baked some cakes, they're so pretty! Let's put them on the floor. Hala, have you made the name cards?

Hala: Yes, I have.

(they put the cakes on the floor and bring the dog to eat the cakes)

Girl 2: It has eaten mine for a start.

The Hostess: I'm sure you'll be the first to get married.

Girls: Hala, take us as your bridesmaids when you get married.

Hala: Agreed, agreed.

Girl 3: Let's tell our fortune from the plates. My grandma showed me. You put some myrtle, a ring, a key and a doll underneath the plates.

The Hostess: Girls, come and learn about your fortune!

Girl 4: Myrtle leaves – you'll be a spinster. A doll – your beloved one will betray you. A key – you'll be a hostess. A ring – you'll get married soon.

Girl 5: Now, boys, some fortune-telling for you. Throw your rings into the bowl filled with water and think of a wish. If you manage to take the ring out of the bowl with your teeth, your wish will come true. Who wants to try? Come on, boys!

The Hostess: When I was a girl, some people could call up spirits.

Girl 1: How can you call up spirits? Of course, evil spirits come, don't they?

The Hostess: At midnight, stand in front of a mirror, light a candle, make some quick, short motions and cry: 'My beloved one, by God destined for me, come to me, oh my desired one'. You'll see a boy's face in the mirror.

Girl 2: Could you hear his voice? Or wouldn't he say anything?

The Hostess: Some girls did hear the voices. They asked whether they will get married soon, and the voice would say 'You will!' and the voice was so low, as if from under the ground.

Girl 3: How scary, it makes my hair stand on end.

The Hostess: Oh dear. The devil himself comes, we shouldn't talk about it at home. (she crosses herself) I'd better tell you something funny.

(she talks) (Old Palazka comes in)

Old Palazka: And when I was a girl, you could tell the future by lighting a piece of paper, and then different images appeared on the wall.

Girl 4: What did you see then, Gran?

Old Palazka: I can still remember, we lit the paper and waited what happens next. The paper went out, and I saw a huge castle on a mountain, surrounded with many trees. And down this mountain, from this castle, a knight on a horse is approaching me. A very handsome knight indeed. Although I didn't believe all that fortune-telling, we get on well with my Petro.

Girl 5: Girls, let's tell our future.

(One of the girls brings a candle, they crumple the paper and put it on a plate. They light a candle and turn the lights off. Each girl lights her piece of paper.)

Old Palazka: (approaches the girls) What a strange image of yours has appeared. What is it? A carriage, like from a fairy tale. And this is your fiancée, going through the forest.. He'll be a stranger, for sure, not from our village.

Girl 1: Girls, I've got a chamber, look, there are two windows, a table and two people at it.

Girl 2: I'm sure it's you with Ivan, aunt Wasylyna's son.

Girl 3: To whom you go every evening. (everyone laughs) And what does this mean?

Old Palazka: It's nothing else than a young Cossack, with a sabre.

Girl 4: Exactly the same as Mykyta, as he's very fat. (everyone laughs)

Girl 5: With a stick instead of a saber, for driving away your dog. (everyone laughs)

Girl 1: What the heck is this? I've got nothing but a dark patch.

Girl 2: Why, it's a chest.

Girl 3: But I can't see if it's full.

Girl 4: Of course it's full, you'll be rich.

Boy 2: Girls, that's enough of that fortune-telling, you'd better sing and we'll help you.

(they sing)

Girl 5: After we've finished fortune-telling, we need to share the cake with everyone in the room, saying: 'Kalita, kalita, you sweet cake, we'll eat you up and run for our fiancees'.

Boy 3: Girls, is that all?! Won't you treat us to anything more? (two girls go out)

Girls: Wait a minute, wait a minute, we've totally forgotten because of that fortune-telling.

Girl 1: Our dear guests, have a seat, We'll eat dumplings, Dumplings are not bad, Dumplings with cream.

Boy 4: Miss Oksana, solve a riddle! If you solve it, you'll get married, if not – won't, for some more time. (the boys ask riddles to which the girls do not know the answer)

Boy 5: Have some more fun, girls. You want to get married very much.

The Host: Girls, I know which of you will get married soon. Take off your shoes. Boys, help them. (shoes are put in a row and the last one is put at the front and it goes on until one of the shoes stands on the threshold. The owner of this shoe will get married as the first)

Girl 2: In every Ukrainian house, They make dumplings today, These dumplings are well-known,

LET'S REBUILT THINGS THAT NO LONGER EXIST
IN OUR IMAGINATION AND LET'S COMPLETE THE
PICTURE OF THE REALITY WITH THEM

Known as pelmeni (a kind of dumplings with meat stuffing, typical of Russian cuisine – the translator's note) You'll have soft, stodgy dumplings of white sides, made of excellent wheat.

Boy 1: Wait a minute, wait a minute. It won't go on like this. Dumplings with cottage cheese for free? Let's do it like this: you'll get a dumpling if you sing a line of a song with the word 'willow' or 'guilder-rose'.

The Hostess: Boys! Girls! Let's go carolling! It's already proper to sing carols today. (everyone sings 1 or 2 carols)

Girl 1: That's enough of sitting, let's go, boys, and take off some gates.

Boy 2: Thank you, my dear Hostess, for the warm house, thank you, girls, for the lavishly laid table, and thank you, Uncle Gnat, for the feast with many guests.

The Hostess: Girls, when you are going home and reach a crossroads, ask any man you meet about their names. They say that the first man you meet has the name of your future husband. Don't forget to take two spoons with you, you'll give them back tomorrow. When you reach the crossroads, hit one spoon on the other one and cry: 'Bark, you dog, howl, you grey wolf'. And then say aloud: 'My husband-to-be, come to me'. If you hear laughter and cries, that's a good sign. Remember, girls, dreams at St. Andrew's Nights are prophetic. Go to sleep in a place you don't usually sleep. Put a bowl of water under your bed and place a straw or a small board, as if it were a footbridge. In your dream, you'll see your future husband leading you over this footbridge.

The emcee: Dear friends! Let's be glad as today no-one remained insensitive to our tradition, that our evening enabled us to appreciate the heritage of our talented Ukrainian nation.

3.2.3 CAROLLING

A CAROLLERS' PLAY

The Shepherds: Let Godly joy reign in this house! We'd like to stay here for a while, For a strange thing happened today: The Star of Bethlehem flared up. It sparkles mountains and valleys, Forests and far-reaching lands, Strange tidings it has brought: Holy Virgin gave birth to a Son. The world is rejoicing today, As Godly Son comes down to Earth, And you, my brothers, rejoice, And before the Son of God bow. To the crib, you do make haste The Son of God all of you greet And tell all the people Christ the Saviour is born.

The Angel: Under your roof, into your house We bring you some joyful tidings In Bethlehem was born our Christ, From Virgin Mary's Holy Womb. The prophecy came true today: In Bethlehem, in a poor cave, In a stable, with cold shivering, Lies on hay the Almighty King!

The Jew: Ishvay noki, you are so wealthy, I've come to you in a most free time, I can see you are very merry, So maybe you sell, maybe you buy, I've got good things on sale, if need be.

The Shepherds: We shall not exchange, we shall not trade, And we don't need you, Jew. We welcome Messiah today, he's come not from an inn, but Heaven.

The Jew: What is Messiah for a peasant? Let him plough his field, let him sow. Let him learn to thresh his wheat, so He brings it all to the Jew's inn.

The Jewess: Itzek, the peasants became insane: Neither they sow, nor they plough. But they ask God to redeem their souls.

The Jew: We're wasting time waiting, dear fellows, Herod will come and cage the peasants.

The Shepherd 2: Hey, drive out the Jews from here, No trading here there will be!

The Jew: What?! To drive the Jew out of the house, To push old poor Itzek on his back? Oh, may you all be cursed, sevenfold, May your all horses be stolen, all, May the Devil take you to hell!

The Devil: Who has now mentioned me, Who hasn't forgotten me? Where you hear people fight,

My musicians take delight! Where you find thieves, You'll find my friends. And where you find witches, You find my sisters. For I am lively, I am deft But only a little black as yet. This is where I take my name – The Devil everyone calls me.

The Jewess: Off the way, Herod's coming.

Herod: Here you are, you bastards! I have found you, scarcely! Where was your Messiah born, Your Master, your greatest hope? Where was the new king born Lying there awaiting my soul? All my soldiers are ready To kill the Messiah by sticking With this very sharp, steel sword, To stop his going among the crowd.

The Angel: What are you up to, you sly man? The whole world knows you are no right. You want to kill Christ? Short will be your life! God's punishment I shall send: Death will soon your life end.

Herod: I am Herod, my dear Death, You've been always a good serif And you've scythed all my fiends Those whose lives I wanted to end.

The Death: Whom shall I scythe now?

Herod: Not one of them is to live, And apart from them, Scythe God, this little One born in a stable, Awaiting my throne.

The Death: I won't do this, my king, No, I won't scythe them. This baby in a cave Rules the world today, Serve Him I must To Hell your soul thrust.

Herod: Death, oh, Death, my dear! Spare me, I want to live – I'll give you all I have!

The Death: You won't buy your life with gold, You evil man – give me your soul!

The Devil: Come, come, my dearest king! You'll bathe in the hottest tar. Come with me, see the hell, this will be really warm! Tar you shall carry, tar you shall eat and drink, When you fall into my hands, You shall suffer terrifying agony! A Christmas carol: 'Come All Ye Faithful'

The Jewess: Come, do come, you good guys? Maybe the inn will be better? We have some ham and sausages, Some vodka, beer and pineapples As well as strip-

tease and karaoke, When men look at me, they are much shocked!

The Angel: Silence, Sura. We haven't come here to be sad, But to praise the Lord, Messiah. Here our God has sent me, To save everybody. To protect at home and in the fields All the people from misery. Who will not drink vodka, who will avoid the inns, Respect his wife and children, He'll be happy for good And respected he'll be.

The Jew: Do you hear what it says? It wants peasants to stop drinking! When vodka he won't drink, How will the Jew earn his living?

The Devil: Don't be sad, my friend, I will oppress people, To lead them astray, To pray to their God less, Make them fight each other, Drink vodka in excess, Then we will rule like kings.

The Shepherd: Enough, Jew, do stop lying and cheating, On our holiday, start carolling!

A Christmas carol: 'Joy to the World'

The Shepherds: Now it's time 'Goodbye' to say, Give us a treat for our play

The Angel: Goodbye, good people, live happy lives, May God protect you and Jesus heal.

The Jew: I carol as a Jew: May you be wealthy, May evil avoid you. May you have white milk from your cow and from your bull, May your hens and cocks lay eggs. And for this carol – give me a treat, As I am going home.

The Jewess: And I wish you, as a Jewess, may you have vodka, And if haven't got it, buy yourselves some wine.

ed with rich ritual art, as well as oral and written works by the inhabitants of villages and small towns.

Creative and skilful youth, Farmers' Wives Associations, seniors, fire-fighters, societies, bands and folk groups constitute the local community. They directly influence cultural development in the areas of the Werbkowice Commune and the Town of Ugniv through preserving and cultivating cultural heritage.

The representatives of these groups implement their objectives consistently, they are unafraid taking big steps, and, above all, the surprise others with their ideas. This may be observed during various presentations and exhibitions, on fairs and kermises, promotion events, competitions and festivals. They understand the term 'cultural heritage' well; they care for history, traditions and folk culture of our region and show it through organising concerts and competitions, workshops, trainings, presentation of traditional products and handicraft.

Cultural heritage of the region is also visible while celebrating Catholic holidays in Poland and Greek orthodox and Orthodox in Ukraine. Periodicity of seasons, family rituals and lay holidays are closely connected with Christian holidays.

One of the most important holidays is Corpus Christi, whose full name is 'the Festivity of The Holy Flesh and Blood of Christ', celebrated in honour of the Holy Sacrament, thus the presence of Christ on the Earth in the form of bread and wine. Corpus Christi is a joyous reminiscence of Christ sacrificing Himself for the sake of humanity and establishing the Eucharist. Traditionally, this holiday takes place on Thursday, 60 days after Easter. The main celebration in Werbkowice is a procession going through 4 field altars, decorated with flowers and green twigs. When the decorations are taken off the altars, everyone is trying to take home some birch twigs which are put behind the images of saints in order to protect the household from illnesses and fire (the custom is still alive today).

A very significant holiday, fitting in the tradition held by the Commune and the parish, is the harvest festival.

At present, the celebrations of the harvest festival are of religious and folk character, related to partying on the end of harvest. Nowadays, people express gratitude for crops to God and Virgin Mary. The main ritual is that the Foreman gives a loaf of bread made of flour from the last harvest to the host of the harvest festival, and the Forewoman is giving a bouquet of herbs and wild flowers to the host. In most situations, a priest is the host, and in case of lay harvest festival, the role of the host is allocated to a representative of the local government unit.

The harvest festival is accompanied with a folk festivity. Repast is prepared (traditional cakes and dishes), there are dances, competitions for children and adults, farming exhibitions and concerts. A very important element is preparation of harvest wreaths, made by representatives of neighbouring villages, associations, bands, groups and so on. The wreaths presented during the festival are al-

CHAPTER IV. THE CULTURAL POTENTIAL OF THE PARTNERS

The year in Poland and in Ukraine is amazingly rich with holidays. A great number of Catholic and Orthodox holidays goes along with the traditional rhythm of farm works. Strict complying with the rules of the holidays guaranteed not only being good at farming, but also a pious life. In descriptions of specific periods of the year, there is a lot of information on annual customs and rituals, connected with the liturgical year, such as carolling or Easter rituals, along with knowledge about annual lay rituals, connected, for instance, with harvest, the Midsummer's Eve or St. Andrew's Night.

Rituals were of great importance in the life of multi-generational families in the country. The most significant rituals were those related to the birth of a child, getting married and dying. Proper conducting of the rituals influenced the life of the new-born child or newlyweds, or the dead person's resting in peace. It is worth paying attention to the functions which the ancient rituals performed. The ritual year and the life of a villager is tightly connect-

LET'S REBUILT THINGS THAT NO LONGER EXIST
IN OUR IMAGINATION AND LET'S COMPLETE THE
PICTURE OF THE REALITY WITH THEM

ways of diverse shapes, with crosses, Hosts, chalices or crowns at the tops. There is an annual competition for the most beautiful harvest wreath.

Another celebration in our Commune is a Christmas meeting called 'Our Christmas Eve', organised by the Cultural Commune Centre and the Werbkowice Commune Office for all of the inhabitants of the Commune (depending on the weather, often carried out outside). During the celebration, there is a common prayer, carolling, a nativity play and tasting of dishes characteristic for Christmas Eve. Such meetings are often accompanied with a Christmas decoration fair.

CHAPTER V. ANNUAL AND PERIODICAL EVENTS

5.1 ANNUAL AND PERIODICAL EVENTS IN WERBKOWICE

The cultural, sports and leisure attractiveness in the Werbkowice Commune has its source in a number of events and undertakings. Most of them are recognized brands and supralocal range which makes them tourist products. This group of events includes:

- The Werbkowice Holiday and the Boiler's Day - July – a two-day mass event; a cycle of concerts, shows and other artistic and entertainment events, presentation of traditional products of the Werbkowice area, prepared by the Farmers' Wives Associations and Senior Citizens' Club from Werbkowice
- The Lublin Region Street Bands Festival – June – a festival in the form of a contest; presentation of the so-called urban folk, a repertoire characteristic for street bands
- Supradistrict Festival of Marian Songs for Youth, taking place in the old St. Michael the Archangel's church in Werbkowice – May – a vocal and instrumental contest; presentation of religious hymns
- Supradistrict Choir Festival – November – a contest for choirs, promoting folk creative work of singing groups (including duos and soloists) from different districts
- The Artistic Carolling, taking place in Our Mother Perpetual Help church in Werbkowice – January – a religious event; musicians and vocalists invited performing carols and pastorals in the parish church
- Cabaret Meetings in Werbkowice – February – a contest for cabaret groups
- The Harvest Festival (the village and the communal ones) – September – religious and lay event; a folk festival connected with thanksgiving prayers, accom-

panied with performances of folk bands, shows, tasting of local food and so on

- Our Christmas Eve – a Christmas meeting for the inhabitants of the whole Commune (common prayers, carolling, a nativity play and preparation of dishes characteristic for Christmas Eve by Farmers' Wives Associations and the Senior Citizens' Club)
- ORLIK CUP – a football tournament; the prize is the Administrative Officer of the Commune's Cup – May
- Periodical volleyball and futsal games (league games)
- The Nationwide Boiler's Road Running – April
- The District Canoeing on the Huczwa and the Bug – July/August

5.2 ANNUAL AND PERIODICAL EVENTS IN UGNIW

Festivals divided in accordance with specialisation:

- Art festivals (Land Art, Street Art);
- Theatrical festivals;
- Music festivals (of ethnic, classical, jazz and contemporary music, etc.);
- Sport festivals;
- Book festivals (the Festival of Books);
- Film festivals (the Film Festival);
- Gastronomic festivals (of national cuisine, beer, coffee, confectionery, etc.);
- Festivals for children

ACKNOWLEDGEMENTS

The Werbkowice Commune and the Ugniv Town Council wish to thank every person and institution working on carrying out the project. We want to voice our special approval to the authorities and workers of the Euroregion Bug Local Government Units Association, among them to Ms Zofia Jaroszyńska, a person who always offers a word of professional advice.

We thank people who have been truly engaged in the project's measures, taking part in all of its events - we thank Mr Lech Bojko, the Administrative Officer of the Werbkowice Commune and Mr Myhaylo Osmilovskyy, the Mayor of the Town of Ugniv

Thank you very much!

Edyta Pomykała
The project's coordinator in Poland

Lyubov Gorbatsko
The project's coordinator in Ukraine

Katarzyna Serafin
Expert on Polish cultural heritage

Przemysław Podskarbi
Inspector for coordination
of EU projects and the development of the Commune Werbkowice

ODBUDUJMY W WYOBRAŻNI RZECZY, KTÓRYCH
JUŻ NIE MA I DOPŁEŃNIJMY NIMI OBRAZ
RZECZYWISTOŚCI

LET'S REBUILT THINGS THAT NO LONGER EXIST
IN OUR IMAGINATION AND LET'S COMPLETE THE
PICTURE OF THE REALITY WITH THEM

ODBUDUJMY W WYOBRAŻNI RZECZY, KTÓRYCH
JUŻ NIE MA I DOPŁEŃNJMY NIMI OBRAZ
RZECZYWISTOŚCI

ВІДБУДУЙМО В УЯВІ РЕЧІ, ЯКИХ ВЖЕ НЕ МАЄ І
ДОПОВНІМО НИМИ КАРТИНУ РЕАЛЬНОСТІ!

LET'S REBUILT THINGS THAT NO LONGER EXIST
IN OUR IMAGINATION AND LET'S COMPLETE THE
PICTURE OF THE REALITY WITH THEM

ODBUDUJMY W WYOBRAŻNI RZECZY, KTÓRYCH
JUŻ NIE MA I DOPŁEŃNIJMY NIMI OBRAZ
RZECZYWISTOŚCI

ВІДБУДУЙМО В УЯВІ РЕЧІ, ЯКИХ ВЖЕ НЕ МАЄ І
ДОПОВНІМО НИМИ КАРТИНУ РЕАЛЬНОСТІ!

LET'S REBUILT THINGS THAT NO LONGER EXIST
IN OUR IMAGINATION AND LET'S COMPLETE THE
PICTURE OF THE REALITY WITH THEM

ODBUDUJMY W WYOBRAŻNI RZECZY, KTÓRYCH
JUŻ NIE MA I DOPŁEŃNJMY NIMI OBRAZ
RZECZYWISTOŚCI

LET'S REBUILT THINGS THAT NO LONGER EXIST
IN OUR IMAGINATION AND LET'S COMPLETE THE
PICTURE OF THE REALITY WITH THEM

ODBUDUJMY W WYOBRAŻNI RZECZY, KTÓRYCH
JUŻ NIE MA I DOPŁEŃNIJMY NIMI OBRAZ
RZECZYWISTOŚCI

UNIA EUROPEJSKA

PL-BY-UA
2007-2013

„To Opracowanie/skrypt zostało wydane przy pomocy finansowej Unii Europejskiej, w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2007-2013. Odpowiedzialność za zawartość tej ulotki leży wyłącznie po stronie Gminy Werbkowice i nie może być w żadnym wypadku traktowana jako odzwierciedlenie stanowiska Unii Europejskiej.”

“This publication has been produced with the assistance of the European Union within Joint Operational Programme Poland-Belarus-Ukraine 2007-2013. The contents of this publication are the sole responsibility of Werbkowice Community and can in no way be taken to reflect the views of the European Union.”

„Дана публікація була підготовлена за фінансової підтримки Європейського Союзу в рамках Спільної Операційної Програми Польща-Білорусь-Україна 2007-2013. Відповідальність за зміст даної публікації лежить виключно на Гміні Вербковіце і не може бути в будь-який спосіб розглядатися як відображення позиції Європейського Союзу”.